

INFORMACJA

o pracy Rzecznika Praw Obywatelskich

kwiecień – czerwiec 2015 r.

Spis treści

Część 1	3
I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków	3
II. Wystąpienia o charakterze generalnym	16
III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi	62
IV. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji	70
V. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych	75
VI. Oświadczenia i stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich	80
VII. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika	82
Część 2	95
Wybór spraw indywidualnych	95

Część 1

I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków

Dane informacyjno-statystyczne

za II kwartał 2015 r.

W II kwartale 2015 r. w Biurze RPO przyjęto 1 300 interesantów oraz przeprowadzono 9 394 rozmowy telefoniczne, udzielając wyjaśnień i porad. Ponadto zarejestrowano 171 apeli, listów otwartych, protestów bez oznaczenia wnioskodawcy.

Tabela 1. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował:

	II kwartał 2015	2015
wystąpień problemowych	51	115
wniosków do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisów z aktem wyższego rzędu	3	7
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania ze skargi konstytucyjnej	3	6
kasacji	13	31
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych	1	1
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach pracy	1	1
skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego	1	3
skarg do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych	2	5
przystąpił do postępowania sądowego	1	6
przystąpił do postępowania administracyjnego	1	2
Razem	77	177

Tabela 2. Sprawy rozpatrzone.

	Sposób rozpatrzenia sprawy		Liczba	%
1	2		3	4
Podjęto do prowadzenia	1	Razem (2+3)	2 038	26,0
	2	podjęto do prowadzenia	1738	22,2
	3	w ramach wystąpienia o charakterze generalnym	300	3,8
Udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4	Razem (5)	4 574	58,3
	5	udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4 574	58,3
Inne	6	Razem (7+9)	1 231	15,7
	7	przekazano wniosek wg. właściwości	151	1,9
	8	zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	670	8,6
	9	nie podjęto **	410	5,2
Razem			7 843	100,0

Sposób rozpatrzenia spraw

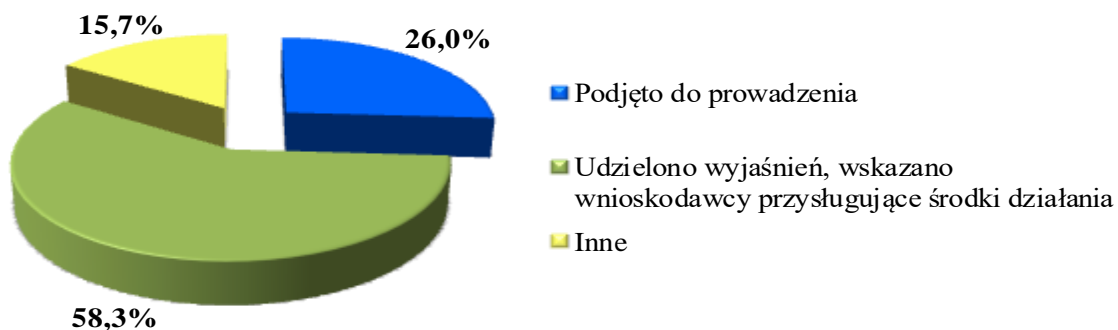
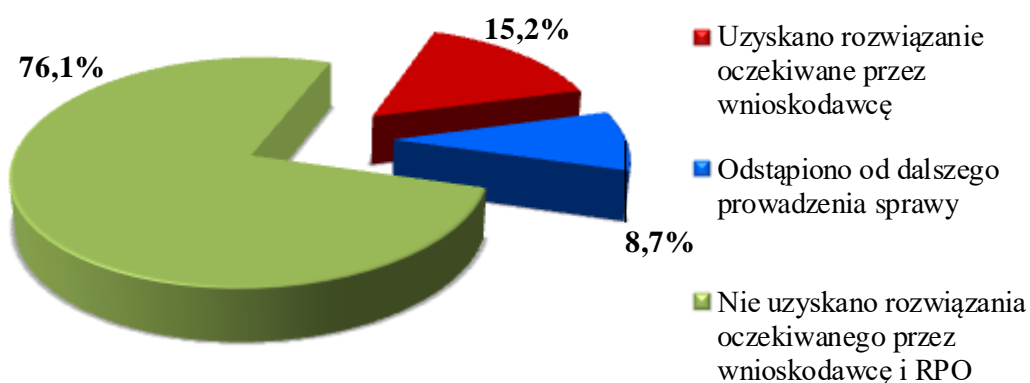

Tabela 3. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych.

Efekty	Sposób zakończenia postępowania	Liczba	%
1	2	3	4
Uzyskano rozwiązanie oczekiwane przez wnioskodawcę	1 Razem (2+3)	277	15,2
	2 Zasadność zarzutów wnioskodawcy	220	12,1
	3 Uwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	57	3,1
Odstąpiono od dalszego prowadzenia sprawy	4 Razem (5+6)	158	8,7
	5 Toczące się postępowanie w sprawie (niewyczerpany tryb)	66	3,6
	6 Rezygnacja RPO z dalszego prowadzenia sprawy (obiektywne przyczyny)	92	5,1
Nie uzyskano rozwiązania oczekiwanego przez wnioskodawcę	7 Razem (8+9+10)	1 383	76,1
	8 Niepotwierdzenie się zarzutów wnioskodawcy	1 350	74,3
	9 Nieuwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	26	1,4
	10 Wyczerpanie przez RPO możliwości działania	7	0,4
Razem		1 818	100,0

Zakończenie spraw podjętych

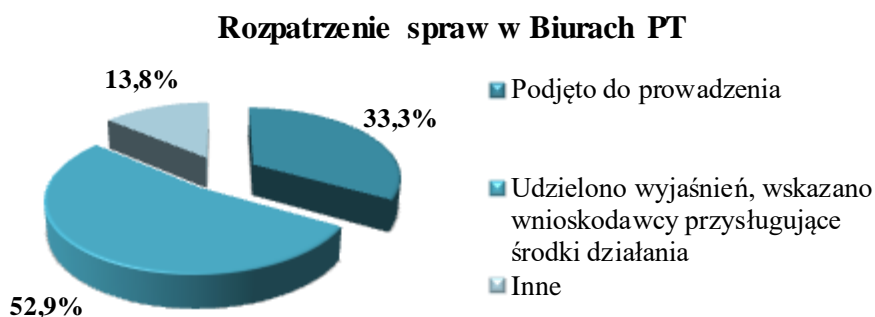

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich działają trzy Biura Pełnomocników Terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich: we Wrocławiu (dla województw dolnośląskiego, lubuskiego i opolskiego), w Gdańsku (dla województw pomorskiego, zachodniopomorskiego i warmińsko – mazurskiego) i w Katowicach (dla województw śląskiego, małopolskiego i świętokrzyskiego), kierowane przez Pełnomocników terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich.

W II kwartale 2015 r. z ogólnej liczby 1 300 interesantów w Biurach Pełnomocników Terenowych przyjęto 603. Przeprowadzono 1 636 rozmów telefonicznych udzielając wyjaśnień i porad.

Tabela 4. Sprawy rozpatrzone w Biurach Pełnomocników Terenowych RPO.

Sposób rozpatrzenia sprawy	Liczba	%
podjęto do prowadzenia *	231	33,3
udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące mu środki działania	368	52,9
przekazano wniosek wg. właściwości	7	1,0
zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	35	5,0
nie podjęto	54	7,8
łącznie	695	100

*) Pojęcie "sprawy podjętej do prowadzenia" dotyczy spraw wskazujących na możliwe istnienie naruszenia praw obywatelskich, w sprawach tych Rzecznik prowadzi postępowanie wyjaśniające (art. 8 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich).

Tabela 5. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych w Biurach Pełnomocników Terenowych RPO.

Efekty	Sposób zakończenia postępowania	Liczba	%
1	2	3	4
Uzyskano rozwiązanie oczekiwane przez wnioskodawcę	1 Razem (2+3)	30	15,4
	2 Zasadność zarzutów wnioskodawcy	27	13,8
	3 Uwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	3	1,6
Odstąpiono od dalszego prowadzenia sprawy	4 Razem (5+6)	14	7,2
	5 Toczące się postępowanie w sprawie (niewyczerpany tryb)	9	4,6
	6 Rezygnacja RPO z dalszego prowadzenia sprawy (obiektywne przyczyny)	5	2,6
Nie uzyskano rozwiązania oczekiwanego przez wnioskodawcę	7 Razem (8+9+10)	151	77,4
	8 Niepotwierdzenie się zarzutów wnioskodawcy	142	72,8
	9 Nieuwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	2	1,0
	10 Wyczerpanie przez RPO możliwości działania	7	3,6
Razem		195	100,0

Zakończenie spraw podjętych w Biurach PT

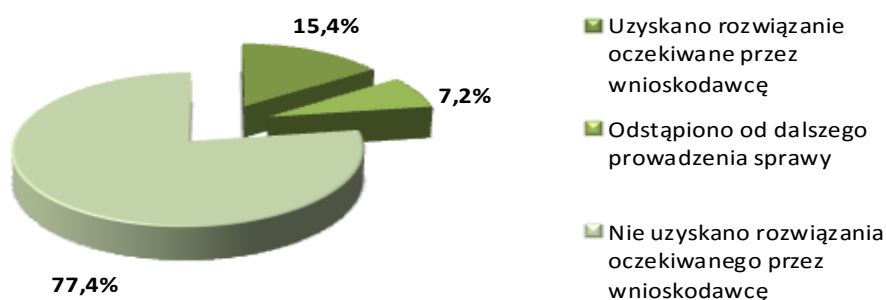

Tabela 6. Spotkania i wizytacje Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępców Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pracowników Biura RPO w II kwartale 2015 r.

1.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z przedstawicielami m.in. ministerstwa kultury, resortu pracy i polityki społecznej, a także władz samorządowych, wojewody oraz instytucji i organizacji zaangażowanych w projekt powstania na Śląsku „Domu Solidarności”, którego inicjatorem jest Rzecznik Praw Obywatelskich. Jastrzębie-Zdrój.	01.04.2015 r.
2.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Bełchatowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	01.04.2015 r.
3.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w Zgromadzeniu Ogólnym Sędziów Trybunału Konstytucyjnego. Warszawa.	08.04.2015 r.
4.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych Żandarmerii Wojskowej w Krakowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	08.04.2015 r.
5.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w posiedzenia sejmowej Komisji Spraw Wewnętrznych. Warszawa.	09.04.2015 r.
6.	Areszt Śledczy w Krakowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji pod kątem osób niepełnosprawnych.	09-10.04.2015 r.
7.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w uroczystościach upamiętniających ofiary katastrofy smoleńskiej na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach oraz w Świątyni Opatrzności Bożej. Warszawa.	10.04.2015 r.
8.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Starogardzie Gdańskim – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	13.04.2015 r.
9.	Dom Pomocy Społecznej w Peplinie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	14-15.04.2015 r.
10.	Areszt Śledczy w Starogardzie Gdańskim – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	15-16.04.2015 r.
11.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w uroczystym spotkaniu podczas którego zostały wręczone dyplomy instytucjom i organizacjom wyróżnionym w I edycji projektu wpisaniem do "Złotej Księgi Dobrych Praktyk na Rzecz Społecznego Uczestnictwa Osób Starszych". Warszawa.	16.04.2015 r.
12.	Przyjęcia Interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	17.04.2015 r.
13.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie	20.04.2015 r.

	w Kłodzku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	
14.	Oddział Psychiatrii Ogólnej Zespołu Opieki Zdrowotnej w Kłodzku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	21-22.04.2015 r.
15.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w Zgromadzeniu Ogólnym Sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego. Warszawa.	22.04.2015 r.
16.	Dom Pomocy Społecznej w Bystrzycy Kłodzkiej – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	23.04.2015 r.
17.	Przyjęcia interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	23-24.04.2015 r.
18.	Zakład Karny w Hrubieszowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji pod kątem osób niepełnosprawnych.	27-28.04.2015 r.
19.	Udział w Dniach Otwartych dla Cudzoziemców zorganizowanych przez Wojewodę Świętokrzyskiego i Świętokrzyskiego Komendanta Policji pod patronatem Rzecznika Praw Obywatelskich. Kielce.	29.04.2015 r.
20.	Dom Pomocy Społecznej w Szczebrzeszynie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	29-30.04.2015 r.
21.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta w Częstochowie przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	30.04.2015 r.
22.	Udział Zastępcy RPO w uroczystych obchodach Święta Narodowego Trzeciego Maja. Warszawa.	03.05.2015 r.
23.	Udział Zastępcy RPO w spotkaniu z okazji Święta Narodowego Trzeciego Maja zorganizowane przez Trybunał Konstytucyjny. Warszawa.	04.05.2015 r.
24.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Śremie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	05.05.2015 r.
25.	Przyjęcia interesantów w Areszcie Śledczym w Kielcach przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	05.05.2015 r.
26.	Dom Pomocy Społecznej we Wrześni – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	06.05.2015 r.
27.	Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	06-08.05.2015 r.
28.	Zakład Karny w Gębarzewie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji pod kątem osób niepełnosprawnych.	07-08.05.2015 r.
29.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Czaplinku – badanie	11-12.05.2015 r.

	w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	
30.	Dom Pomocy Społecznej „Przytulisko” w Białogardzie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	12-13.05.2015 r.
31.	Dom Pomocy Społecznej w Darskowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	14.05.2015 r.
32.	Spotkanie Zastępcy RPO z przedstawicielami Europejskiego Stowarzyszenia Studentów Prawa ELSA z Krakowa. Warszawa	14.05.2015 r.
33.	Przyjęcia Interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	15.05.2015 r.
34.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w spotkaniu zespołu roboczego – Dom Solidarności oraz w uroczystość wręczenia Odznaki Honorowej RPO „Za Zasługi dla Ochrony Praw Człowieka”. Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach.	15.05.2015 r.
35.	IV Kongres „Obywatel Senior” w Parku Śląskim.	18.05.2015 r.
36.	Dom Pomocy Społecznej w Białymstoku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	18-19.05.2015 r.
37.	Areszt Śledczy w Hajnówce Białymstoku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	20-21.05.2015 r.
38.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w uroczystościach 10-lecia Biura Pełnomocnika Terenowego RPO w Gdańsku.	21-22.05.2015 r.
39.	Dom Pomocy Społecznej w Łomży – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	22.05.2015 r.
40.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w VI Zjeździe Ambasadorów RPO zorganizowanym przez Biuro RPO. Gdańsk.	22-23.05.2015 r.
41.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Strzelcach Krajeńskich – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	25.05.2015 r.
42.	Dom Pomocy Społecznej w Jarominie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	26-27.05.2015 r.
43.	Przyjęcia interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	28-29.05.2015 r.
44.	Dom Pomocy Społeczny w Gryficach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	28-29.05.2015 r.
45.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w Obywatelskich Obchodach 25-lecia Odrodzenia Samorządu Terytorialnego w Bielsku-Białej.	29.05.2015 r.
46.	Zakład Poprawczy i Schronisko dla Nieletnich w Mrozach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	01.06.2015 r.

47.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Warszawie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	02-03.06.2015 r.
48.	3 Warszawska Brygada Raketowa Obrony Powietrznej: 37 dywizjon raketowy Obrony Powietrznej oraz 38 dywizjon zabezpieczenia Obrony Powietrznej w Sochaczewie-Bielicach – kontrola przestrzegania praw i wolności obywatelskich żołnierzy.	03.06.2015 r.
49.	Policyjna Izba Dziecka w Opolu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	08.06.2015 r.
50.	Areszt Śledczy w Opolu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	09-10.06.2015 r.
51.	Dom Pomocy Społecznej dla Kombatantów w Opolu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	11-12.06.2015 r.
52.	Udział Zastępcy RPO w uroczystościach 25-lecia działalności Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Warszawa.	15.06.2015 r.
53.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych Straży Granicznej w Braniewie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	15.06.2015 nr.
54.	Dom Pomocy Społecznej w Braniewie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	16-17.06.2015 r.
55.	Udział Zastępcy RPO w uroczystościach „20 lat Działań na Rzecz Dobra Wspólnego” zorganizowanych przez Stowarzyszenie na Rzecz Integracji i Usamodzielniania „Dom w Głównie”. Głogów.	18-19.06.2015 r.
56.	Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	18-19.06.2015 r.
57.	Przyjęcia Interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	19.06.2015 r.
58.	Miejskie Centrum Profilaktyki i Uzależnień w Krakowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	22.06.2015 r.
59.	Szpital Specjalistyczny im. Ludwika Rydygiera w Krakowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	23-24.06.2015 r.
60.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta w Częstochowie przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	25.06.2015 r.
61.	Wojewódzki Szpital Psychiatryczny w Andrychowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	25-26.06.2015 r.
62.	Przyjęcia interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	25-26.06.2015 r.

63.	Areszt Śledczy w Szczecinie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji pod kątem osób niepełnosprawnych.	30.06-01.07.2015 r.
-----	---	---------------------

Tabela 7. Sympozja, seminaria i konferencje, w których uczestniczyli w II kwartale 2015 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pracownicy Biura RPO.

1.	Konferencja organów właściwych w sprawach cudzoziemców zorganizowana przez Komendę Główną Straży Granicznej i Podlaski Oddział Straży Granicznej, współfinansowana z Europejskiego Funduszu Powrotów Imigrantów. Białystok.	07-10.04.2015 r.
2.	Konferencja naukowa nt. „Sądy i trybunały wobec problemu horyzontalnego działania praw jednostki zorganizowana przez Katedrę Prawa Konstytucyjnego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków.	10-11.04.2015 r.
3.	Udział Zastępcy RPO w uroczystej sesji jubileuszowej, która rozpoczęła Pierwszy Polski Kongres Prawa Konkurencji, zorganizowany z okazji 25-lecia obowiązywania prawa antymonopolowego w Polsce i działalności Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Warszawa.	13.04.2015 r.
4.	XVII konferencja nt. „Problemy Bezpieczeństwa i Ochrona Zdrowia w Polskim Górnictwie” pod patronatem Ministra Gospodarki. Zawiercie.	14.04.2015 r.
5.	Konferencja naukowa nt. „Aktualne problemy prawa wyborczego” zorganizowana przez Instytut Administracji Akademii im. J. Długosza w Częstochowie.	15-16.04.2015 r.
6.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w spotkaniu inaugurującym III Ogólnopolską Konferencję Liderów Dialogu zorganizowanym przez Senat RP. Warszawa.	17.04.2015 r.
7.	Kongres Psychiatrii Sądowej zorganizowany przez Klinikę Psychiatrii Dorosłych, Uniwersytet Medyczny w Łodzi. Łódź.	17-18.04.2015 r.
8.	Ogólnopolska debata środowisk osób niepełnosprawnych nt. „Nic o nas bez nas. Wydarzenie konwencji o prawach osób niepełnosprawnych na serio” zorganizowana przez Polskie Forum Osób Niepełnosprawnych. Gdańsk.	20.04.2015 r.
9.	Udział Zastępcy RPO w debacie nt. „Zasady prawa. Pojęcie i funkcje” zorganizowanej przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego. Warszawa.	21.04.2015 r.
10.	Udział Zastępcy RPO w konferencji nt. „Prawo cywilne wczoraj i dziś” zorganizowanej przez Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana	21.04.2015 r.

	Pawła II. Lublin.	
11.	Seminarium dotyczące głosowania osób starszych i niepełnosprawnych zorganizowane przez Biuro RPO . Warszawa.	24.04.2015 r.
12.	Seminarium naukowe nt. „Zatrudnienie osób odbywających karę pozbawienia wolności” zorganizowane przez Wydział Prawa Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Toruń.	24.04.2015 r.
13.	Udział w szkoleniu nt. „Stosowanie alternatyw do detencji cudzoziemców” zorganizowanym przez Instytut Na Rzecz Państwa Prawa. Kazimierz Dolny.	25.04.2015 r.
14.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w X Krajowym Seminarium Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Obywatelskich. Kraków, Oświęcim.	28-29.04.2015 r.
15.	II Międzynarodowa Konferencja Europa wobec wyzwań XXI wieku zorganizowana w ramach Oświęcimskiego Forum Praw Człowieka. Oświęcim.	07-08.05.2015 r.
16.	Konferencja z okazji 25-lecia Zespołu Szkół Specjalnych nr 11 nt. „Podnoszenie jakości edukacji osób z wieloraką niepełnosprawnością. Rozwiązania systemowe w placówce, w środowisku, w kraju”. Kraków.	08.05.2015 r.
17.	Seminarium naukowe nt. Działania pomocowe, a readaptacja społeczna osadzonych w wieku senioralnym” zorganizowane przez Zakład Karny w Wojkowicach.	08.05.2015 r.
18.	Konferencja nt. „Reforma ochrony danych osobowych – nowe szanse i wyzwania” zorganizowana przez Uniwersytet Łódzki.	14.05.2015 r.
19.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji z okazji Światowego Dnia Stwardnienia Rozsianego zorganizowanej przez Polskie Towarzystwo Stwardnienia Rozsianego, Fundację Urszuli Jaworskiej, Fundację Neuropozytywni oraz inicjatorów kampanii „SM-Walcz o Siebie”. Warszawa.	27.05.2015 r.
20.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w Zgromadzeniu Ogólnym Sądu Najwyższego. Warszawa.	28.05.2015 r.
21.	Wykład Rzecznika Praw Obywatelskich nt. „Prawo administracyjne w obronie tożsamości lokalnej i samorządu terytorialnego” w Wyższej Szkole Administracyjnej w Bielsku-Białej.	29.05.2015 r.
22.	Debata poświęcona prawnej i społecznej sytuacji transpłciowych uczniów w polskich szkołach zorganizowana przez Fundację Kultura dla Tolerancji. Kraków.	29-31.05.2015 r.
23.	Udział Zastępcy RPO w wykładzie prof. Franciszka Ziejki „Na ratunek mowie ojczystej. Nie tylko językoznawcy odpowiadają za	09.06.2015 r.

	stan naszej polszczyzny” zorganizowanym przez Trybunał Konstytucyjny. Warszawa.	
24.	Konferencja naukowa nt. „Wyzwania współczesnego prawa wyborczego” zorganizowana na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Toruń.	11-12.06.2015 r.
25.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji nt. „Administracyjne kary pieniężne w demokratycznym państwie prawnym”, która odbyła się w Polskiej Akademii Nauk. Warszawa.	15.06.2015 r.
26.	Udział Zastępcy RPO w konferencji nt. „Koncepcja organu do spraw równego traktowania - przeszłość, teraźniejszość, przyszłość” zorganizowanej przez Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania. Warszawa.	15.06.2015 r.
27.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w Międzynarodowej Konferencji nt. „25 lat europejskich doświadczeń w rozrachunku z dyktaturą komunistyczną – osiągnięcia i porażki” zorganizowane z okazji 15-lecia Instytutu Pamięci Narodowej. Warszawa.	16.06.2015 r.
28.	Konferencja nt. „Readaptacja osadzonych w środowisku otwartym skutecznym i efektywnym narzędziem przygotowania do życia po opuszczeniu zakładu karnego” zorganizowana przez Zakład Karny w Lubiążu.	16.06.2015 r.
29.	Konferencja nt. „Etyczne przywództwo – narzędziem kształtowania standardów Policji” zorganizowana przez Wyższą Szkołę Bankową. Opole.	17.06.2015 r.
30.	Warsztaty prawno-psychiatryczne nt. „Rozdwojenie rzeczywistości” zorganizowane przez Pełnomocnika Terenowego RPO w Katowicach.	18.06.2015 r.
31.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji nt. „Prawne problemy samorządu terytorialnego z perspektywy 25-lecia jego funkcjonowania” zorganizowanej przez Katedrę Prawa Administracyjnego i Nauki Administracji Uniwersytetu Łódzkiego. Łódź.	22.06.2015 r.
32.	Konferencja nt. „Pałace słowa. Zwalczanie mowy nienawiści w Internecie” zorganizowana przez Raciborskie Stowarzyszenie Kulturalne ASK. Racibórz.	24.06.2015 r.
33.	Konferencja nt. „Nowe polskie prawo konsularne” zorganizowana przez Instytut Europejski Uniwersytetu Jagiellońskiego. Kraków.	25-26.06.2015 r.

Tabela 8. Współpraca międzynarodowa Rzecznika Praw Obywatelskich w II kwartale 2015 r.

1.	Udział Zastępcy RPO w spotkaniu z delegacją z Biura Ombudsmana Gruzji. Warszawa.	01.04.2015 r.
2.	Szkolenie nt. stosowania prawa antydyskryminacyjnego zorganizowane przez Akademię Prawa Europejskiego (ERA) w Trier (Niemcy).	19-21.04.2015 r.
3.	Spotkanie grupy roboczej stowarzyszenia EQUINET ds. równości prawa. Bruksela.	22-23.04.2015 r.
4.	X Krajowe Seminarium Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Obywatelskich pt. „Rzecznicy praw obywatelskich przeciw dyskryminacji” zorganizowane przez Biuro RPO oraz Emily O’Reilly Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich dla ombudsmanów z 40 państw. Warszawa, Kraków, Oświęcim.	27-29.04.2015 r.
5.	Konferencja zorganizowana w ramach projektu nt. funkcjonowania Krajowego Mechanizmu Prewencji w Unii Europejskiej („Strengthening the Follow-up on NPM recommendations in the EU”). Wiedeń (Austria).	28-29.04.2015 r.
6.	Spotkanie w ramach projektu wspierania instytucji Ombudsmana Azerbejdżanu współfinansowanego przez Komisję Europejską. Baku (Azerbejdżan).	28.04-01.05.2015 r.
7.	Spotkanie Zastępcy RPO z delegacją Sędziów Sądu Najwyższego i przedstawicielami Ambasady Królestwa Tajlandii. Warszawa.	30.04.2015 r.
8.	Spotkanie nt. współpracy w zakresie komunikacji organów równościowych zorganizowane przez Agencję Praw Podstawowych UE. Wiedeń (Austria).	04-05.05.2015 r.
9.	Seminarium nt. Nadzorowania spraw dotyczących pozbawienia wolności zorganizowane przez Akademię Prawa Europejskiego. Strasburg. Francja.	06-08.05.2015 r.
10	Szkolenie w ramach programu współpracy dla obrońców praw człowieka zorganizowane przez Koreańską Komisję Praw Człowieka. Seul.	16-23.05.2015 r.
11	Posiedzenie Zarządu i Komitetu Wykonawczego Agencji Praw Podstawowych UE. Wiedeń (Austria).	19-23.05.2015 r.
12	Spotkanie Zastępcy RPO z przedstawicielami Naczelnej Rady Sądownictwa Mongolii. Warszawa.	20.05.2015 r.
13	Spotkanie grupy roboczej stowarzyszenia EQUINET ds. komunikacji społecznej. Bruksela.	25-26.05.2015 r.
14	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z członkami parlamentu Republiki Związku Mjanmy. Warszawa.	27.05.2015 r.

15	Spotkanie grupy roboczej stowarzyszenia EQUINET ds. równości prawa. Bruksela.	27-29.05.2015 r.
16	Doroczne Seminarium Europejskiej Komisji przeciw Rasizmowi i Dyskryminacji Rady Europy (ECRI) dla wyspecjalizowanych instytucji w państwach członkowskich Rady Europy. Strasburg. (Francja)	27-29.05.2015 r.
17	Symposium nt. działalności Krajowego Mechanizmu Prewencji zorganizowane przez Stowarzyszenie Przeciwdziałania Torturom (APT). Genewa (Szwajcaria).	02-04.06.2015 r.
18	Seminarium Krajowych Instytucji Praw Człowieka (NHRI) współorganizowane przez Komisję Europejską i międzynarodowe organizacje praw człowieka. Bruksela.	03-05.06.2015 r.
19	Spotkanie nt. współpracy z Ombudsmanem Unii Europejskiej. Strasburg (Francja).	08-09.06.2015 r.
20	Międzynarodowa Konferencja dla przedstawicieli Krajowych Instytucji Ochrony Praw Człowieka nt. działania Krajowego Mechanizmu Prewencji zorganizowana w Stambule. Turcja.	11-14.06.2015 r.
21	Konferencja nt. Karty Praw Podstawowych UE zorganizowana przez stowarzyszenie EQUINET. Bruksela.	15-17.06.2015 r.
22	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Randy W. Berrym – specjalnym wysłannikiem Departamentu Stanu USA do spraw praw osób LGBT. Warszawa.	17.06.2015 r.
23	Wizyta delegacji Narodowej Komisji Praw Człowieka Republiki Korei w celu wymiany doświadczeń w zakresie ochrony praw osób pozbawionych wolności. Warszawa.	22.06.2015 r.
24	Seminarium nt. równowagi w życiu rodzinnym i zawodowym oraz dyskryminacji ze względu na rodzicielstwo i ciążę, zorganizowane przez stowarzyszenie EQUINET. Tallin (Estonia).	30.06-03.07.2015 r.

II. Wystąpienia o charakterze generalnym

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierowała wystąpienia o charakterze generalnym do:

1. Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (III.7044.26.2015) z dnia 1 kwietnia 2015 r. - w sprawie zawieszania funkcjonariuszy służb mundurowych w czynnościach służbowych w przypadku wniesienia przez pokrzywdzonego substydianego aktu oskarżenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich powraca do problemu opisanego wcześniej w wystąpieniu z dnia 7 września 2010 r. do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Wprowadzenie instytucji oskarżyciela posiłkowego, subsydiarnego, do polskiego procesu karnego spowodowało w kontekście przepisów ustawy o Policji sytuację, w której przełożony właściwy w sprawach osobowych zobligowany został do zawieszenia w czynnościach służbowych policjanta w przypadku skutecznego wniesienia przez pokrzywdzonego subsydiarnego aktu oskarżenia. Zawieszenie w czynnościach służbowych, oprócz szybkiego odsunięcia policjanta od bieżącego wypełniania zadań, niesie za sobą także dolegliwość finansową. Policjantowi zawieszonemu w czynnościach służbowych zawiesza się do najbliższego terminu płatności 50% ostatnio należnego uposażenia. Z dniem 9 października 2014 r. weszła w życie nowelizacja ustawy o Policji, która umożliwia, a nie obliuguje, zawieszenie w czynnościach policjanta, przeciwko któremu wniesiono subsydiarny akt oskarżenia.

W obrocie prawnym nadal funkcjonują jednak odpowiednie przepisy pragmatyk służbowych funkcjonariuszy służb mundurowych, podporządkowanych innym resortom, np. przepisy ustawy o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym. Konieczność zmiany przepisów jednej pragmatyki służbowej nie przekłada się na zmianę innej, równie dolegliwej regulacji, co może prowadzić do nierównego traktowania poszczególnych grup zawodowych. W przypadku konieczności nowelizacji przepisów ustawy należałoby rozważyć możliwość przeglądu pokrewnych regulacji. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie możliwości usprawnienia rządowego procesu legislacyjnego w opisanym zakresie, a także podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu zmiany regulacji nakazujących obligatoryjne zawieszenie w czynnościach służbowych funkcjonariuszy pozostałych służb mundurowych w przypadku wniesienia przez pokrzywdzonego subsydiarnego aktu oskarżenia.

2. Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (VII.7220.1.2014) z dnia 7 kwietnia 2015 r. – w sprawie zróżnicowanej wysokości opłat za amatorski połów ryb.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje skargi obywateli dotyczące problemów związanych z różnicowaniem wysokości opłat za uprawianie amatorskiego połowu ryb. Zasady uprawiania amatorskiego połowu ryb określają przepisy ustawy o rybactwie śródlądowym. Jednym z warunków uprawiania tego rodzaju rybactwa jest posiadanie dokumentu uprawniającego do takiego połowu, tj. karty wędkarskiej lub karty łowiectwa podwodnego, za które pobiera się opłatę. W przypadku gdy połów odbywa się na wodach uprawnionego do rybactwa, dodatkowo konieczne jest uzyskanie jego zezwolenia. Zgodnie z ustawą opłatę za wydanie zezwolenia na uprawianie amatorskiego połowu ryb może pobierać uprawniony do rybactwa w wysokości przez siebie ustalonej. O ile wysokość składek okręgowych dla członków Polskiego Związku Wędkarskiego jest zbliżona i tylko wyjątkowo odstępstwa pomiędzy danymi okręgami są wyższe niż 100 złotych, o tyle zróżnicowanie opłat dla osób niezrzeszonych w Polskim Związku Wędkarskim jest dużo wyższe. Najbardziej widocznym przykładem takich rozbieżności są wysokości rocznych składek

okręgowych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwróciła się w tej sprawie do Polskiego Związku Wędkarskiego oraz Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Prezes Zarządu Głównego Polskiego Związku Wędkarskiego zapewnił, że Związek nie stosuje praktyk dyskryminacyjnych w pobieraniu opłat za amatorskie uprawianie rybactwa. Wyjaśnił, że różnice w stawkach dla członków Stowarzyszenia i pozostałych zainteresowanych są zgodne z prawem i mają na celu umożliwienie prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej. Natomiast Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi stwierdziło w odpowiedzi m.in., że wprowadzenie regulacji w sprawie ustalania opłat za amatorskie uprawianie rybactwa dla zrzeszonych i niezrzeszonych w Polskim Związku Wędkarskim byłoby niezgodne z ideą ograniczenia sfery regulacyjnej państwa. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zbadanie przedstawionej sprawy w zakresie zadań nałożonych na Prezesa UOKiK ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów, a także poinformowanie o podjętych w sprawie działaniach.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (13.05.2015 r.) poinformował, że sprawa przedstawiona przez Rzecznika Praw Obywatelskich została przekazana do zbadania przez Delegaturę Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, która przy wsparciu Centrali UOKiK dokona analizy tematu w celu ewentualnego podjęcia działań na podstawie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

3. Ministra Spraw Wewnętrznych (II.5150.3.2015) z dnia 9 kwietnia 2015 r. – w sprawie nieuwzględniania przez organy ścigania wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi obywateli, a także adwokatów, dotyczące nieuwzględniania przez organy ścigania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 czerwca 2014 r. (sygn. akt K 19/11), na mocy którego Trybunał uznał niezgodność z Konstytucją dwóch przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia w zakresie, w jakim pomijają prawo osoby, wobec której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie, do korzystania z obrońcy na etapie czynności wyjaśniających, a także nie przewidują prawa dostępu takiej osoby do akt. Powołany wyrok Trybunału Konstytucyjnego wszedł w życie z dniem ogłoszenia w Dzienniku Ustaw i ma istotne znaczenie z punktu widzenia konstytucyjnie chronionego prawa do obrony. Pomimo, że omawiany wyrok Trybunału zapadł prawie rok temu, senacki projekt ustawy zmieniającej ustawę Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia oraz ustawę o zmianie ustawy Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, który stanowi realizację tego wyroku, jest dopiero w I czytaniu w Sejmie. Rzecznik podkreśla jednak w wystąpieniu, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą. W związku z tym od momentu ogłoszenia wyroku jego treścią są związane również organy prowadzące postępowanie wyjaśniające w sprawach o wykroczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o podjęcie działań mających na celu uwzględnianie przez organy ścigania, w szczególności Policję,

w trakcie prowadzonych czynności wyjaśniających, treści powołanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Minister Spraw Wewnętrznych (14.05.2015 r.) poinformował, że do czasu wejścia w życie nowej regulacji uwzględniającej wyrok Trybunału Konstytucyjnego organy ścigania prowadzące postępowania w oparciu o przepisy Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia powinny stosować bezpośrednio przepis art. 42 ust. 2 Konstytucji RP dający prawo do prowadzenia obrony materialnej i formalnej w postępowaniu w sprawach o wykroczenia, w tym prawo do dostępu do akt sprawy osobie, wobec której z uwagi na zgromadzony materiał dowodowy muszą zostać podjęte określone czynności wyjaśniające zmierzające do postawienia jej w stan obwinienia. Do prawa tego znajdują zastosowanie w drodze analogii odpowiednie przepisy Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia dotyczące prawa do obrony obwinionego. Oznacza to, że organy prowadzące czynności wyjaśniające w sprawach o wykroczenia powinny stosować wyrok Trybunału Konstytucyjnego bezpośrednio, mimo braku odpowiednich przepisów prawa. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych przekazało stanowisko w przedmiotowej sprawie Komendantowi Głównemu Policji.

4. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (V.7220.196.2015) z dnia 9 kwietnia 2015 r. – w sprawie opłat abonamentowych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wciąż wpływają liczne skargi dotyczące opłat abonamentowych. Skargi te dotyczą przede wszystkim podejmowanych przez operatora wyznaczonego jako wierzyciela oraz organy egzekucyjne czynności mających na celu doprowadzenie do realizacji ustawowego obowiązku uiszczania tych opłat. Jednak zarówno z treści skarg, jak i sprawozdania z działalności Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji za rok 2014 wynika, że obowiązujący system regulowania opłat abonamentowych nie ma charakteru powszechnego. Wręcz przeciwnie, jedynie stosunkowo niewielka liczba rzeczywistych użytkowników odbiorników radiofonicznych i telewizyjnych uiszcza opłaty abonamentowe będące daniną publiczną przeznaczoną na cel ogólnospołeczny, jakim jest realizacja misji publicznej przez jednostki publicznej radiofonii i telewizji. Ten stan rzeczy, od wielu lat tolerowany przez władzę publiczną, musi być postrzegany przez osoby respektujące obowiązujący porządek prawny jako niesprawiedliwy i naruszający konstytucyjną zasadę powszechności ponoszenia ciężarów publicznych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie pilnych prac legislacyjnych nad dostosowaniem obecnego systemu pobierania opłat abonamentowych do standardów konstytucyjnych.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego (27.05.2015 r.) poinformowała, że Ministerstwo dostrzega problem związany z niewydolnością systemu finansowania mediów publicznych, dlatego podjęło szereg działań, które mają na celu zmianę obowiązujących przepisów. Na stronie internetowej Ministerstwa dostępny jest opracowany przez resort dokument pn. „Koncepcja zasad finansowania mediów publicznych”, który przedstawia możliwe warianty konstrukcji nowej opłaty

audiowizualnej i systemu jej poboru, a także najważniejsze obszary, które należy zmienić przy projektowaniu nowego systemu finansowania mediów publicznych. Powołano również zespół roboczy ds. opracowania nowej ustawy o opłacie audiowizualnej. Obecnie trwają analizy, czy nowa opłata powinna być pobierana wraz z rachunkiem za energię elektryczną czy np. poprzez powiązanie jej z podatkiem dochodowym od osób fizycznych i prawnych. Opłata pobierana byłaby niezależnie od tego, czy w gospodarstwie domowym znajduje się odbiornik radiofoniczny lub telewizyjny. Faktyczna powszechność opłaty mogłaby prowadzić do zmniejszenia jej wysokości. Wejście w życie ustawy, która całkowicie zmieni obowiązujący w Polsce model finansowania mediów publicznych wymaga wcześniejszego przygotowania podmiotów odpowiedzialnych za pobór opłaty audiowizualnej. Ustawa musi zostać poprzedzona odpowiednio długim okresem *vacatio legis*.

Niezależnie od powyższego Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego uczestniczy w pracach nad zmianą ustawy o opłatach abonamentowych, która ma szansę zostać uchwalona jeszcze w trakcie obecnej kadencji parlamentu. Projekt nowelizacji ma na celu zapobieżenie przymusowej egzekucji opłat abonamentowych od osób starszych, które ukończyły 75 lat. Osoby te są zwolnione z obowiązku uiszczania opłat abonamentowych, jednak powinny zgłosić ten fakt w urzędzie pocztowym. Zaprzestanie uiszczania opłat abonamentowych bez dokonania zgłoszenia skutkowało wszczynaniem postępowań egzekucyjnych. Senacki projekt ustawy zakłada udostępnienie Poczcie Polskiej S.A. danych ze zbioru PESEL, dzięki którym operator będzie mógł zweryfikować, czy abonent podlega zwolnieniom. Pozwoli to na wyeliminowanie problemu przymusowej egzekucji opłat od osób, które ukończyły 75 rok życia.

5. Ministra Zdrowia (V.7013.58.2014) z dnia 9 kwietnia 2015 r. – w sprawie dokumentowania odbycia szkolenia specjalizacyjnego lekarzy.

W kolejnym wystąpieniu w sprawie dokumentowania odbycia szkolenia specjalizacyjnego lekarzy w związku z postępowaniem Konsultanta Krajowego w zakresie wprowadzenia obowiązku dołączania do „Dzienników Specjalizacji” wykonanych asyst i wykonanych samodzielnie operacji, kserokopii tych zabiegów z ksiąg operacyjnych lub systemów komputerowych, Rzecznik stwierdza, że uzyskana odpowiedź Ministra Zdrowia nie zawiera stanowiska dotyczącego zastrzeżeń przedstawionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich. Z uzyskanych wyjaśnień wynika, że Ministerstwo Zdrowia wręcz sankcjonuje postępowanie Konsultanta Krajowego, które w opinii Rzecznika jest pozbawione podstaw prawnych. Przepisy ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta nie przewidują udostępnienia dokumentacji medycznej lekarzom odbywającym specjalizację oraz Konsultantowi Krajowemu, a tym bardziej innym osobom związanym ze specjalizacją lekarzy, w celu uwiarygodnienia dokumentacji dotyczącej przebiegu i realizacji specjalizacji w zakresie samodzielnie wykonywanych przez specjalizującego się operacji i zabiegów operacyjnych. Żądanie Konsultanta Krajowego nie znajduje również oparcia w przepisach rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie specjalizacji lekarzy

i lekarza dentystry. W świetle przepisów ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry oraz przepisów powołanego rozporządzenia, a także przepisów ustawy o konsultantach w ochronie zdrowia powstaje także wątpliwość co do umocowania Konsultanta Krajowego do opisanego działania w zakresie dookreślenia obowiązków lekarzy w sprawie dokumentowania odbycia szkolenia specjalizacyjnego. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się ponownie o rozważenie podnoszonej sprawy i podjęcie działań w kierunku zapewnienia respektowania obowiązujących przepisów prawa i praw pacjenta.

Minister Zdrowia (04.05.2015 r.) podtrzymuje stanowisko Konsultanta Krajowego w dziedzinie położnictwa i ginekologii, zgodnie z którym lekarze odbywający szkolenie specjalizacyjne w dziedzinie położnictwa i ginekologii są zobowiązani do dołączania do Indeksu wykonanych zabiegów i procedur medycznych, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie specjalizacji lekarzy i lekarzy dentystry, dokumentów potwierdzających udział w wykonaniu danego zabiegu lub procedury medycznej, określonych w programie realizowanej specjalizacji. Uwiarygodnienie danych zawartych w Indeksie wykonanych zabiegów i procedur medycznych poprzez dodanie do nich kopii dokumentacji medycznej prowadzonej w jednostkach szkolących, pozbawionych cech pozwalających na identyfikację pacjentów, bez wątpienia przyczyni się do bardziej rzetelnego realizowania przez lekarzy programu specjalizacji, a tym samym przyczyni się do realizacji nadrzędnego celu, jakim jest prowadzenie szkolenia specjalizacyjnego na najwyższym poziomie. Jednocześnie Minister Zdrowia zapewnił, że kwestia uzupełnienia przepisów załącznika do rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie specjalizacji lekarzy i lekarzy dentystry zostanie rozważona podczas najbliższej nowelizacji rozporządzenia.

6. Ministra Edukacji Narodowej (VII.550.4.2014) z dnia 10 kwietnia 2015 r. - w sprawie dostępności dla dzieci i młodzieży gier komputerowych nasyconych przemocą.

Wcześniejsze wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich w przedmiotowej sprawie z dnia 17 kwietnia 2014 r. zawierało prośbę o podjęcie działań mających na celu zwiększenie świadomości nauczycieli, uczniów i ich rodziców oraz opiekunów prawnych w kwestii skutków i oddziaływania gier komputerowych zawierających treści nasycone przemocą, brutalnością i innymi zjawiskami, które mogą mieć negatywne konsekwencje dla właściwego rozwoju dziecka. W odpowiedzi poinformowano o prowadzeniu przez Ministerstwo Edukacji Narodowej szeregu działań edukacyjno-profilaktycznych przeciwko przemocą. W związku z wystąpieniami kierowanymi przez Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Gospodarki odbyła się niedawno debata na temat dostępności dla dzieci i młodzieży gier komputerowych nasyconych przemocą. W trakcie tej debaty wielokrotnie podnoszono kwestię konieczności zintensyfikowania działań edukacyjnych w tym zakresie, skierowanych do uczniów i ich rodzin. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie o podjętych w sprawie działaniach.

Minister Edukacji Narodowej (11.06.2015 r.) poinformowała, że Ośrodek Rozwoju Edukacji opracował poradnik dla rodziców poświęcony problematyce gier komputerowych. Celem poradnika jest poszerzenie wiedzy rodziców i wychowawców na temat gier komputerowych oraz zwiększenie świadomości na temat skutków korzystania z nich przez dzieci. Poradnik zostanie zamieszczony na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji. Ośrodek upowszechnia także na swojej stronie internetowej informacje o systemie oznakowania gier komputerowych PEGI. Ponadto zostały opracowane ulotki dla rodziców i nauczycieli z cyklu „Zagrożenia w Internecie”. W ramach Rządowego programu na lata 2014-2016 „Bezpieczna i przyjazna szkoła” realizowane jest zadanie publiczne pn. Bezpieczna i przyjazna szkoła – ocena szkół i placówek systemu oświaty realizujących politykę ochrony dzieci przed agresją i przemocą. Fundacja Dzieci Niczyje prowadzi szkolenia dla uczniów, ich rodziców i nauczycieli dotyczące Bezpieczeństwa dzieci w Internecie. Problematyka doboru gier do wieku odbiorców i niebezpieczeństw wynikających z niewłaściwego ich korzystania jest częścią tych szkoleń.

7. Ministra Sprawiedliwości, do wiadomości Przewodniczącej Sejmowej Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka (VII.501.329.2014) z dnia 16 kwietnia 2015 r. – w sprawie ochrony danych dotyczących osób badanych w rodzinnych ośrodkach diagnostyczno-konsultacyjnych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Zastępca Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych sygnalizując problem potencjalnej niezgodności z Konstytucją przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 sierpnia 2001 r. w sprawie organizacji i zakresu działania rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych w zakresie przyjętych w nim rozwiązań dotyczących przetwarzania danych dotyczących osób badanych w tych ośrodkach. W ocenie Zastępcy GODO rozporządzenie to reguluje kwestie zastrzeżone konstytucyjnie dla materii ustawowej. Jednocześnie dokumentacja sporządzana przez ośrodki diagnostyczno-konsultacyjne zawiera wrażliwe informacje o jednostce. Zgodnie z treścią procedowanego obecnie projektu ustawy o zmianie ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 3058), wykaz dokumentacji prowadzonej przez ośrodek oraz sposób jej przetwarzania zostanie określony w drodze rozporządzenia przez Ministra Sprawiedliwości. Proponowane rozwiązanie prawne nie uwzględnia konieczności zapewnienia odpowiedniej ochrony prawa do prywatności osób badanych w tych ośrodkach, w szczególności poprzez wprowadzenie zasad przetwarzania informacji o tych osobach na poziomie ustawy. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie działań w celu zapewnienia zgodności przepisów procedowanego projektu z konstytucyjnym standardem ochrony prywatności jednostki.

8. Ministra Zdrowia (VII.5002.1.2014) z dnia 17 kwietnia 2015 r. – w sprawie prawnego uregulowania działalności biobanków.

Rzecznik Praw Obywatelskich w swoich wystąpieniach niejednokrotnie zwracała uwagę na konieczność niezwłocznego podjęcia prac legislacyjnych nad podstawowymi przepisami regulującymi testy genetyczne, przy zastrzeżeniu konieczności rozwiązania pewnych kwestii w ustawach szczególnych. Przedstawiciele RPO wzięli udział w posiedzeniu Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia w dniu 24 marca 2015 r., podczas którego omawiana była kwestia konieczności zapewnienia normatywnych podstaw dla działalności biobanków. W ocenie Rzecznika cechy informacji genetycznej oraz charakter działalności biobanków stawiają przed ustawodawcą szereg istotnych problemów. Uwzględnienie ich przez ustawodawcę będzie decydowało o zgodności przyjętej regulacji ze standardem ochrony praw jednostki wyznaczonym przez normy konstytucyjne. Pierwszym z nich jest konieczność zapewnienia świadomej zgody uczestnika badań na wykorzystanie materiału genetycznego oraz pozyskanej z niego informacji genetycznej w badaniach naukowych. Drugim problemem jest konieczność zapewnienia szczególnych gwarancji dla przetwarzania danych genetycznych. Niewłaściwe przetwarzanie danych o stanie zdrowia, w tym informacji genetycznej, może doprowadzić do poważnych naruszeń praw i wolności jednostki. Wykorzystanie informacji genetycznej może wiązać się z ryzykiem dyskryminacji ze względu na cechy genetyczne. W związku z tym prawdopodobne jest, że ujawnienie takich danych może doprowadzić na przykład do pogorszenia sytuacji jednostki na rynku pracy czy trudności z uzyskaniem ubezpieczenia. Ponadto należy pamiętać o tym, że poprzez ujawnienie cech genetycznych jednej osoby możliwe jest automatyczne ujawnienie cech członków jej rodziny. Odpowiednia prawna regulacja działalności biobanków będzie miała pozytywny wpływ nie tylko na status prawny jednostki, ale także wprowadzi stan pewności co do praw i obowiązków podmiotów prowadzących ten rodzaj działalności. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o jak najszybsze podjęcie prac legislacyjnych nad kwestią ustanowienia precyzyjnych ram prawnych dla prowadzenia badań naukowych z wykorzystaniem materiału genetycznego zgromadzonego w biobankach.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (01.06.2015 r.) poinformował, że biobanki mają kluczowe znaczenie w pracach badawczych nad ustaleniem zależności pomiędzy cechami genetycznymi a określonymi chorobami czy grupami chorób. Ze względu na istotę informacji, jaką niesie ze sobą materiał genetyczny, szczególnie istotne jest zabezpieczenie danych gromadzonych w biobankach, tak aby ich wykorzystanie nie budziło wątpliwości co do bezpieczeństwa pacjentów i ochrony ich danych przed niepożądanym wykorzystaniem. Problem biobankowania stał się jednym z tematów debaty podczas posiedzenia Rady Naukowej przy Ministrze Zdrowia, która na wniosek Ministra Zdrowia przygotowała stanowisko w sprawie sytuacji biobanków w Polsce. W odpowiedzi wyrażono nadzieję, że przygotowane stanowisko, a także opracowany przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego dokument pt. Wytyczne MNiSW dotyczące biobankowania ludzkiego materiału biologicznego dla celów badań naukowych pozwolą obrać właściwy kierunek prac legislacyjnych nad uregulowaniem kwestii związanych z działalnością biobanków.

9. Ministra Sprawiedliwości (VII.519.1.2014) z dnia 17 kwietnia 2015 r. –
w sprawie problemów środowiska ławników.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje liczne sygnały od przedstawicieli środowiska ławników dotyczące kluczowych problemów, z jakimi spotykają się podczas wykonywania swoich obowiązków. Poważne wątpliwości wywołuje kwestia objęcia ławników obowiązkiem składania oświadczeń majątkowych i upubliczniania ich w Biuletynie Informacji Publicznej, wynikająca z projektu ustawy o oświadczeniach o stanie majątkowym osób pełniących funkcje publiczne. Zobowiązanie do składania oświadczeń majątkowych przez osoby pełniące funkcję ławnika, która nie jest zajęciem zawodowym, a działalnością o charakterze społecznym i obywatelskim, może zniechęcać do ubiegania się o mandat ławniczy. Kolejnym istotnym zagadnieniem są wątpliwości dotyczące wypłaty ławnikom rekompensaty pieniężnej za czytanie akt sprawy przed rozprawą. W obecnym stanie prawnym ławnicy są zobowiązani do zapoznania się z aktami sprawy przed rozprawą, jednak nie otrzymują rekompensaty za czas poświęcony na tę czynność. Ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych określa zamknięty katalog czynności, za które ławnik otrzymuje rekompensatę pieniężną, który nie obejmuje zapoznania się ławnika z aktami sprawy przed rozprawą. Ponadto część ławników nie otrzymuje zwrotu należności za zakup biletów umożliwiających im dojazd na rozprawę środkami komunikacji miejskiej. Z literalnego brzmienia przepisów wynika bowiem, że zwrot kosztów przejazdu do sądu należy się tylko ławnikom zamieszkałym poza siedzibą sądu. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie zainicjowania zmian legislacyjnych we wskazanym zakresie.

Minister Sprawiedliwości (16.06.2015 r.) wyjaśnił, że wobec licznych uwag krytycznych zgłoszonych względem projektu ustawy o oświadczeniach o stanie majątkowym osób pełniących funkcje publiczne, prace nad projektem w dotychczasowym kształcie zostały tymczasowo wstrzymane. Dostrzegając uwagi, jakie były zgłaszane w toku konsultacji projektu ustawy nie można jednak tracić z pola widzenia roli pełnionej przez ławników w toku rozpoznawania spraw i wydawania orzeczeń. Znaczenie roli ławnika oraz wiążąca się z nią odpowiedzialność w pełni uzasadniają zrównanie w zakresie obowiązku składania oświadczeń majątkowych ławników z sędziami. W zakresie, w jakim dochodzi do rozstrzygnięcia spraw sądowych przy udziale czynnika społecznego, jego przedstawiciele powinni być poddani analogicznej procedurze gwarantującej transparentność i zapobieganie zjawiskom korupcyjnym, jak sędziowie. Odnosząc się do problemu braku rekompensaty pieniężnej za czas zapoznawania się przez ławników z aktami sprawy, Minister Sprawiedliwości stwierdził, że obecne regulacje ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych nie przewidują możliwości jakichkolwiek świadczeń na rzecz ławników z tytułu zapoznawania się z aktami sprawy. Ustawa przewiduje jedynie rekompensatę pieniężną dla ławnika za czas wykonywania czynności w sądzie, którymi są: udział w rozprawie lub posiedzeniu, uczestnictwo w naradzie nad wyrokiem, sporządzenie uzasadnienia lub uczestnictwo w posiedzeniu rady ławniczej, jeżeli został do niej wybrany. Wynika to z faktu, że wykonywanie obowiązków

ławnika nie jest wykonywaniem zawodu czy też pełnieniem funkcji za wynagrodzeniem. Ryczałtowa wysokość rekompensaty za jeden dzień pełnienia obowiązków ławnika ustalona w ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych może przez część zainteresowanych być postrzegana jako nieadekwatna względem niezbędnego nakładu pracy, nie wydaje się jednak uzasadnione modyfikowanie systemu świadczeń przysługujących obywatelom biorącym udział w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości poprzez wprowadzenie wynagrodzenia za czynności inne niż dotychczas uregulowane w ustawie, wykonywane w sądzie. Podobnie brak jest przekonującego uzasadnienia dla wprowadzania instytucji zwrotu należności za przejazd na rozprawę (bądź w celu wykonywania innych obowiązków ławniczych w sądzie) ławnikom zamieszkałym w miejscowości będącej siedzibą sądu, w którym pełnią funkcję. Realizacja sygnalizowanych przez Rzecznika postulatów środowiska ławniczego wymagałaby, oprócz zmian legislacyjnych, zapewnienia dodatkowych środków budżetowych na pokrycie kosztów zwiększonych świadczeń na rzecz ławników, co w obecnej sytuacji nie jest możliwe.

10. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (III.7040.98.2014) z dnia 21 kwietnia 2015 r. – w sprawie rozporządzenia regulującego warunki zatrudnienia funkcjonariuszy Straży Ochrony Kolei.

Wyjaśnienia przekazane Rzecznikowi Praw Obywatelskich w odpowiedzi na wcześniejsze wystąpienie z dnia 22 stycznia 2014 r. w kwestii zgodności przepisu rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie szczegółowych warunków, jakim powinni odpowiadać funkcjonariusze ochrony kolei, zasad oceny zdolności psychicznej i fizycznej do służby oraz trybu i jednostek uprawnionych do orzekania o tej niezdolności z treścią upoważnienia zawartego w ustawie o transporcie kolejowym, nie rozwiały pojawiających się wątpliwości. Ustawa o transporcie kolejowym określa rodzajowo jednorodną kategorię podmiotów, jakimi są funkcjonariusze ochrony kolei. Podmioty te muszą posiadać zdolność fizyczną i psychiczną do służby w formacjach uzbrojonych. Szczegółowe zasady oceny tej zdolności miał określić w drodze rozporządzenia minister, biorąc pod uwagę zadania oraz zasady działania straży ochrony kolei, a nie poszczególnych funkcjonariuszy tej formacji. Dlatego w ocenie Rzecznika upoważnienie nie zawierało umocowania do wprowadzenia w rozporządzeniu kryteriów częstotliwości badań okresowych w postaci wieku funkcjonariuszy oraz zajmowanych przez nich stanowisk. Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (26.06.2015 r.) poinformowała, że przy najbliższych pracach nad zmianą rozporządzenia Ministra Infrastruktury w sprawie szczegółowych warunków, jakim powinni odpowiadać funkcjonariusze straży ochrony kolei, zasad oceny zdolności fizycznej i psychicznej do służby oraz trybu i jednostek uprawnionych do orzekania o tej zdolności zostanie zaproponowane zlikwidowanie podziału funkcjonariuszy straży ochrony kolei zatrudnionych na stanowiskach administracyjnych i operacyjnych. Kierując się względami bezpieczeństwa w tej

formacji należy pozostawić kryterium wieku, od którego uzależniona jest częstotliwość badań. Będzie to zgodne z ideą regulacji Unii Europejskiej dotyczącą kwestii wymagań zdrowotnych.

11. Ministra Spraw Zagranicznych (VII.501.61.2015) z dnia 22 kwietnia 2015 r. – w sprawie pomocy udzielanej przez służby konsularne polskim obywatelom za granicą.

Rzecznik Praw Obywatelskich od lat monitoruje sytuację Polaków mieszkających bądź przebywających poza granicami kraju. W artykule prasowym przedstawiona została trudna sytuacja polskich kierowców, którzy spowodowali wypadek drogowy na terenie Białorusi i przebywają w białoruskich więzieniach. Oczekując na wyrok, przebywają w warunkach często urągających godności ludzkiej. Natomiast po wydaniu wyroku, najczęściej skazującego na bezwzględną karę pozbawienia wolności, są przenoszeni do łagrów, gdzie warunki odbywania kary są bardzo ciężkie. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przekazanie szczegółowych informacji w tej sprawie, a w szczególności o wyjaśnienie, jakie środki podejmuje Ministerstwo Spraw Zagranicznych i służby konsularne w celu udzielania pomocy polskim kierowcom przebywającym w białoruskich więzieniach.

Minister Spraw Zagranicznych (18.05.2015 r.) wyjaśnił, że treść artykułu prasowego jest znana konsulom zajmującym się opieką nad osadzonymi. Artykuł porusza ważną tematykę, jednak w wielu miejscach jest subiektywny i nie uwzględnia realiów panujących na Białorusi. Konsulowie podejmują działania w momencie otrzymania informacji o aresztowaniu obywatela polskiego. Zazwyczaj konsul towarzyszy podczas wstępnego przesłuchania, zapewnia kontakt z rodziną. W razie potrzeby konsul kupuje z funduszu opieki podstawowe artykuły higieniczne i żywność dla aresztowanych. Problemem jest przewlekłość śledztw, trwających najczęściej po kilka miesięcy. Poważnym problemem w aresztach śledczych jest niska jakość i niewystarczająca ilość żywności. W celu pomocy polskim obywatelom konsul regularnie dostarcza osadzonym paczki żywnościowe. W trakcie spotkań z konsulem osadzeni najczęściej zgłaszają problemy z łamaniem prawa do korespondencji w języku ojczystym. Problemy te są rozwiązywane na bieżąco podczas spotkań z naczelnikami aresztów.

Konsulowie udzielają wsparcia rodzinom aresztowanych m.in. poprzez wskazanie cieszących się zaufaniem urzędu kancelarii adwokackich, czy też pomocy w uzyskaniu wiz umożliwiających przyjazd najbliższych na Białoruś. W miarę możliwości konsulowie uczestniczą w procesach sądowych, nadzorując ich przebieg. Po skazaniu prawomocnym wyrokiem, więźniowie trafiają do kolonii karnej, która jest zakładem półotwartym. Osadzeni pracują w zakładach pracy na terenie miasta, samodzielnie robią zakupy i przygotowują posiłki. Zgodnie z regulaminem osadzeni mogą korzystać z telefonów komórkowych. Nie ma żadnych ograniczeń w kontaktach z rodziną w kraju. W razie jakichkolwiek problemów osadzeni kontaktują się telefonicznie z konsulem. Osadzeni w kolonii karnej regularnie otrzymują paczki żywnościowe oraz doraźne zapomogi bezzwrotne na zakup leków lub sfinansowanie leczenia, głównie

stomatologicznego. Konsulowie stale działają na rzecz skrócenia wyroków dla obywateli RP. Z reguły kierowcy są warunkowo zwalniani za dobre sprawowanie po odbyciu połowy kary.

12. Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (VII.534.31.2015) z dnia 22 kwietnia 2015 r. – w sprawie problemów z obsługą systemu teleinformatycznego w urzędach stanu cywilnego.

Zgodnie z przepisami nowej ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego, od marca 2015 r. większość urzędów stanu cywilnego zaczęła korzystać z systemu teleinformatycznego „Źródło”, w którym prowadzony jest rejestr stanu cywilnego. Jak wynika jednak z informacji prasowych, obsługa tego systemu stwarza wiele problemów, co ma bezpośredni wpływ na sprawność obsługi obywateli. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przekazanie aktualnych informacji o funkcjonowaniu rejestru stanu cywilnego prowadzonego przez Ministra Spraw Wewnętrznych w systemie teleinformatycznym, a także informację, czy problemy, z jakimi do tej pory borykały się urzędy stanu cywilnego, zostały już rozwiązane.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (22.05.2015 r.) wskazał na korzyści, jakie przyniosło wdrożenie Systemu Rejestrów Państwowych umożliwiającego kompleksową obsługę spraw z obszaru ewidencji ludności, wydawania dowodów osobistych i rejestracji stanu cywilnego. Podkreślił, że to nie wdrożenie Systemu Rejestrów Państwowych, ale obowiązujący poprzednio niespójny model ewidencji ludności sprzyjający powstawaniu niezgodności pomiędzy rejestrami prowadzonymi na różnych szczeblach, a także opóźnień w zasilaniu zbioru centralnego, powodował utrudnienia dla obywateli. Informacja o liczbie zgłoszonych przez użytkowników problemów i usterek podana do wiadomości publicznej podczas konferencji prasowej zorganizowanej przez MSW po uruchomieniu Systemu Rejestrów Państwowych, a także przekazywana okresowo m.in. do komisji sejmowych czy Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego dotyczy skali makro i wszystkich zgłoszeń, obejmujących zarówno problemy techniczne, niedoskonałości aplikacji czy kwestie jakości danych przeniesionych do SRP z wcześniej prowadzonych rejestrów. Ich ujawnianie przez MSW jest wynikiem przyjętej polityki transparentności procesu wdrożenia nowego systemu teleinformatycznego, co zawsze wiąże się z przejściowymi utrudnieniami. Liczba operacji zakończonych niepowodzeniem nie przekracza 1%, co zaprzecza pojawiającym się w mediach informacjom, że system nie działa. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych dokłada wszelkich starań, aby problemy zgłaszane przez urzędy były na bieżąco wyjaśniane i naprawiane. MSW ściśle współpracuje z wykonawcą systemu w celu ciągłej poprawy i usprawniania działania aplikacji Źródło.

13. Ministra Administracji i Cyfryzacji (III.7040.27.2015) z dnia 22 kwietnia 2015 r. – w sprawie wymagań kwalifikacyjnych dla pracowników samorządowych.

Warunki zatrudniania pracowników samorządowych określone w ustawie o pracownikach samorządowych są różne w zależności od podstawy nawiązania stosunku pracy, a dodatkowo jeśli chodzi o pracowników umownych, także od stanowiska. Minimalne wymagania kwalifikacyjne do zatrudnienia na danym stanowisku zostały określone w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych. Ustawa jedynie w stosunku do pracowników samorządowych zatrudnianych na podstawie umowy o pracę na kierowniczych stanowiskach urzędniczych wprowadza wymóg posiadania co najmniej trzyletniego stażu pracy lub wykonywania przez co najmniej trzy lata działalności gospodarczej o charakterze zgodnym z wymaganiami na danym stanowisku. W ocenie Rzecznika przyjęcie takiego rozwiązania jest niezrozumiałe. To nie podstawa nawiązania stosunku pracy powinna mieć związek z kwalifikacjami kandydata na pracownika, lecz stanowisko, z którym wiążą się określone obowiązki do wykonania, wykształcenie i nabyte umiejętności zawodowe. Przyjęte rozwiązanie powoduje nierówne traktowanie pracowników samorządowych, ponieważ zasada uwzględniania wykonywania działalności gospodarczej przy ustalaniu kwalifikacji zawodowych odnosi się tylko do pracowników zatrudnionych na kierowniczych stanowiskach urzędniczych. Regulacja ta narusza konstytucyjną zasadę równości wobec prawa. W ocenie Rzecznika zachodzi konieczność wprowadzenia zmian w ustawie o pracownikach samorządowych, polegających na uwzględnieniu przy określaniu wymagań kwalifikacyjnych okresów pracy w formach pozapracowniczych, w szczególności okresów prowadzenia działalności gospodarczej, przy czym zasada ta powinna mieć zastosowanie wobec wszystkich kandydatów do pracy, bez względu na podstawę nawiązania stosunku pracy. Obowiązująca regulacja prawna stawia w gorszej sytuacji pozostałych kandydatów do pracy w stosunku do osób zatrudnionych na kierowniczych stanowiskach urzędniczych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie inicjatywy ustawodawczej mającej na celu doprowadzenie do zgodności przepisów ustawy o pracownikach samorządowych z Konstytucją.

Minister Administracji i Cyfryzacji (08.05.2015 r.) wyjaśnił, że sposób uregulowania w ustawie o pracownikach samorządowych rygorów selekcyjnych, jakie winni spełniać kandydaci, jest uzależniony nie tylko od podstawy nawiązania stosunku pracy, ale również od kategorii stanowiska, a mianowicie, czy dane stanowisko jest stanowiskiem urzędniczym czy też kierowniczym stanowiskiem urzędniczym. To właśnie istota kierowniczych stanowisk urzędniczych w strukturach administracji samorządowej determinuje ustalenie przez ustawodawcę wyższych kryteriów niż względem osób ubiegających się o zatrudnienie na stanowiskach urzędniczych. Intencją ustawodawcy było umożliwienie administracji samorządowej pozyskania wysoko wykwalifikowanej kadry, mającej doświadczenie w biznesie, które mogłoby zostać wykorzystane w zarządzaniu strukturami funkcjonującymi w administracji samorządowej. Dopuszczenie przez ustawodawcę uwzględniania, przy ustalaniu kwalifikacji zawodowych osób aplikujących na kierownicze stanowiska urzędnicze, stażu pracy lub okresów wykonywania działalności gospodarczej realizuje założenie

umożliwienia pracodawcom samorządowym zasilenia struktur administracji samorządowej kadrami kierowniczą o wysokich kwalifikacjach i doświadczeniu menedżerskim lub biznesowym. Kierownicze stanowiska urzędnicze funkcjonujące w administracji samorządowej stanowią grupę stanowisk, względem której ustawodawca ukształtował jednorodne kryteria zatrudnienia czy też obowiązków i uprawnień, nie różnicując jej wewnątrz. Trudno zatem zgodzić się ze stwierdzeniem, że rozwiązanie przyjęte w ustawie o pracownikach samorządowych koliduje z konstytucyjną zasadą równości i zachodzi konieczność podjęcia działań legislacyjnych zmierzających w kierunku wyeliminowania tej niezgodności.

14. Ministra Zdrowia (V.7010.47.2015) z dnia 22 kwietnia 2015 r. – w sprawie minimalnych norm zatrudnienia pielęgniarek i położnych.

Jednym z elementów zapewnienia właściwego poziomu świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych jest odpowiadające rzeczywistym potrzebom zatrudnienie w podmiotach leczniczych personelu pielęgniarskiego i położnych. Omawiany problem ma również swój wymiar prawny, bowiem zgodnie z Konstytucją RP na władzy publicznej spoczywa obowiązek zapewnienia prawa do ochrony zdrowia i równego dostępu do świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych. Z punktu widzenia praw pacjenta formalną gwarancję standardu opieki pielęgniarskiej i położniczej stanowi zapewnienie minimalnego poziomu zatrudnienia pielęgniarek i położnych. Zgodnie z ustawą o działalności leczniczej, minimalne normy ustala kierownik podmiotu leczniczego niebędącego przedsiębiorcą, a więc samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej oraz jednostek budżetowych. Ustawa nie nakłada takiego obowiązku na pozostałe podmioty lecznicze. Rzecznik prosi o wskazanie przyczyn, dla których podmioty lecznicze będące przedsiębiorcami, a równocześnie realizujące świadczenia zdrowotne finansowane ze środków publicznych, nie zostały objęte ustawowym obowiązkiem ustalenia minimalnych norm zatrudnienia pielęgniarek i położnych. Rzecznik zwraca się także o wskazanie, czy podejmowane są czynności kontrolne mające na celu zbadanie, czy ustalone przez kierowników podmiotów leczniczych minimalne normy zatrudnienia odpowiadają kryteriom obowiązującego prawa, a ponadto, czy normy te są przestrzegane. Ponadto wątpliwości Rzecznika budzi treść wytycznych zawartych w upoważnieniu w ustawie o działalności leczniczej do wydania rozporządzenia dotyczącego sposobu ustalania minimalnych norm zatrudnienia pielęgniarek i położnych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o odniesienie się do przedstawionych problemów.

Minister Zdrowia (19.05.2015 r.) poinformował o podjętych działaniach mających na celu zapewnienie kształcenia pielęgniarek i położnych. W nowej perspektywie finansowej 2014-2020 w ramach Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego zaplanowano m.in. realizację programów rozwojowych dla uczelni biorących udział w procesie kształcenia pielęgniarek i położnych, ukierunkowanych na zwiększenie liczby absolwentów, aby zapewnić właściwą liczbę pielęgniarek i położnych w polskim systemie opieki zdrowotnej. Ten rodzaj programów rozwojowych będzie służył m.in. poprawie programów praktyk i staży oraz wzmocnieniu współpracy pomiędzy

uczelniami kształcącymi na kierunkach pielęgniarstwo i położnictwo a podmiotami leczniczymi. Dodatkowo, programy rozwojowe służyć będą wzmocnieniu atrakcyjności kierunków pielęgniarstwo i położnictwo m. in. poprzez rozwój systemu stypendialnego. Działania te będą wspierane finansowo ze środków unijnych.

Niezależnie od powyższego, Ministerstwo Zdrowia dostrzegając problem możliwości wystąpienia niedoborów personelu pielęgniarstwa w dłuższej perspektywie czasu, podjęło działania mające na celu wprowadzenie nowego zawodu opiekuna medycznego, którego zadaniem jest pomoc osobie chorej i niesamodzielnej. Kształcenie w zawodzie opiekuna medycznego ukończyło już ponad 20 tysięcy osób.

Minimalne normy zatrudnienia pielęgniarek i położnych dotyczą również przedsiębiorców wykonujących działalność leczniczą, jeżeli zawarli umowę z Narodowym Funduszem Zdrowia o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej. Znajduje to odzwierciedlenie w tzw. rozporządzeniach koszykowych, które warunkują możliwość zawarcia umowy z NFZ i udzielania świadczeń zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych. Spełnienie przez przedsiębiorców wykonujących działalność leczniczą warunków dotyczących liczby i kwalifikacji personelu medycznego, w tym pielęgniarek i położnych przez cały okres obowiązywania umowy, podlega kontroli NFZ. Minister Zdrowia we współpracy z wojewodami dokona w tym roku oceny realizacji obowiązku ustalania minimalnych norm zatrudnienia przez podmioty lecznicze niebędące przedsiębiorcami. Wyniki kontroli zostaną przekazane do wiadomości Rzecznikowi Praw Obywatelskich.

Odnosząc się do kwestii wytycznych w ustawie o działalności leczniczej do wydania aktu wykonawczego określającego sposób ustalania minimalnych norm zatrudnienia pielęgniarek i położnych w podmiotach leczniczych niebędących przedsiębiorcami, Minister Zdrowia stwierdził, że wytyczne te w żadnym wypadku nie mają charakteru pozornego. Dla określenia sposobu ustalania minimalnych norm zatrudnienia pielęgniarek podstawowe znaczenie ma właśnie zapewnienie właściwej jakości i dostępności świadczeń zdrowotnych, gdyż jest to najistotniejsze merytorycznie dla bezpieczeństwa pacjenta.

15. Ministra Środowiska (V.7200.48.2014) z dnia 30 kwietnia 2015 r. – w sprawie kar administracyjnych przewidzianych w ustawie o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi.

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich badany jest problem zgodności z Konstytucją przepisów ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi przewidujących dotkliwe kary pieniężne dla osób prowadzących jednostkę handlu detalicznego lub hurtowego, które sprzedają produkty w opakowaniach, za brak wywieszenia w miejscu sprzedaży informacji o systemie zwrotu odpadów opakowaniowych, właściwego postępowania z odpadami opakowaniowymi, a także informacji o znaczeniu oznaczeń stosowanych na opakowaniach. Kara administracyjna wynosząca od 5000 zł do 500 000 zł może zostać wymierzona każdej jednostce prowadzącej handel detaliczny lub hurtowy, a więc zarówno sieci supermarketów, jak i właścicielowi małego sklepu osiedlowego.

W ocenie Rzecznika ustawodawca nie może całkowicie pomijać sytuacji ekonomicznej podmiotu podlegającego ukaraniu. Kwestionowana regulacja ustawowa w zakresie, w jakim określa najniższą wysokość kary pieniężnej w kwocie 5000 zł, nadmiernie ingeruje w chronione Konstytucją prawa majątkowe jednostki i z perspektywy tych praw narusza konstytucyjną zasadę proporcjonalności. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Środowiska (28.05.2015 r.) wyjaśnił, że wojewódzki inspektor inspekcji handlowej, wymierzając karę pieniężną na podstawie ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi jest obowiązany stosować odpowiednio przepisy ustawy Ordynacja podatkowa. Organ wydając decyzję w sprawie kary pieniężnej ma obowiązek pouczyć stronę o możliwości złożenia wniosku o rozłożenie na raty kary pieniężnej, a w niektórych przypadkach umorzyć karę pieniężną w całości lub w części. Nie można więc zgodzić się z opinią, że ustawodawca w ustawie o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi przy wymierzaniu kar pieniężnych nie przewidział brania pod uwagę sytuacji ekonomicznej strony. Należy jednak podkreślić, że głównym celem administracyjnych kar pieniężnych jest pozbawienie podmiotu łamiącego prawo możliwości odnoszenia korzyści ekonomicznych z tytułu nieprzestrzegania prawa. Trudno uznać zatem, aby kary pieniężne wymierzone na podstawie ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi były nieproporcjonalne.

16. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (III.603.7.2015) z dnia 6 maja 2015 r. – w sprawie określenia kwalifikacji wymaganych od kandydatów na stanowiska dyrektorów instytucji kultury.

Podczas badania sprawy indywidualnej Rzecznik Praw Obywatelskich zauważyła, że kwalifikacje wymagane na kandydatów na stanowiska dyrektorów instytucji kultury powinny być określone w akcie powszechnie obowiązującym, a więc w ustawie lub rozporządzeniu, na podstawie upoważnienia ustawowego. Tymczasem rozporządzenie Ministra Kultury w sprawie organizacji i trybu przeprowadzania konkursu na kandydata na stanowisko dyrektora instytucji kultury, wydane na podstawie upoważnienia zawartego w ustawie o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej przewiduje, że kwalifikacje wymagane od kandydatów określają organizatorzy konkursu w ogłoszeniu o konkursie. Może to prowadzić do nieuzasadnionego zróżnicowania sytuacji kandydatów ubiegających się o pracę na takich samych bądź porównywalnych stanowiskach pracy, powodując tym samym naruszenie postanowień Konstytucji RP, które gwarantują obywatelom polskim korzystającym z pełni praw publicznych prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o rozważenie podjęcia działań legislacyjnych mających na celu zmianę istniejącego stanu prawnego w omawianym zakresie.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego (28.05.2015 r.) wyjaśniła, że pojęcie instytucji kultury jest terminem wspólnym dla szerokiego katalogu podmiotów. Ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej posługuje się

ustrojowym podziałem na samorządowe i państwowe instytucje kultury oraz podziałem o charakterze merytorycznym na instytucje artystyczne oraz pozostałe instytucje kultury. Z kolei wskazane w ustawie formy organizacyjne działalności kulturalnej są pojęciem znacznie szerszym, gdyż dotyczą działalności kulturalnej prowadzonej przez ogół osób prawnych, osób fizycznych oraz jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej. Na różnorodność form organizacyjnych działalności kulturalnej nakłada się wiele dalszych uwarunkowań. Do takich należy m.in. istotne zróżnicowanie samych instytucji kultury prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego jako organizatorów instytucji kultury.

Obowiązujące zasady naboru dyrektorów instytucji kultury, przewidujące m.in. konkurs wyłaniający kandydata, jak i określony tryb przeprowadzania konkursu, nie wydają się procedurą nieprzejrzystą czy niejawną. Procedura konkursowa przeprowadzana jest przez specjalnie powoływaną komisję, której działania są transparentne (jej uchwały, jak i protokoły są jawne), istnieją prawne mechanizmy zabezpieczające bezstronność działania komisji, a ogłoszenia organizatora dotyczące konkursu podlegają szerokiemu rozpowszechnieniu. Obowiązujące brzmienie ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej nie daje podstaw do zmiany zakresu regulacji rozporządzenia i objęcia nią kwalifikacji wymaganych od kandydatów na dyrektorów. Taka inicjatywa wykraczałaby poza zakres obowiązującego upoważnienia ustawowego. Nawet gdyby rozważać ewentualne zmiany legislacyjne w sugerowanym zakresie, to w ocenie Ministerstwa nie powinno się ich wprowadzać jako materii aktu wykonawczego, gdyż takie podstawowe unormowania wymogów mogłyby budzić zastrzeżenia natury konstytucyjnej, a uregulować odpowiednie wymogi bezpośrednio w ustawie. Regulacja ustawowa musiałaby określać wymogi w sposób bardzo ogólny, tak aby mogły być wspólne dla wszystkich instytucji kultury.

17. Ministra Finansów (V.511.981.2014) z dnia 7 maja 2015 r. – w sprawie skutków podatkowych finansowania przez pracodawcę kosztów noclegu tzw. pracownika mobilnego związanego z wyjazdem służbowym.

Z informacji, jakie napływają do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że organy podatkowe prezentują niekorzystne dla podatników stanowisko dotyczące skutków podatkowych finansowania przez pracodawcę kosztów noclegu tzw. pracownika mobilnego, związanego z wyjazdem służbowym, nie będącym podróżą służbową. W indywidualnych interpretacjach prawa podatkowego Minister Finansów uznaje, że wartość świadczenia (noclegu) poniesionego w związku z wykonaniem zleconych przez pracodawcę obowiązków służbowych wynikających z umowy o pracę stanowić będzie przychód ze stosunku pracy. Organy wskazują, że na gruncie obecnie obowiązującej ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, tylko w przypadku pracowników odbywających podróże służbową w rozumieniu przepisów Kodeksu pracy możliwe jest skorzystanie ze zwolnienia obejmującego diety i inne świadczenia otrzymane przez pracownika za czas podróży służbowej do wysokości określonej w odrębnych przepisach. Przeciwnie stanowisko jest prezentowane w orzecznictwie

Naczelnego Sądu Administracyjnego, który na podstawie tez zawartych w wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 7/13 uznał, że zapłatę przez pracodawcę kosztu noclegu pracownika wykonującego swoje obowiązki w miejscu określonym w umowie o pracę, poza siedzibą firmy oraz miejscem zamieszkania pracownika, należy traktować jako wydatek ponoszony w interesie pracodawcy, a nie w interesie pracownika. W konsekwencji sfinansowanie kosztu noclegu takiego pracownika nie może być uznane za element jego przychodu.

Zdaniem Rzecznika niepokojące jest pomijanie przez organy podatkowe prokonstytucyjnej wykładni przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych zawartej w orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego, jak również nieuwzględnianie stanowiska zawartego w orzecznictwie sądów administracyjnych, podczas gdy Ordynacja podatkowa wychodzi poza zasadę związania wyrokiem tylko w sprawie, w której zapadł i nadaje orzecznictwu sądów administracyjnych walor normatywny także w stosunku do innych indywidualnych spraw załatwianych w drodze interpretacji przepisów prawa podatkowego. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o ocenę problemu i zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie, także pod kątem ewentualnych zmian legislacyjnych.

Minister Finansów (29.05.2015 r.) podziela zapatrywanie Naczelnego Sądu Administracyjnego, zgodnie z którym zapłatę przez pracodawcę kosztu noclegu pracownika wykonującego swoje obowiązki w miejscu określonym w umowie o pracę (poza siedzibą firmy oraz miejscem zamieszkania pracownika) należy traktować jako wydatek ponoszony w interesie pracodawcy, a nie pracownika. W związku z powyższym sfinansowanie noclegu takiego pracownika nie może być uznane za element jego przychodów. Przedstawione zagadnienie będzie poddane dalszej analizie w celu wypracowania najlepszego rozwiązania niwelującego zróżnicowanie sytuacji pracowników odbywających podróże służbową w stosunku do tzw. pracowników mobilnych. Obecnie trudno stwierdzić, czy najkorzystniejszym działaniem byłaby zmiana przepisów ustawy PIT. Możliwe, że ten sam efekt zostanie osiągnięty poprzez ukształtowanie jednolitej linii orzecznictwa, która w praktyce doprowadzi do jednolitego stosowania przepisów prawa podatkowego przez wszystkie zainteresowane podmioty, tj. zarówno podatników, płatników, organy podatkowe oraz sądy administracyjne.

18. Marszałka Senatu RP (II.513.13.2014) z dnia 14 maja 2015 r. – w sprawie dochodzenia odszkodowań i zadośćuczynienia przez osoby represjonowane.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje problem ograniczenia zakresu podmiotowego w ustawie o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Osobie, wobec której stwierdzono nieważność orzeczenia albo wydano decyzję o internowaniu w związku z wprowadzeniem w dniu 13 grudnia 1981 r. w Polsce stanu wojennego, przysługuje od Skarbu Państwa odszkodowanie za poniesioną szkodę i zadośćuczynienie za doznaną krzywdę wynikłe z wykonania orzeczenia albo decyzji. Literalne brzmienie przepisów tej ustawy wyłącza z jej zakresu szkody, które

powstały w związku z wydaniem orzeczenia lub decyzji. Co istotne, zgodnie z tekstem pierwotnym ustawy, odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługiwało w wyniku wydania orzeczenia albo decyzji, a nie było konieczne jej wykonanie. Obecne brzmienie przepisu jest efektem nowelizacji zainicjowanej poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego. Ustawodawca nie wskazał przy tym żadnych argumentów przemawiających za tą zmianą. Tymczasem ograniczenie odszkodowania i zadośćuczynienia jedynie do wykonania orzeczenia lub decyzji z jednoczesnym pozbawieniem osób represjonowanych rekompensaty z tytułu ich wydania powoduje, że znaczna część dolegliwych represji i krzywd jej nie podlega. Poza odpowiedzialnością odszkodowawczą Skarbu Państwa w tym trybie pozostają takie represje jak: konieczność ukrywania się, utrata pracy czy przywilejów emerytalno-rentowych, co często powodowało pogorszenie się sytuacji finansowej całej rodziny osoby represjonowanej. Represje wynikające z samego faktu wydania orzeczenia lub decyzji o internowaniu odczuwalne są w większości przypadków do dnia dzisiejszego, rzucając na sytuację materialną represjonowanego i jego rodziny. Dochodzenie tego typu roszczeń na podstawie przepisów Kodeksu cywilnego jest w zasadzie niemożliwe. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie podjęcia stosownej inicjatywy ustawodawczej mającej na celu rozszerzenie katalogu osób uprawnionych z ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, wobec których zostały wydane orzeczenie lub decyzja, bez względu na okoliczność, czy były wykonane, tak aby osoby represjonowane otrzymywały stosowne odszkodowanie i zadośćuczynienie.

19. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (II.518.6.2014) z dnia 14 maja 2015 r.
– w sprawie dostosowania wzoru formularzy „Niebieska karta” do obowiązujących przepisów.

Rzecznik Praw Obywatelskich, zajmując się problematyką związaną z działaniami podejmowanymi na rzecz praw osób pokrzywdzonych przestępstwami, w tym przemocą w rodzinie, zwróciła uwagę na wzór formularza „Pouczenie dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie” stosowany w procedurze „Niebieskie Karty”. Formularz stanowi załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, wydanego na podstawie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Wzór formularza nie jest dostosowany do obecnie obowiązujących regulacji Kodeksu karnego. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o udzielenie informacji, czy w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej zostały podjęte i ewentualnie, kiedy zostaną zakończone prace mające na celu dostosowanie wzoru formularza „Niebieska Karta” do unormowań Kodeksu karnego.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (10.06.2015 r.)
potwierdziła, że w związku ze zmianami wprowadzonymi do Kodeksu karnego, musi

ulec zmianie formularz „Niebieska Karta – B”. Zmiany powinny być dokonane równoległe ze zmianami przepisów do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, nad którymi obecnie pracuje Zespół Monitorujący do spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, będący organem opiniodawczo-doradczym ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego. Proces legislacyjny w omawianym zakresie rozpocznie się jeszcze w 2015 r.

20. Ministra Sprawiedliwości (II.510.2585.2014) z dnia 14 maja 2015 r. – w sprawie zwrotu utraconego zarobku lub dochodu w związku udziałem w postępowaniu sądowym w charakterze świadka.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje wnioski dotyczące określonej przez ustawodawcę górnej granicy należności zwrotu za utracony zarobek lub dochód w związku z występowaniem w charakterze świadka w czynnościach postępowania na wezwanie sądu lub organu postępowania przygotowawczego. W kierowanych do Rzecznika wnioskach podnoszony jest zarzut, iż w związku z udziałem w czynnościach procesowych w postępowaniu sądowym w roli świadka, budżet rodzinny zostaje znacznie uszczuplony na skutek przyznania zbyt niskiej rekompensaty z uwagi na określenie przez ustawodawcę maksymalnej należności za utracony zarobek lub dochód. W 2015 roku górna granica utraconego dochodu lub zarobku przez świadka w związku ze stawiennictwem na wezwanie sądu lub organu postępowania przygotowawczego nie może być wyższa niż 81,26 zł. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o udzielenie informacji, czy planowane są prace legislacyjne zmierzające do nowelizacji obowiązującego w omawianym zakresie unormowania.

Minister Sprawiedliwości (30.06.2015 r.) poinformował, że zwrócono się do Ministra Finansów z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie zagadnienia poruszonego w wystąpieniu Rzecznika. Po uzyskaniu odpowiedzi Minister Sprawiedliwości niezwłocznie przedstawi stanowisko Rzecznikowi Praw Obywatelskich.

21. Ministra Sprawiedliwości (II.510.449.2015) z dnia 14 maja 2015 r. – w sprawie vacatio legis dla unormowań zawartych w nowelizacji prawa karnego procesowego.

Zastrzeżenia Rzecznika Praw Obywatelskich odnośnie do spełnienia standardów konstytucyjnych budzi okres między promulgacją a wejściem w życie ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw. W ocenie Rzecznika vacatio legis ustanowiona w tej ustawie jest nie do pogodzenia z konstytucyjną zasadą zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa. Wymóg zachowania vacatio legis odpowiedniej do treści i charakteru wprowadzonych przez ustawodawcę unormowań należy odnosić do możliwości zapoznania się przez adresata normy prawnej z nowym prawem i możliwości adaptacji do nowej regulacji. Zakreślenie terminu wejścia w życie zmian w Kodeksie postępowania karnego zawartych w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, odpowiedniego dla rangi i funkcji

dokonanych nowelizacji i spełniającego standardy konstytucyjne ma fundamentalne znaczenie dla zagwarantowania wszystkim uczestnikom postępowania przygotowania się do realizacji unormowań ukształtowanych w nowym modelu procesu karnego. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o rozważenie podjęcia stosownej inicjatywy legislacyjnej.

22. Ministra Spraw Wewnętrznych (VII.533.5.2015) z dnia 14 maja 2015 r. – w sprawie sytuacji osób nieposiadających żadnego obywatelstwa.

Z uwagi na skomplikowaną sytuację prawną osób bezpaństwowych nie jest łatwe oszacowanie, ile osób nie posiadających żadnego obywatelstwa przebywa w Polsce. Według różnych danych szacunkowych w Polsce przebywa od około 800 do 2000 bezpaństwowców. Mimo stosunkowo niewielkiej grupy takich osób, dla zagwarantowania im możliwości korzystania z podstawowych praw człowieka i wypełnienia przez Polskę regulacji międzynarodowych, niezbędne są odpowiednie zmiany w polskim prawie. Osoby nieposiadające obywatelstwa nie mają możliwości podjęcia legalnego zatrudnienia na terenie Polski, nie mogą korzystać z pomocy społecznej czy świadczeń Narodowego Funduszu Zdrowia, nie mają także możliwości uzyskania dokumentu uprawniającego do podróży oraz zawarcia związku małżeńskiego. Obecnie w celu zalegalizowania pobytu możliwe jest skorzystanie z dwóch dostępnych procedur: uzyskania statusu uchodźcy lub postępowania legalizacyjnego. Obowiązujące przepisy dotyczące uzyskania statusu uchodźcy i inne umożliwiające zalegalizowanie pobytu nie są dostosowane do specyficznej sytuacji osób bezpaństwowych. Z tego względu istotne jest wprowadzenie odrębnej procedury identyfikacji bezpaństwowca zwłaszcza, że możliwość uzyskania statusu osoby bezpaństwowej obowiązuje w innych krajach Unii Europejskiej. Rzecznik Praw Obywatelskich z zadowoleniem przyjęła informację zawartą w piśmie Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych z dnia 13 maja 2014 r. o trwających pracach nad ratyfikacją Konwencji o ograniczeniu bezpaństwowości z 1961 r. Niemniej jednak, niepokojące jest stwierdzenie o braku zasadności dla podejmowania prac legislacyjnych w zakresie przystąpienia Polski do Konwencji o statusie bezpaństwowców z 1954 r. Obie Konwencje zawierają niezwykle ważne i potrzebne uregulowania dotyczące statusu bezpaństwowców. Polska jest jednym z niewielu państw, które nie ratyfikowały tych dokumentów międzynarodowych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska na temat poruszonych problemów.

Minister Spraw Wewnętrznych (11.06.2015 r.) poinformowała, że wejście w życie ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim pozwoliło na rozpoczęcie dyskusji o przystąpieniu Polski do Konwencji o statusie bezpaństwowców oraz Konwencji o ograniczeniu bezpaństwowości. Na podstawie dokonanej analizy przepisów prawa oraz stanowisk zgromadzonych w trakcie konsultacji, międzyresortowy Zespół do Spraw Migracji kierowany przez Ministra Spraw Wewnętrznych zarekomendował na posiedzeniu w dniu 15 kwietnia 2014 r. przystąpienie Polski do Konwencji o ograniczeniu bezpaństwowości. Obecnie trwają prace nad przygotowaniem procesu ratyfikacji Konwencji. W wyniku konsultacji

stwierdzono również, że związanie się przez Polskę przepisami Konwencji o statusie bezpaństwowców w całości oznaczałoby przyznanie bezpaństwowcom takich samych praw, jakie posiadają obywatele polscy, a inni cudzoziemcy nabywają dopiero po wieloletnim legalnym zamieszkiwaniu w Polsce. W resorcie spraw wewnętrznych prowadzona jest analiza zakresu obowiązywania Konwencji o statusie bezpaństwowców w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej, a także skutków, jakie dla tych państw spowodowało wejście w życie i stosowanie jej postanowień. W ramach działań podejmowanych w przedmiotowej sprawie w dniu 11 maja 2015 r. odbyło się spotkanie przedstawicieli Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z przedstawicielami Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. Ustalono, że strona pozarządowa przedstawi szczegółową argumentację zasadności przystąpienia do Konwencji o statusie bezpaństwowców, a także informację o głównych problemach o charakterze formalno-prawnym, na jakie napotykają bezpaństwowcy w Polsce, wraz z propozycjami ich rozwiązań. Po przekazaniu tych informacji zostaną podjęte dalsze działania, w tym konsultacje w ramach międzyresortowego Zespołu do Spraw Migracji. Ewentualne dalsze prace nad ratyfikacją Konwencji zostaną podjęte po uzyskaniu stanowiska Zespołu do Spraw Migracji.

Bezpaństwowcy, w świetle obowiązujących przepisów prawa, są traktowani jak cudzoziemcy. Mogą uzyskać różne formy zezwoleń na pobyt oraz karty pobytu, będące potwierdzeniem uzyskania tych zezwoleń, o ile spełniają przewidziane przepisami warunki ich udzielenia. W zależności od posiadanej formy legalizacji pobytu, apatrydzi uzyskują uprawnienia w zakresie zatrudnienia, dostępu do świadczeń pomocy społecznej, opieki zdrowotnej, czy też szkolnictwa publicznego. Uwzględniając szczególną sytuację bezpaństwowców oraz małoletnich bez opieki zamierzających uregulować swój status pobytowy w Polsce, przepisy ustawy o cudzoziemcach przewidują odpowiednie rozwiązania umożliwiające wydanie takim osobom przez polskie władze dokumentu potwierdzającego ich tożsamość. Odnosząc się natomiast do przywołanych w wystąpieniu danych, Minister stwierdziła, że są one zawyżone. Według informacji przekazanych przez Urząd do Spraw Cudzoziemców w Polsce na dzień 31 grudnia 2014 r. przebywało 625 osób bez obywatelstwa, które posiadały ważne karty pobytu.

23. Ministra Spraw Wewnętrznych (IV.7214.131.2014) z dnia 14 maja 2015 r. – w sprawie ochrony eksmitowanych lokatorów przed bezdomnością.

Od kilku lat w sferze zainteresowania Rzecznika pozostaje problem dotyczący braku jednolitego standardu ochrony lokatorów przed eksmisją na bruk tj. bez zapewnienia osobom eksmitowanym lokalu socjalnego, czy choćby pomieszczenia tymczasowego, w przypadku gdy egzekucja obowiązku opróżnienia lokalu wykonywana jest na drodze administracyjnej. Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji nie zapewnia osobom eksmitowanym nawet minimalnej ochrony przed bezdomnością. Ochronie takiej nie podlegają zwłaszcza osoby, które powinny być w sposób szczególny chronione: osoby niepełnosprawne, w podeszłym wieku, kobiety w ciąży, osoby nieletnie. Organ egzekucyjny jest zobowiązany do

wyksmitowania takiej osoby bez zapewnienia jej jakiegokolwiek schronienia. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie, na jakim etapie znajdują się prace nad projektem zmian przepisów prowadzone przez powołany w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych w grudniu 2013 r. Zespół roboczy do spraw analizy resortowych przepisów mieszkaniowych dotyczących opróżniania i eksmisji osób nieuprawnionych z lokali mieszkalnych, będących w zarządzie, administracji i dyspozycji poszczególnych służb mundurowych podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Rzecznik oczekuje także na stanowisko w kwestii dostosowania przepisów ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji do standardu ochrony osób eksmitowanych przed eksmisją „na bruk”.

Minister Spraw Wewnętrznych (16.06.2015 r.) poinformowała, że Zespół roboczy opracował wnioski i propozycje dotyczące dokonania zmian w ustawie o Policji, ustawie o Straży Granicznej, ustawie o Biurze Ochrony Rządu oraz ustawie o Państwowej Straży Pożarnej, mających na celu wprowadzenie do tych aktów prawa rozwiązań zapewniających odpowiedni standard ochrony praw lokatorów, zgodnie z zasadami zawartymi w ustawie o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego. Zespół roboczy przygotował rozwiązanie przewidujące określenie w ustawach pragmatycznych grupy osób, w stosunku do których wyłączony byłby administracyjny tryb postępowania w sprawach o opróżnienie lokalu mieszkalnego, tj. nie byłyby wydawane decyzje administracyjne o opróżnieniu lub zwolnieniu lokalu mieszkalnego. W ocenie Zespołu roboczego zasadnym jest także wprowadzenie w ustawie o postępowaniu egzekucyjnym w administracji regulacji zbliżonej do zawartej w Kodeksie postępowania cywilnego, gwarantującej zobowiązanemu ochronę przed wykonaniem obowiązku opróżnienia (zwolnienia) lokalu mieszkalnego bez zapewnienia jakiegokolwiek schronienia. Dokonanie ewentualnej nowelizacji ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji znajduje się jednak poza zakresem właściwości Ministra Spraw Wewnętrznych. Ponadto Zespół roboczy zaproponował rozwiązanie dotyczące wprowadzenia do ustaw pragmatycznych okresu ochronnego od dnia 1 listopada do dnia 31 marca roku następnego włącznie, w którym decyzje administracyjne o opróżnieniu lub zwolnieniu lokalu mieszkalnego nie byłyby wykonywane, chyba że osoba zobowiązana do opróżnienia mogłaby zamieszkać w innym lokalu niż dotychczas używany. Ze względu na złożoność problematyki, konieczność przeprowadzenia dodatkowych analiz, jak również szerokich konsultacji, obecnie nie jest możliwe wskazanie ostatecznego terminu zakończenia prac nad zmianą przepisów prawa w omawianym zakresie.

24. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (V.812.2.2015) z dnia 14 maja 2015 r.
– w sprawie braku możliwości odwołania się od orzeczenia ustalającego stopień niepełnosprawności oraz wskazania do ulg i uprawnień.

Rzecznik Praw Obywatelskich, rozpatrując wniosek w sprawie indywidualnej, stwierdziła, że rozwiązanie przyjęte w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych budzi wątpliwości natury konstytucyjnej,

ponieważ nie przewiduje odwołania od orzeczenia powiatowego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności ustalającego stopień niepełnosprawności oraz wskazania dla celów korzystania z ulg i uprawnień, wydanego osobie posiadającej orzeczenie o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów. Konstytucja przewiduje wprowadzenie możliwości ustanowienia wyjątków od zasady zaskarżalności orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji, jednak wyjątki te muszą być racjonalnie uzasadnione. Tymczasem nie sposób znaleźć argumenty przemawiające za wyłączeniem prawa do złożenia odwołania od orzeczenia w przedmiocie wskazań do ulg i uprawnień. Brak drogi odwoławczej powoduje, że przedmiotowe orzeczenia nie podlegają kognicji sądów powszechnych. Odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych przysługuje jedynie od orzeczenia wojewódzkiego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności. Można wprowadzić przyjęć, że orzeczenie powiatowego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności jako ostateczne podlega zaskarżeniu do sądu administracyjnego, jednak wówczas mamy do czynienia z dualizmem kontroli sądowej orzeczeń rozstrzygających o prawie osób niepełnosprawnych do ulg i uprawnień. Powstaje wątpliwość, czy tego rodzaju rozwiązania systemowe nie naruszają konstytucyjnego prawa obywateli do równego traktowania przez władze publiczne. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zbadanie przedstawionego problemu i wyjaśnienie przyczyn, dla których ustawodawca wyłączył tryb odwoławczy w stosunku do orzeczeń ustalających stopień niepełnosprawności oraz wskazania do ulg i uprawnień, wydanych osobom legitymującym się orzeczeniem o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów.

25. Ministra Finansów (V.7106.178.2014) z dnia 14 maja 2015 r. – w sprawie działalności kantorów internetowych.

W wystąpieniu Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca uwagę na istotne, jednak nadal nierozwiązane problemy związane z brakiem stosownych regulacji prawnych dotyczących działalności kantorów internetowych. Obecnie obowiązujące przepisy nie zawierają definicji działalności za pośrednictwem kantoru internetowego, nie określają w sposób jednoznaczny wymogów oraz warunków jej prowadzenia, odpowiedzialności za niewykonanie lub nieprawidłowe wykonanie usługi, a także zasad sprawowania nadzoru. Tradycyjna działalność kantorowa została szczegółowo unormowana w ustawie Prawo dewizowe. Stanowi ona działalność regulowaną w rozumieniu przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej i polega na kupnie i sprzedaży wartości dewizowych oraz pośrednictwie w ich kupnie i sprzedaży. Prowadzenie działalności kantorowej wymaga wpisu do rejestru działalności kantorowej prowadzonego przez Prezesa NBP. Kwestia uregulowań prawnych działalności kantorów internetowych od 2012 r. była przedmiotem analiz i konsultacji pomiędzy resortem finansów, NBP i Komisją Nadzoru Finansowego, które potwierdziły konieczność stworzenia regulacji prawnej w tym przedmiocie w związku z potencjalnymi zagrożeniami interesów klientów. W rezultacie złożony został wniosek o wpisanie do wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów projektu założeń projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo dewizowe oraz o zmianie niektórych

innych ustaw dotyczącego kompleksowego uregulowania rynku usług wymiany walut, w tym świadczonych przez kantory internetowe. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przekazanie szczegółowych informacji na temat projektu założeń, a także aktualnego stanu oraz harmonogramu prac legislacyjnych dotyczących poruszonej kwestii.

26. Ministra Sprawiedliwości (IV.510.9.2014) z dnia 15 maja 2015 r. – w sprawie nieodpłatnej pomocy prawnej.

W Sejmie RP trwają prace nad rządowym projektem ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnej informacji prawnej oraz edukacji prawnej społeczeństwa. Kwestia ta od dawna wymaga kompleksowego rozwiązania. W szczególności niezmiernie istotne pozostaje zagwarantowanie przez państwo najuboższym obywatelom realnych możliwości uzyskania pomocy prawnej na etapie przedsądowym. Obawy Rzecznika budzi jednak potencjalna możliwość pozostawienia poza tworzonym systemem pomocy prawnej sieci studenckich poradni prawnych. Projekt ustawy mówi bowiem o organizacjach pozarządowych mogących ubiegać się o powierzenie prowadzenia punktów pomocy prawnej. Studenckie poradnie prawne (kliniki prawa) funkcjonują w ramach wydziałów prawa poszczególnych szkół wyższych, jednak nie posiadają żadnej formy organizacyjnoprawnej. Również Fundacja Uniwersyteckich Poradni Prawnych nie może ubiegać się o powierzenie prowadzenia punktów pomocy prawnej, ponieważ, mimo że jest organizacją prowadzącą działalność pożytku publicznego, to nie zajmuje się bezpośrednio udzielaniem porad prawnych. Na obecnym etapie prac legislacyjnych należałoby przyjąć rozwiązania, które wskażą bezpośrednio na kliniki prawa, czy też na studentów zaangażowanych w udzielanie porad prawnych. Ponadto wątpliwości Rzecznika budzi rozwiązanie przewidujące, że ustawa nie ogranicza działalności innych podmiotów w zakresie świadczenia poradnictwa prawnego, w szczególności z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego oraz ochrony praw lokatorów, o którym mowa w ustawie o pomocy społecznej. W praktyce może okazać się, że odesłanie do przepisów o pomocy zinstytucjonalizowanej może utrudnić działalność podmiotów, których funkcjonowanie nie znalazło uregulowania w prawie, w tym klinik prawa. Projektowana ustawa nie powinna ograniczać działalności innych podmiotów w zakresie świadczenia poradnictwa prawnego, chyba że przemawiają za tym szczególnie ważne racje. W przypadku klinik prawa trudno byłoby jednak znaleźć takie powody. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o ustosunkowanie się do poruszonych zagadnień.

Minister Sprawiedliwości (19.06.2015 r.) poinformował, że w dniu 13 maja 2015 r. na posiedzeniu plenarnym Sejmu RP odbyło się pierwsze czytanie projektu ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnej informacji prawnej oraz edukacji prawnej społeczeństwa. Obecnie zaplanowano prace właściwych komisji sejmowych, których przedmiotem będzie sprawozdanie Podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia rządowego projektu ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej społeczeństwa. Projekt ustawy w wersji skierowanej do Sejmu RP nie uwzględniał studenckich poradni prawnych w kręgu podmiotów uprawnionych do świadczenia

nieodpłatnej pomocy prawnej na zasadach określonych w ustawie. Rozwiązanie takie zostało przyjęte przede wszystkim ze względu na odmienność celów działania studenckich poradni prawnych od podstawowych założeń oraz celów projektowanego systemu nieodpłatnej pomocy prawnej. Studenckie poradnie prawne są jednostkami organizacyjnymi wydziałów prawa uniwersytetów i szkół wyższych, których podstawowym celem jest edukacja studentów prawa, uzupełniająca model kształcenia oparty na tradycyjnej strukturze o naukę praktycznego stosowania prawa. Powierzenie studenckim poradniom prawnym wykonywania zadań państwa z zakresu nieodpłatnej pomocy prawnej mogłoby budzić wątpliwości w kontekście zadań uczelni sformułowanych w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym. Z kolei zasadniczym celem projektowanej ustawy jest zapewnienie określonym grupom społecznym uzyskania profesjonalnej pomocy prawnej na najwyższym poziomie, co gwarantuje powierzenie świadczenia nieodpłatnej pomocy prawnej adwokatom i radcom prawnym. Samorządy prawnicze tych zawodów zaufania publicznego sprawują pieczę nad należytym wykonywaniem czynności zawodowych, w tym również pomocy prawnej i jakości udzielanych porad. Natomiast w przypadku organizacji pozarządowych projekt określa minimalne standardy, które muszą spełniać starając się o powierzenie im prowadzenia punktu nieodpłatnej pomocy prawnej.

W toku prac Podkomisji nadzwyczajnej rozważana była kwestia ewentualnego uwzględnienia w projektowanej ustawie studenckich poradni prawnych. Podkomisja zaproponowała umieszczenie uniwersytetów oraz szkół wyższych posiadających wydziały prawa wśród podmiotów, które będą mogły realizować zadania z zakresu edukacji prawnej. Projektowana ustawa, w wersji skierowanej do Sejmu RP, nie ogranicza działalności innych podmiotów w zakresie świadczenia poradnictwa prawnego, w szczególności z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego oraz ochrony praw lokatorów, o którym mowa w ustawie o pomocy społecznej. Intencją projektodawcy nie było ograniczenie działalności w zakresie świadczenia poradnictwa prawnego podmiotów nie objętych regulacjami tej ustawy, w tym m.in. studenckich poradni prawnych. Tym niemniej Podkomisja nadzwyczajna rozpatrująca projekt zaproponowała nowe brzmienie przepisu projektu, w myśl którego projektowana ustawa nie ogranicza działalności w zakresie nieodpłatnego poradnictwa prawnego. Wskazana modyfikacja powinna usunąć ewentualne wątpliwości interpretacyjne.

27. Ministra Gospodarki (V.711.4.2015) z dnia 15 maja 2015 r. – w sprawie warunków i trybu wydawania certyfikatu instalatora odnawialnych źródeł energii.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęła skarga dotycząca odmowy wydania certyfikatu instalatora odnawialnych źródeł energii. Skarżącemu odmówiono wydania takiego certyfikatu, ponieważ posiadany przez niego dyplom ukończenia studiów wyższych nie został wydany na podstawie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Sprawa ta była załatwiana na podstawie ustawy Prawo energetyczne, jednak przedstawiony przez skarżącego problem pozostaje aktualny także pod rządami ustawy o odnawialnych źródłach energii. Zgodnie z przepisami tej ustawy certyfikat

instalatora odnawialnych źródeł energii może być wydany jedynie osobie legitymującej się dyplomem ukończenia studiów wyższych wydanym na podstawie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Osoba, która otrzymała dyplom ukończenia studiów wyższych na kierunku lub w specjalności wymienionej w ustawie o odnawialnych źródłach energii, lecz przed wejściem w życie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, nie może otrzymać certyfikatu. Opisany stan prawny budzi zasadnicze wątpliwości co do zgodności z konstytucyjną zasadą równości wobec prawa. Kwestionowany przepis ustawy o odnawialnych źródłach energii dyskryminuje w zakresie realizacji wolności wyboru i wykonywania zawodu osoby, które posiadają dyplom ukończenia studiów wyższych na kierunku lub w specjalności w zakresie instalacji odnawialnego źródła energii albo urządzeń i instalacji sanitarnych, elektroenergetycznych, grzewczych, chłodniczych, ciepłych i klimatyzacyjnych lub elektrycznych tylko z tego powodu, że ich dyplom został wydany przed wejściem w życie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Skoro kryterium różnicowania jest data wydania dyplomu, a nie posiadane kwalifikacje do wykonywania zawodu, to wprowadzone różnicowanie ma charakter dowolny i stanowi niedopuszczalną dyskryminację w życiu gospodarczym. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w sprawie i ewentualne podjęcie czynności w celu usunięcia sygnalizowanej niekonstytucyjności przepisu ustawy o odnawialnych źródłach energii.

Minister Gospodarki (21.05.2015 r.) poinformował, że ustawodawca celowo poczynił rozróżnienie w zakresie wymogów stawianych instalatorom mikroinstalacji co do posiadanego dyplomu ukończenia szkół wyższych, wykluczając osoby, które uzyskały dyplomy studiów wyższych wydawanych przed wejściem w życie ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym, czyli przed dniem 1 września 2005 r. Minister podkreślił, że przepisy ustawy o odnawialnych źródłach energii nie tworzą nowego zawodu, tylko stwarzają możliwość uzyskania dodatkowych kwalifikacji (kompetencji) przez osoby funkcjonujące na rynku zawodowym. Ustawa nie zamyka dostępu do możliwości uzyskania certyfikatu instalatorom odnawialnych źródeł energii. Każdy może uzyskać dodatkowe kwalifikacje spełniając warunki wynikające z tej ustawy, tzw. po odbyciu stosownych szkoleń i zdaniu egzaminu przed Komisją egzaminacyjną. Ustawodawca, mając na uwadze zmiany w programach nauczania oraz wprowadzanie nowych kierunków i specjalności akademickich, wyszedł naprzeciw absolwentom niektórych kierunków zawodowych (studiów) i wprowadził dwa wyjątki dające możliwość uzyskania certyfikatu instalatorom odnawialnych źródeł energii bez odbywania szkoleń i zdawania egzaminu. Wyjątki dotyczą osób posiadających dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe w zawodzie technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej wydany na podstawie przepisów ustawy o systemie oświaty lub dyplom ukończenia studiów wyższych na kierunku lub w specjalności w zakresie instalacji odnawialnego źródła energii albo urządzeń i instalacji sanitarnych, elektroenergetycznych, grzewczych, chłodniczych, ciepłych i klimatyzacyjnych wydany na podstawie przepisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym.

28. Prezesa Rady Ministrów (III.7064.100.2015) z dnia 18 maja 2015 r. – w sprawie wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego dotyczącego opiekunów osób niepełnosprawnych.

W związku z licznymi pismami kierowanymi do Rzecznika Praw Obywatelskich oraz kolejnym protestem zorganizowanym przez opiekunów osób z niepełnosprawnością, Rzecznik prosi o objęcie szczególnym nadzorem procesu legislacyjnego związanego z wykonaniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 października 2014 r., sygn. akt K 38/13. W wyroku tym Trybunał orzekł o niekonstytucyjności przepisu ustawy o świadczeniach rodzinnych w zakresie, w jakim różnicuje prawo do świadczenia pielęgnacyjnego osób sprawujących opiekę nad osobą niepełnosprawną po ukończeniu przez nią określonego wieku ze względu na moment powstania niepełnosprawności. W uzasadnieniu Trybunał wskazał, iż wykonanie orzeczenia wymaga podjęcia bezzwłocznych działań ustawodawczych, które doprowadzą do przywrócenia stanu zgodnego z Konstytucją RP, a więc równego traktowania opiekunów dorosłych osób niepełnosprawnych. W ocenie opiekunów podjęcie prac legislacyjnych nastąpiło z opóźnieniem, a ich przedłużanie wywołuje dodatkowe napięcia społeczne. Zdaniem Rzecznika konieczne jest przyspieszenie prac w omawianym zakresie tym bardziej, że dochodzi do rozbieżności w orzecznictwie sądowno-administracyjnym w przedmiocie uprawnienia do świadczenia pielęgnacyjnego osób sprawujących opiekę nad osobą, której niepełnosprawność powstała po uzyskaniu pełnoletności. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie stosownych działań przez Prezesa Rady Ministrów.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (22.06.2015 r.) wyjaśnił, że skierowany w dniu 13 marca 2015 r. do uzgodnień, konsultacji i opiniowania projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw stanowi przede wszystkim realizację wyroku Trybunału Konstytucyjnego o sygn. akt K 38/13 oraz wyroku o sygn. SK 7/11. Proponuje się wprowadzenie kryterium dochodowego jako podstawowego warunku przyznania prawa do nowego świadczenia pielęgnacyjnego. Wysokość progu dochodowego ma wynosić miesięcznie 1000 zł netto na osobę w rodzinie i jest wyższa od obecnie obowiązującego kryterium dochodowego przy specjalnym zasiłku opiekuńczym. Opiekun dorosłej osoby niepełnosprawnej ma otrzymywać świadczenie pielęgnacyjne w wysokości 800 zł miesięcznie, bez względu na wiek, w jakim powstała niepełnosprawność osoby wymagającej opieki. Kwota ta będzie wyższa o ponad połowę od obecnie funkcjonującego wsparcia kierowanego do tej grupy opiekunów. Opiekunowie dzieci niepełnosprawnych będą otrzymywać świadczenie pielęgnacyjne w wyższej wysokości 1200 zł do osiągnięcia przez niepełnosprawne dziecko wieku 18 lub 25 lat, w przypadku kontynuacji nauki. Osoby, które obecnie korzystają z systemu świadczeń opiekuńczych będą mogły z nich korzystać na dotychczasowych zasadach.

Projektowana ustawa likwiduje negatywne przesłanki uniemożliwiające przyznanie świadczeń opiekuńczych i zasiłku dla opiekuna, w przypadku gdy inna osoba w rodzinie osoby otrzymującej świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy lub zasiłek dla opiekuna otrzymuje już świadczenie pielęgnacyjne,

specjalny zasiłek opiekuńczy, dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego czy też zasiłek dla opiekuna. Takie rozwiązanie umożliwi przyznawanie świadczeń opiekuńczych np. w przypadku, gdy oboje rodzice rezygnują z pracy w związku z koniecznością sprawowania opieki nad dwojgiem niepełnosprawnych dzieci. Niezależnie od realizacji wyroków Trybunału Konstytucyjnego, Ministerstwo proponuje, aby w projekcie uwzględnić postulat środowisk osób niepełnosprawnych i ich opiekunów dotyczący możliwości przyznania świadczenia pielęgnacyjnego osobom otrzymującym świadczenia emerytalno-rentowe, w szczególności tzw. wcześniejszą emeryturę z tytułu opieki nad niepełnosprawnym dzieckiem. Proponuje się, aby takie osoby mogły również otrzymywać świadczenie pielęgnacyjne, jednak przysługiwałoby ono w wysokości różnicy pomiędzy kwotą świadczenia pielęgnacyjnego, a kwotą pobieranego świadczenia emerytalno-rentowego. Obecnie pobieranie własnego świadczenia emerytalno-rentowego przez opiekuna osoby niepełnosprawnej wyklucza możliwość przyznania świadczenia pielęgnacyjnego. W trakcie uzgodnień, konsultacji i opiniowania projektowanej ustawy zgłoszono wiele uwag, w tym zawierających sprzeciw środowisk opiekunów osób niepełnosprawnych wobec zaproponowanych rozwiązań. Projektowanej ustawie stawiane są zarzuty niekonstytucyjności. Po przeanalizowaniu uwag, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej zwróciło się o opinię eksperta konstytucjonalisty w kwestii projektowanych regulacji.

29. Ministra Finansów (VII.501.26.2015) z dnia 18 maja 2015 r. – w sprawie przepisów ustawy o kontroli skarbowej dotyczących przetwarzania danych o stanie zdrowia pacjentów.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Zastępca Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych sygnalizując problem potencjalnej niezgodności z Konstytucją przepisu ustawy o kontroli skarbowej w zakresie przyjętych w nim rozwiązań dotyczących przetwarzania danych o stanie zdrowia pacjentów leczących się u lekarzy, wobec których wszczęto postępowanie kontrolne. Jak wynikało z pisma Zastępcy GIODO informacje pozyskane przez Urząd Kontroli Skarbowej od Narodowego Funduszu Zdrowia oraz Wojewódzkiego Inspektoratu Farmaceutycznego zawierały dane wrażliwe pacjentów, które powinny być objęte tajemnicą medyczną. Zgodnie z postanowieniami Konstytucji każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym. Ponadto nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby. Zasady i tryb gromadzenia oraz udostępniania informacji powinny być określone w ustawie. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 20 kwietnia 2004 r. (sygn. akt K 45/02) zwrócił uwagę na to, że ustawodawca, ograniczając wskazane prawa i wolności konstytucyjne, winien jednocześnie stworzyć gwarancje prawne i instytucjonalne pozwalające stosować określone działania tylko w zakresie koniecznym dla realizacji konstytucyjnych celów i w sposób charakteryzujący się jak najmniejszym stopniem dolegliwości dla obywateli, a także z zastosowaniem określonych procedur. Nakaz ten jest związany

z zasadami pewności i bezpieczeństwa prawnego oraz ochrony zaufania do państwa i prawa. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej w Ministerstwie Finansów (29.06.2015 r.) nie podzielił zastrzeżeń dotyczących zgodności z Konstytucją wspomnianego w wystąpieniu przepisu ustawy o kontroli skarbowej. Wskazał ponadto, że Dyrektorowi Urzędu Kontroli Skarbowej udostępniono tylko i wyłącznie dane identyfikacyjne pacjentów wynikające z recept wystawionych przez lekarzy. Przekazane informacje w świetle ustawy o ochronie danych osobowych stanowią tzw. zwykłe dane osobowe. Organ kontroli skarbowej nie pozyskał natomiast informacji, które powołany akt prawny zalicza do katalogu danych osobowych o charakterze wrażliwym. Udostępnione informacje nie zawierały jakichkolwiek danych o stanie zdrowia. Pozyskane przez organ kontroli skarbowej zwykłe dane osobowe były niezbędne w celu ustalenia prawidłowości wywiązywania się przez lekarzy prowadzących prywatne gabinety lekarskie z obowiązków podatkowych i ustalenia rzeczywistej skali obrotu.

30. Prezesa Rady Ministrów (IV.7002.65.2014) z dnia 18 maja 2015 r. – w sprawie stosowania przepisów ustawy o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływa wiele skarg dotyczących naruszenia praw i wolności w ramach stosowania przepisów ustawy o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych. Analiza skarg obywateli oraz wyników kontroli NIK dotyczącej nabywania przez Skarb Państwa nieruchomości pod drogi krajowe objęte Programem Budowy Dróg Krajowych w latach 2008-2013 doprowadziła do wniosku, że nieprzestrzeganie praw obywateli w postępowaniach prowadzonych przez wojewodów na podstawie specustawy drogowej stało się przyjętą praktyką postępowania. Rzecznik Praw Obywatelskich zwróciła się do Ministra Administracji i Cyfryzacji z prośbą o przekazanie informacji o działaniach resortu mających na celu wyeliminowanie stwierdzonych przez NIK nieprawidłowości w działaniach wojewodów oraz o przekazanie stanowiska w sprawie skierowanych do wojewodów wystąpień pokontrolnych. Minister Administracji i Cyfryzacji wskazał jednak, iż zagadnienie poruszone w wystąpieniu Rzecznika pozostaje w gestii Ministra Infrastruktury i Rozwoju. W odpowiedzi na wystąpienie w tej sprawie do Ministra Infrastruktury i Rozwoju wskazano natomiast, że problematyka będąca przedmiotem wystąpienia należy do kompetencji Ministra Administracji i Cyfryzacji. Powstała więc sytuacja, w której żaden z adresatów wystąpień Rzecznika nie uznaje się za właściwy do zajęcia merytorycznego stanowiska w sprawie. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozstrzygnięcie opisanego sporu kompetencyjnego w zakresie nadzoru nad działalnością wojewodów w obszarze objętym wynikami kontroli NIK.

31. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (KMP.571.1.2015) z dnia 21 maja 2015 r. – w sprawie przestrzegania praw osób z niepełnosprawnościami w jednostkach penitencjarnych.

Przyjęta przez Sejm RP w 1997 r. Karta Praw Osób Niepełnosprawnych, a także ratyfikowana przez Polskę w 2012 r. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych zobowiązują do umożliwienia osobom niepełnosprawnym niezależnego życia i pełnego udziału we wszystkich jego sferach. Oba dokumenty mają zastosowanie również w odniesieniu do osób pozbawionych wolności oraz środowiska stworzonego w miejscu ich osadzenia. Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji, działający na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, dokonują wizytacji prewencyjnych zakładów karnych i aresztów śledczych, przyglądając się sytuacji osadzonych będących osobami z niepełnosprawnością. W wyniku dokonanych ustaleń stwierdzono, że w jednostkach penitencjarnych nie przyjęto żadnej procedury kontroli osobistej osób z niepełnosprawnością, uwzględniającej stopień i rodzaj niepełnosprawności. Problem dotyczy zwłaszcza osób poruszających się na wózkach inwalidzkich, korzystających z protez i innych urządzeń. W obecnej sytuacji może dojść do naruszenia godności osób kontrolowanych, zarówno osób osadzonych, jak i odwiedzających. Centralny Zarząd Służby Więziennej powinien opracować ogólne zasady procedury przyjęte przy przeprowadzaniu kontroli osobistej osadzonych z niepełnosprawnością, obowiązujące we wszystkich jednostkach penitencjarnych. W części wizytowanych jednostek nie przyjęto żadnych zasad ewakuacji osób z niepełnosprawnością albo są one opisane w sposób szczątkowy w instrukcjach bezpieczeństwa. Zdaniem Rzecznika podstawowe zasady w tym zakresie powinny być spójne dla wszystkich zakładów karnych i aresztów śledczych, uszczegółowione przez wydziały ochrony poszczególnych jednostek penitencjarnych. Ponadto Rzecznik zwraca uwagę na fakt, iż żaden pojazd Służby Więziennej w wizytowanych jednostkach nie jest dostosowany do przewozu osób z niepełnosprawnością poruszających się na wózkach inwalidzkich. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o odniesienie się do przedstawionych kwestii.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (18.06.2015 r.) potwierdził, że nie są opracowane specjalne procedury dotyczące kontroli osobistej osób z niepełnosprawnością, jednak w każdym przypadku, gdy zachodzi konieczność dokonania kontroli osobistej takiego osadzonego, funkcjonariusze realizujący te czynności uwzględniają stopień i rodzaj dysfunkcji oraz zachowują zasady indywidualizmu i humanitarnego traktowania. Ponadto zawsze podczas tego typu kontroli są stosowane ściśle zalecenia lekarskie. Czynności konwojowe w Służbie Więziennej realizowane są przez odpowiednio przygotowane grupy konwojowe. W razie konieczności przetransportowania osadzonych poruszających się na wózkach inwalidzkich jednostki penitencjarne przeważnie korzystają z będących na stanie więziennictwa pojazdów sanitarnych, które posiadają możliwość przewożenia osób w pozycji poziomej lub decydują się na zakup usługi specjalistycznego transportu medycznego od firmy zewnętrznej.

Obowiązujące przepisy dotyczące wyposażenia samochodów w pasy bezpieczeństwa nie dotyczą pojazdów używanych do celów specjalnych Służby Więziennej. W środkach transportu przeznaczonych do przewozów osadzonych kupowanych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej do 2012 r., miejsca do siedzenia dla osób konwojowanych nie były wyposażone w pasy bezpieczeństwa. Centralny Zarząd Służby Więziennej zakupił w 2013 r. środki transportu do przewozu osadzonych, które zostały wyposażone w pasy bezpieczeństwa. Kolejne środki transportu używane do celów specjalnych, nabywane w 2015 r., pomimo braku takiego obowiązku zostaną wyposażone w pasy bezpieczeństwa przeznaczone dla osób konwojowanych. Praktyka ta będzie kontynuowana w latach następnych. W kwestii dotyczącej procedur związanych z ewakuacją osadzonych, w tym osób z niepełnosprawnością, w odpowiedzi poinformowano, że instrukcje bezpieczeństwa pożarowego sporządzane przez kierowników poszczególnych jednostek, regulujące powyższe zagadnienie, uwzględniają zapisy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów. Instrukcje odnoszą się do wszystkich osób znajdujących się w ewakuowanych budynkach, w tym również do osób z niepełnosprawnością. Dyrektor Generalny Służby Więziennej zapewnił, że wszystkie zgłoszone przypadki ewentualnych uchybień w zakresie niewłaściwego postępowania z osadzonymi z niepełnosprawnością są sprawdzane i weryfikowane przez kierowników jednostek organizacyjnych.

32. Ministra Zdrowia (VIII.517.1.2015) z dnia 25 maja 2015 r. – w sprawie osób z niepełnosprawnościami przebywających w domach pomocy społecznej wbrew własnej woli.

Rzecznik Praw Obywatelskich monitoruje działania instytucji publicznych dotyczące niezbędnych zmian legislacyjnych mających na celu włączenie do polskiego porządku prawnego standardów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka oraz przeciwdziałanie ich naruszeniom. Jednym z niewykonanych orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka jest wyrok z 2012 r. dotyczący zasad umieszczania osób chorujących psychicznie w domach pomocy społecznej. Trybunał uznał w tym orzeczeniu, że Polska naruszyła postanowienia Konwencji wobec osoby chorującej psychicznie, która decyzją opiekuna prawnego została umieszczona w domu pomocy społecznej wbrew własnej woli. Przepisy ustawy o ochronie zdrowia psychicznego nie przewidują automatycznej sądowej oceny legalności umieszczenia i przetrzymywania osoby w zakładzie opiekuńczym takim jak dom pomocy społecznej. Ponadto oceny takiej nie może zainicjować osoba, która została całkowicie ubezwłasnowolniona. Brak skutecznych ram regulacyjnych w tym obszarze nie tylko narusza standardy ustanowione w drodze Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, ale budzi uzasadnione wątpliwości co do zgodności z normami Konstytucji RP. Istniejące zastrzeżenia uzasadniają potrzebę kompleksowej nowelizacji przepisów ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, a także innych aktów prawnych regulujących sytuacje osób z niepełnosprawnościami przebywających wbrew własnej woli

w domach opieki. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie, na jakim etapie znajduje się przygotowywany w Ministerstwie Zdrowia projekt nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia psychicznego oraz niektórych innych ustaw oraz jaki jest zakres tego projektu.

33. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (IV.7212.80.2014) z dnia 26 maja 2015 r. – w sprawie ochrony przed odpowiedzialnością za zobowiązania spółdzielni.

Na tle skarg wpływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich powstała wątpliwość, czy obowiązujące prawo chroni w sposób wystarczający członków spółdzielni mieszkaniowych oraz osoby nie będące członkami, lecz posiadające tytuły prawne do lokali w ramach spółdzielni mieszkaniowej, przed odpowiedzialnością za zobowiązania spółdzielni. Zgodnie z intencją ustawodawcy opłaty eksploatacyjne uiszczane przez członków spółdzielni oraz inne osoby uprawnione powinny być przeznaczane wyłącznie na cel, któremu służą, to znaczy na pokrycie kosztów eksploatacji i utrzymania nieruchomości, w których znajdują się ich lokale oraz nieruchomości stanowiących mienie spółdzielni. Niestety, w praktyce intencja ta nie zawsze zostaje zrealizowana, ponieważ przepisy ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych nie zostały skorelowane z innymi przepisami powszechnie obowiązującego prawa. Przepisy ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych ani przepisy Kodeksu postępowania cywilnego regulujące postępowanie egzekucyjne nie zawierają unormowań, które przewidywałyby ochronę opłat eksploatacyjnych przed zajęciem w ramach postępowania egzekucyjnego. W efekcie opłaty te podlegają egzekucji na zapłatę długów spółdzielni mieszkaniowej, niezależnie od rodzaju długów. Dodatkowe wątpliwości dotyczą braku ochrony przed zajęciem w ramach postępowania egzekucyjnego składnika opłat eksploatacyjnych, który stanowią opłaty na pokrycie kosztów niezależnych od spółdzielni, a w szczególności kosztów energii, gazu, wody oraz odbioru ścieków, odpadów i nieczystości ciekłych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (23.06.2015 r.) poinformował, że z uwagi na konieczność uzyskania w niniejszej sprawie stanowiska Ministerstwa Sprawiedliwości w zakresie należącym do jego właściwości, odpowiedź na wystąpienie Rzecznika zostanie udzielona niezwłocznie po uzyskaniu tego stanowiska.

34. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (III.7060.322.2015) z dnia 26 maja 2015 r. – w sprawie zasad ustalania wysokości emerytury osób objętych tzw. starym systemem emerytalnym.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają liczne skargi od ubezpieczonych objętych tzw. starym systemem emerytalnym. W skargach podnoszony jest zarzut naruszenia konstytucyjnej zasady równości przy ustalaniu emerytury w związku ze zróżnicowaniem zasad traktowania przypadających przed 1 stycznia 1999 r. okresów opieki nad dzieckiem wymienionych w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Ustawą z dnia 5 marca 2015 r. o zmianie ustawy

o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dodano przepis, zgodnie z którym przy ustalaniu kapitału początkowego okresy opieki nad dzieckiem będą uwzględniane jako okresy składowe, czyli liczone po 1,3% podstawy wymiaru kapitału początkowego. Takiego rozwiązania nie przewidziano wobec ubezpieczonych objętych starym systemem emerytalnym, których wysokość emerytury ustalana jest na dotychczasowych zasadach. W tym przypadku okresy opieki nad dzieckiem będą uwzględniane jako okresy nieskładkowe, liczone po 0,7% podstawy wymiaru emerytury. W ocenie skarżących okres sprawowania opieki nad dzieckiem powinien być traktowany w jednakowy sposób w starym i nowym systemie emerytalnym, ponieważ dotyczy okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu sprzed reformy emerytalnej. Dla osób objętych nowym systemem emerytalnym okresy opieki nad dzieckiem przypadające przed 1999 r. traktowane są preferencyjnie. Niezbędna jest zatem ocena, czy w świetle konstytucyjnych zasad zaufania do państwa i prawa oraz równości zasady zaliczania okresów opieki nad dziećmi przypadających przed dniem 1 stycznia 1999 r. nie powinny być jednolite zarówno dla osób objętych starym, jak i nowym systemem emerytalnym. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

35. Ministra Finansów (V.511.612.2014) z dnia 28 maja 2015 r. – w sprawie zwolnienia podatkowego na własne cele mieszkaniowe.

W opinii Rzecznika nieuwzględnienie w katalogu wydatków na własne cele mieszkaniowe – określonym w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych – kwot wniesionych do spółdzielni jako wkład mieszkaniowy w związku z nabyciem spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego lub na rzecz Towarzystwa Budownictwa Społecznego tytułem partycypacji w kosztach budowy realizowanej przez ten podmiot pociąga za sobą niekorzystne dla podatników następstwa. Skargi przysyłane do Rzecznika dotyczące powyższego zagadnienia wskazują, że zwolnienie przewidziane w art. 21 ust. 1 pkt 131 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych nie spełnia swojej społecznej funkcji. Tymczasem zgodnie z postanowieniami Konstytucji to władze publiczne prowadzą politykę sprzyjającą zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych obywateli, przeciwdziałają bezdomności, wspierają rozwój budownictwa socjalnego oraz popierają działania obywateli zmierzające do uzyskania własnego mieszkania. Argumentem przemawiającym za rozszerzeniem zwolnienia jest fakt, iż ponoszenie przez obywateli wydatków w związku z najmem lokalu mieszkalnego od TBS lub nabyciem spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu pozytywnie wpływa na cały rynek mieszkaniowy. Odpowiednia nowelizacja przepisów może także przyczynić się do ograniczenia wydatków państwa na pomoc społeczną oraz na prowadzenie postępowań egzekucyjnych wobec osób, które znalazły się w trudnej sytuacji finansowej i nie mają perspektyw na jej poprawę ani realnych szans na spłatę zaległości podatkowych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie o zajętym stanowisku i rozważenie podjęcia stosownych działań legislacyjnych zmierzających do wyeliminowania zaprezentowanego problemu.

Minister Finansów (24.06.2015 r.) poinformował, że postulat rozszerzenia katalogu wydatków uprawniających do zwolnienia z opodatkowania o kwoty wniesione do spółdzielni jako wkład mieszkaniowy w związku z nabyciem spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego lub na rzecz Towarzystwa Budownictwa Społecznego tytułem partycypacji w kosztach budowy realizowanej przez ten podmiot, nie znajduje uzasadnienia. Ustawodawca powiązał realizację własnego celu mieszkaniowego z prawem własności. Gdyby zrezygnować z kryterium prawa własności inwestycji mieszkaniowej i jako jedyny warunek zwolnienia przyjąć realizację celu mieszkaniowego, w katalogu tych wydatków mogłyby się znaleźć nie tylko wspomniane w wystąpieniu wydatki, ale też wszelkie inne wydatki pozwalające na zaspokajanie celów mieszkaniowych, jak np. czynsz administracyjny, czynsz z tytułu najmu prywatnego.

36. Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministra Zdrowia (VII.7030.12.2015) z dnia 1 czerwca 2015 r. – w sprawie wprowadzania przez gminy przepisów przyznających pierwszeństwo w rekrutacji do publicznych żłobków i przedszkoli dzieciom, które zostały poddane obowiązkowym szczepieniom.

Jak wynika z doniesień medialnych oraz skarg napływających do Rzecznika Praw Obywatelskich, kolejne gminy wprowadzają lub rozważają wprowadzenie przepisów uzależniających przyjęcie do publicznych żłobków i przedszkoli od przedstawienia zaświadczenia o poddaniu dziecka obowiązkowym szczepieniom. Niektóre gminy rozważają wręcz ustanowienie regulacji całkowicie wykluczających możliwość przyjęcia do placówek oświatowych niezaszczepionego dziecka. Rzecznik nie kwestionuje zasadności obowiązku szczepień i nie ma wątpliwości, że ich upowszechnienie znacząco ograniczyło liczbę zachorowań na wiele groźnych dla życia chorób zakaźnych. Niemniej jednak należy pamiętać, że Konstytucja gwarantuje wszystkim równy i powszechny dostęp do nauki. Przepisy wskazujące grupę dzieci całkowicie pozbawionych prawa do ubiegania się o miejsce w publicznym przedszkolu wydają się naruszać istotę prawa do edukacji. Co istotne, zgodnie z postanowieniami Konstytucji ograniczenie w korzystaniu z konstytucyjnych wolności i praw może być ustanowione wyłącznie w ustawie, a nie w akcie prawa miejscowego. Dostęp do publicznych żłobków i przedszkoli nie powinien być uzależniony od arbitralnych i dyskryminacyjnych kryteriów. Warunki rekrutacji zostały zresztą jasno określone w konkretnych przepisach ustawy o systemie oświaty. Zgodnie z obecnym stanem prawnym wśród kryteriów naboru nie ma wymogu legitymowania się zaświadczeniem o odbyciu obowiązkowych szczepień. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w opisywanej sprawie.

Minister Edukacji Narodowej (18.06.2015 r.) wyjaśniła, że przepisy prawa oświatowego w części dotyczącej przyjmowania do publicznych przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego, wśród kryteriów rekrutacyjnych nie wymieniają konieczności posiadania szczepień ochronnych. Wymóg posiadania obowiązkowych szczepień jako kryterium rekrutacji nie ma uzasadnienia. Minister

zgodziła się ze stwierdzeniem, że wprowadzanie takiego wymogu przez niektóre gminy może stanowić ograniczenie w korzystaniu z konstytucyjnego prawa do równego dostępu do nauki. Kryteria brane pod uwagę podczas rekrutacji do przedszkoli nie powinny zastępować narzędzi służących do wyegzekwowania ustawowego obowiązku szczepienia.

Minister Zdrowia (30.06.2015 r.) poinformował, że dane publikowane przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego - Państwowy Zakład Higieny w Warszawie wskazują na niekorzystną tendencję w postaci wzrostu liczby dzieci nieszczepionych. Analiza działań podejmowanych przez państwowych inspektorów sanitarnych w celu egzekwowania wykonania obowiązku szczepień ochronnych przez osoby zobowiązane wykazała, że w 2014 roku państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wystosowali do osób uchylających się ponad 4 tys. upomnień zawierających wezwanie do wykonania obowiązku szczepień ochronnych, z zagrożeniem skierowania sprawy na drogę egzekucji administracyjnej, ponad 1 tys. tytułów wykonawczych oraz skierowali ponad 900 wniosków do wojewodów o egzekucję administracyjną obowiązku szczepień. W 2014 roku ukarano 12 osób grzywnami w wysokości do 1500 złotych w drodze mandatu karnego lub skierowano wobec nich odpowiednie wnioski do sądów o ukaranie. Jednocześnie w celu zwiększenia poziomu wyszczepialności dzieci, w ramach promocji szczepień ochronnych, od jesieni 2013 roku Główny Inspektorat Sanitarny realizuje Akcję informacyjną pod hasłem „Zaszczep w sobie chęć szczepienia !”, w ramach której była również realizowana kampania informacyjna. Celem tej inicjatywy jest zwiększenie zaufania społeczeństwa do działań na rzecz profilaktyki chorób zakaźnych, podniesienia poziomu wiedzy w zakresie umiejętności zapobiegania chorobom zakaźnym, którym można przeciwdziałać na drodze szczepień ochronnych oraz wzrost poziomu świadomości dotyczącej korzyści wynikających ze szczepień. Adresatami informacji są rodzice i opiekunowie dzieci oraz pracownicy ochrony zdrowia.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (30.06.2015 r.) poinformował, że warunki przyjmowania dzieci do żłobka określane są w statucie żłobka ustalonym przez podmiot, który go utworzył. W przypadku żłobka publicznego (utworzonego przez gminę) statut ustalany jest przez radę gminy w drodze uchwały. Jeżeli statut żłobka lub klubu dziecięcego ustalany jest w drodze uchwały, to nadzór nad legalnością takiej uchwały sprawuje wojewoda. Dotyczy to publicznych żłobków i klubów dziecięcych prowadzonych przez gminy. Zgodnie z postanowieniami ustawy o samorządzie gminnym nadzór nad działalnością gminną sprawowany jest na podstawie kryterium zgodności z prawem. Uchwały sprzeczne z prawem są nieważne. Przepisy ustawy o samorządzie gminnym dają prawo każdemu, czyjego interes prawny lub uprawnienie zostały naruszone uchwałą, po bezskutecznym wezwaniu do usunięcia naruszenia, do zaskarżenia uchwały do sądu administracyjnego.

37. Ministra Spraw Wewnętrznych (III.7043.123.2015) z dnia 1 czerwca 2015 r. – w sprawie ograniczenia prawa do ustanowienia obrońcy w toku postępowania dyscyplinarnego wobec funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu.

W wystąpieniu Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizuje, że obowiązujące przepisy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie warunków i trybu postępowania dyscyplinarnego wobec funkcjonariuszy Biura Ochrony Rządu przewidują, że w toku postępowania dyscyplinarnego obwiniony ma prawo do ustanowienia obrońcy spośród funkcjonariuszy, jeżeli funkcjonariusz ten wyrazi na to zgodę, oraz jego odwołania. Przyjęte rozwiązanie pozostaje w kolizji z treścią przepisu ustawy o Biurze Ochrony Rządu, zgodnie z którym prawo do obrony obwinionego jest realizowane w szczególności przez powołanie obrońcy, którym może być funkcjonariusz lub pracownik BOR albo adwokat lub radca prawny. Przepis rozporządzenia zawęża zakres stosowania ustawy o Biurze Ochrony Rządu do funkcjonariuszy BOR. Przyjęte rozwiązanie budzi wątpliwości Rzecznika Praw Obywatelskich z punktu widzenia postanowień Konstytucji określających warunki, jakie spełniać ma upoważnienie ustawowe do wydania aktu wykonawczego. Podobne wątpliwości wywołuje treść zawartego w ustawie o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu upoważnienia do wydania rozporządzeń dotyczących odpowiedzialności dyscyplinarnej funkcjonariuszy. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu zmiany opisanego powyżej stanu rzeczy.

38. Ministra Spraw Wewnętrznych (III.7043.113.2014) z dnia 8 czerwca 2015 r. – w sprawie braku możliwości odwołania się funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej od notatek z rozmowy dyscyplinującej.

W skargach kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich funkcjonariusze Policji podnoszą problem braku możliwości odwołania od notatek z rozmowy dyscyplinującej, w których przełożeni stwierdzają popełnienie przez policjanta przewinienia dyscyplinarnego mniejszej wagi. Skarżący twierdzą, że ich postępowanie nie jest przewinieniem dyscyplinarnym, jednak nie mają możliwości wyrażenia swego stanowiska. Funkcjonariusze Policji kwestionują zgodność z Konstytucją przepisów ustawy o Policji mówiących, że w przypadku czynu stanowiącego przewinienie dyscyplinarne mniejszej wagi przełożony dyscyplinarny może odstąpić od wszczęcia postępowania i przeprowadzić ze sprawcą przewinienia dyscyplinarnego rozmowę dyscyplinującą udokumentowaną w formie notatki. Identyczne rozwiązanie przyjęto w ustawie o Straży Granicznej, która również nie przewiduje możliwości odwołania się od notatki z rozmowy dyscyplinującej. Rzecznik podkreśla w wystąpieniu, że w przypadku odstąpienia przez przełożonego od wszczęcia postępowania dyscyplinarnego i przeprowadzenia rozmowy dyscyplinującej prawodawca nie zapewnił funkcjonariuszowi możliwości obrony. Prawomocność notatki oraz brak możliwości odniesienia się do zarzutów funkcjonariusza przesądza o jego winie i przez rok taka osoba traktowana jest jako sprawca przewinienia dyscyplinarnego. Notatka z rozmowy dyscyplinującej ma znaczenie przy opiniowaniu służbowym, przyznawaniu nagród uznaniowych, delegowaniu do pełnienia służby poza granicami kraju, włącznie kierowaniu na szkolenia zawodowe. Pozbawienie obwinionego możliwości podejmowania określonych w toku postępowania dyscyplinarnego

czynności wywołuje wątpliwości co do zgodności z konstytucyjnie gwarantowanym prawem do obrony. Konieczne wydaje się dostosowanie pragmatyk służbowych funkcjonariuszy Policji i Straży Granicznej do regulacji konstytucyjnych w sposób gwarantujący im skuteczniejszą ochronę wolności i praw człowieka i obywatela. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie podjęcia stosownej inicjatywy ustawodawczej.

39. Ministra Sprawiedliwości (II.517.4076.2014) z dnia 8 czerwca 2015 r. – w sprawie warunkowego tymczasowego aresztowania.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwróciła się Helsińska Fundacja Praw Człowieka z wnioskiem o podjęcie działań w kwestii stosowania tzw. warunkowego tymczasowego aresztowania. Fundacja przedstawiła problem na tle następującego stanu faktycznego. Sąd Rejonowy, przedłużając tymczasowe aresztowanie na kolejne trzy miesiące, zezwolił na uchylenie jego stosowania po wpłaceniu poręczenia majątkowego w określonym terminie. Suma poręczenia została niezwłocznie wpłacona. Po jej wpłacie Sąd przychylił się do wniosku prokuratora i wstrzymał wykonanie rozstrzygnięcia do chwili rozpoznania zażalenia prokuratora. Następnie Sąd Okręgowy przychylając się do zażalenia prokuratora postanowieniem utrzymał w mocy postanowienie o przedłużeniu stosowania tymczasowego aresztowania, jednocześnie uchylając rozstrzygnięcie o zmianie środka zapobiegawczego na nieizolacyjny, po wypłacie poręczenia. Sąd pouczył strony, że na powyższe postanowienie nie przysługuje zażalenie. Przedstawiony problem sprowadza się do luki w regulacji prawnej, która jest wypełniana w różny sposób przez sądy w drodze stosowania prawa. W związku z wątpliwościami sądów, a także znaczeniem tego zagadnienia dla obrony prawa do wolności osobistej, Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o rozważenie podjęcia stosownej inicjatywy legislacyjnej w kierunku zaproponowania odpowiednich zmian normatywnych, które rozwiązałyby problemy ze stosowaniem tzw. warunkowego tymczasowego aresztowania.

Minister Sprawiedliwości (03.07.2015 r.) wyjaśnił, że w oparciu o dokonaną analizę przepisów dotyczących stosowania tzw. warunkowego tymczasowego aresztowania, nie dostrzega konieczności zmian legislacyjnych w tym zakresie. Obowiązujące przepisy Kodeksu postępowania karnego w sposób wystarczający regulują skutki i sposób procedowania w przypadku zastosowania instytucji warunkowego tymczasowego aresztowania.

40. Ministra Spraw Wewnętrznych (II.520.1.2015) z dnia 10 czerwca 2015 r. – w sprawie udostępniania na stronach internetowych Policji nagrań z monitoringu.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich zwróciła się Fundacja Panoptykon w kwestii udostępniania przez Policję na jej stronach internetowych nagrań z monitoringu. Rzecznik zwraca uwagę na fakt, że w polskim systemie prawnym nie ma rozwiązań mogących stanowić podstawę prawną uprawniającą organy ścigania do przetwarzania i upublicznienia materiałów pochodzących z monitoringu. Omawiana problematyka jest o tyle istotna, że czynności organów ścigania polegające na

wykorzystywaniu i upublicznianiu materiałów uzyskanych za pomocą monitoringu wkraczają dalece w konstytucyjnie chronione prawa obywateli, w tym prawo do prywatności i ochrony wizerunku, wymagają więc podstawy prawnej. Zdaniem Rzecznika problematyka monitoringu wizyjnego wymaga pilnego i kompleksowego uregulowania. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o wskazanie, na jakim etapie znajdują się prace nad projektem ustawy o monitoringu wizyjnym, a także o rozważenie podjęcia kroków mających na celu wprowadzenie wewnętrznych procedur, które pozwoliłyby tymczasowo, do czasu wejścia w życie ustawy o monitoringu wizyjnym, uregulować tryb postępowania organów państwowych w zakresie podejmowania decyzji o publikacji wizerunku nagranej osoby, z uwzględnieniem środków odwoławczych w przypadku naruszenia praw gwarantowanych przez Konstytucję. Regulacje takie są niezbędne do czasu opracowania ustawy, która w sposób kompleksowy będzie określać zasady, tryb i granice wykorzystywania przez organy państwa, w szczególności zaś przez organy władzy wykonawczej, danych pochodzących z monitoringu wizyjnego.

41. Przewodniczącego Komisji Nadzoru Finansowego (V.7220.105.2015) z dnia 10 czerwca 2015 r. – w sprawie ochrony konsumentów na rynku usług bankowych.

W związku ze skargami otrzymywanymi od klientów banków, którzy zawarli umowy kredytu we franku szwajcarskim, Rzecznik Praw Obywatelskich powzięła wątpliwości dotyczące poziomu ochrony konsumentów na rynku usług bankowych. Analiza skarg klientów banków prowadzi do wniosku, że prawa konsumentów nie były należycie chronione. Skarżący wskazują, że pracownicy banków wręcz nakłaniali ich do zawierania umów w walucie obcej, frankach szwajcarskich, argumentując, że kredyt taki będzie tańszy. Co więcej, ze względu na przyjęty sposób określania zdolności kredytowej banki informowały klientów, że mają zdolność kredytową w walucie obcej, natomiast w złotym polskim takiej zdolności nie posiadają. Nagminne było także zatajanie przed klientami banków rzeczywistych ryzyk związanych z globalnymi zmianami kursów walut. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przekazanie szczegółowych informacji o działaniach nadzorczych podjętych wobec konkretnych banków, a także wskazanie, jakie działania podejmuje Komisja Nadzoru Finansowego w celu zapewnienia należytej ochrony interesów konsumentów.

42. Przewodniczącego Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny (V.7224.362.2014) z dnia 10 czerwca 2015 r. – w sprawie prawa osób niewidomych do korzystania ze środków publicznego transportu zbiorowego w asyście psa przewodnika.

W dniu 14 stycznia 2015 r. Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawiła w wystąpieniu problem braku prawnych środków działania o charakterze kontrolnym lub nadzorczym, za pomocą których organy władzy publicznej mogłyby zapewnić respektowanie przez prywatnych przewoźników wykonujących regularny przewóz osób w krajowym transporcie drogowym, prawa osób niewidomych do korzystania ze środków publicznego transportu zbiorowego w asyście psa przewodnika.

Przewodniczący Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny poinformował w odpowiedzi o podjęciu przez Komisję prac analitycznych i koncepcyjnych mających na celu opracowanie rozwiązań legislacyjnych gwarantujących osobom niewidomym możliwość skutecznej realizacji ich uprawnień. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przekazanie informacji o aktualnym etapie lub wynikach zapowiedzianych prac oraz wskazanie, czy i ewentualnie kiedy, można oczekiwać wprowadzenia zmian legislacyjnych w przedstawionym zakresie.

Przewodniczący Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny (25.06.2015r.) zwrócił się do Przewodniczącego podkomisji stałej do spraw osób niepełnosprawnych oraz Pełnomocnika rządu do spraw osób niepełnosprawnych z prośbą o przedstawienie stanowisk w sprawie. Mając na uwadze złożoność problemu oraz przyjęty harmonogram prac Sejmu VII kadencji, w opinii Przewodniczącego Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny decyzja o podjęciu ewentualnych rozwiązań o charakterze legislacyjnym powinna zostać podjęta wspólnie przez przedstawicieli władzy ustawodawczej i wykonawczej w następnej kadencji Parlamentu.

43. Ministra Edukacji Narodowej (VII.501.84.2015) z dnia 12 czerwca 2015 r.
– w sprawie monitoringu wizyjnego w szkołach.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich docierają skargi związane z projektem uchwały Rady Ministrów w sprawie rządowego programu wspomagania w latach 2015-2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach, Bezpieczna +, zamieszczonego na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji. Zgodnie z uzasadnieniem do projektu uchwały działania dotyczące budowania pozytywnego klimatu szkoły i klasy opartego na otwartości i współpracy oraz wdrażania i efektywnego wykorzystania monitoringu szkolnego będą realizowane w oparciu o rozporządzenie wydane na podstawie upoważnienia zawartego w ustawie o systemie oświaty. Projekt przewiduje dofinansowanie monitoringu wizyjnego w szkołach pomimo tego, że do tej pory żaden przepis rangi ustawowej nie upoważnił organów prowadzących szkoły do instalowania kamer monitorujących na terenie szkół ani nie określił zasad udostępniania nagrań, ich zabezpieczenia czy usuwania. Utrwalanie wizerunku za pomocą monitoringu powinno zostać uznane za ingerencję w chronioną konstytucyjnie prywatność osób przebywających w szkole, a tym samym odpowiednia regulacja upoważniająca do instalowania monitoringu powinna zostać przewidziana w akcie prawnym rangi ustawy i spełniać pozostałe standardy konstytucyjne. W wystąpieniu do Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2010 r. Rzecznik podniosła kwestię wspomnianego upoważnienia zawartego w ustawie o systemie oświaty. Rzecznik zasygnalizowała, że wytyczne co do treści aktu wykonawczego wydają się mieć charakter blankietowy, a regulacji na poziomie ustawy wymaga nie tylko upoważnienie do instalowania sieci monitoringu w szkołach, ale także wskazanie dotyczące zasad i celów montowania kamer, sposób postępowania ze zgromadzonymi danymi, kwestia oznaczenia terenu monitorowanego, a także określenie zasad dostępu do nagrań, zabezpieczenia danych oraz usuwania zgromadzonych danych. Do tej pory,

mimo podzielenia opinii Rzecznika przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, nie zostały wprowadzone odpowiednie przepisy ustawowe regulujące zasady prowadzenia monitoringu wizyjnego w miejscach publicznie dostępnych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w opisanej sprawie.

44. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (III.7060.140.2015) z dnia 12 czerwca 2015 r. – w sprawie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy osób z długim stażem ubezpieczeniowym posiadających orzeczenie o częściowej niezdolności do pracy.

W związku z podjętymi pracami legislacyjnymi w zakresie zmiany ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw, stanowiącymi realizację wyroków Trybunału Konstytucyjnego, Rzecznik Praw Obywatelskich ponawia postulat odpowiedniej zmiany w przepisach ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Obowiązująca regulacja wyklucza z kręgu osób uprawnionych do renty z tytułu niezdolności do pracy osoby częściowo niezdolne do pracy i pobierające świadczenie pielęgnacyjne, za które zaprzestano opłacać składkę na ubezpieczenie społeczne ze względu na odpowiednio długi staż ubezpieczeniowy, jeżeli ich niezdolność do pracy powstała poza okresem ochrony. Rzecznik Praw Obywatelskich w odpowiedzi na wystąpienie z dnia 18 lipca 2012 r. dotyczące zmian w przepisach ustawy emerytalnej została poinformowana, że w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej trwają prace zmierzające do zmiany obowiązującego stanu prawnego w kwestii zabezpieczenia społecznego osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne, uznanych za częściowo niezdolne do pracy w okresie przypadającym po 18 miesiącach od ustania ubezpieczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie prosi o rozważenie, w trakcie prowadzonych obecnie prac legislacyjnych, możliwości podjęcia działań zmierzających do zmiany przepisów ustawy emerytalnej w zakresie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy osób legitymujących się długim stażem ubezpieczeniowym, wobec których orzeczono częściową niezdolność do pracy.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (19.06.2015 r.) wyjaśnił, że ustawodawca uznał, iż łagodniejsze warunki uzyskania renty z tytułu długiego stażu ubezpieczeniowego nie powinny dotyczyć osób częściowo niezdolnych do pracy. Takie osoby utraciły wprawdzie w znacznym stopniu zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji, ale nie utraciły zdolności do jakiegokolwiek pracy, jak to ma miejsce w przypadku osób całkowicie niezdolnych do pracy. W trakcie prowadzonych w 2012 r. prac nad projektem ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych proponowano zmianę przepisów ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, która spowodowałaby, że prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy miałyby również osoba, której niezdolność do pracy powstała w okresie pobierania albo przed upływem 18 miesięcy od ustania pobierania świadczenia pielęgnacyjnego, od którego nie opłacano składek na ubezpieczenie społeczne ze względu na uzyskanie 25-letniego okresu ubezpieczenia, jeżeli spełniła warunek posiadania wymaganego stażu

ubezpieczeniowego. Propozycja ta nie zyskała akceptacji Rady Ministrów i z tego względu nie znalazła się w rządowym projekcie ustawy. Jednocześnie Minister zapewnił, że postulowana zmiana przepisów ustawy emerytalnej w celu uwzględnienia sytuacji osób, które stały się niezdolne do pracy po upływie 18 miesięcy od ustania ubezpieczenia z tytułu pobierania świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego albo zasiłku dla opiekuna, będzie mogła być przedmiotem oceny w ramach przeglądu funkcjonowania systemu emerytalnego, który nastąpi nie później niż do końca 2016 r.

45. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (VII.7202.24.2015) z dnia 12 czerwca 2015 r. – w sprawie przepisów ustawy o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi o zbadanie konstytucyjności przepisu ustawy o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego, określającego sposób obliczania wysokości płatności bezpośrednich przysługujących rolnikowi. Skarżący wskazują na negatywne skutki, jakie w stosunku do rolników zrzeszonych w spółdzielniach wywierają przepisy tej ustawy oraz na jej niezgodność z konstytucyjną zasadą równości wobec prawa. Rozwiązanie przyjęte w ustawie wprowadza dalej idące rozwiązania sankcyjne niż zostały przyjęte w prawie unijnym. Polski ustawodawca wykorzystał maksymalną możliwość redukcji wysokości płatności bezpośrednich dla rolników w odniesieniu do części kwoty przekraczającej 150 tys. euro. Cel regulacji wydaje się słuszny, ponieważ jest nim przeciwdziałanie przydzielaniu nieproporcjonalnych kwot płatności stosunkowo małej liczbie dużych beneficjentów przy założeniu, że dzięki osiąganym korzyściom skali produkcji nie wymagają oni jednolitego wsparcia na tym samym poziomie co mniejsi beneficjenci. Problematyczny może być jednak poziom redukcji ustalony przez ustawodawcę (100%), w związku z czym wszystkie podmioty mogą w Polsce otrzymywać dopłaty bezpośrednie tylko do kwoty 150 tys. euro. Jednakowe traktowanie gospodarstw może być krzywdzące dla tych, którzy grupują większą liczbę osób, ograniczając w tym przypadku możliwość uzyskania korzyści z płatności bezpośrednich. W związku z tym istnieje ryzyko zmniejszenia środków finansowych przypadających na dane gospodarstwo, co z kolei może spowodować zmniejszenie wynagrodzeń dla pracowników lub zwalnianie ich z pracy. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie.

46. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (II.517.47.2014) z dnia 17 czerwca 2015 r. – w sprawie postępowania z korespondencją osób pozbawionych wolności, nadawaną jako przesyłka polecona.

Po zbadaniu indywidualnej skargi osadzonego, Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizuje w wystąpieniu problem należytego zabezpieczenia prawa osób przebywających w zakładach karnych i aresztach śledczych do prowadzenia korespondencji prywatnej, przekazywanej jako przesyłka polecona. Zgodnie z przepisami prawa pocztowego przesyłka polecona jest przesyłką rejestrowaną, za

której dostarczenie Poczta Polska ponosi pełną odpowiedzialność. Obowiązujące przepisy nie określają sposobu postępowania z korespondencją prywatną osadzonych, nadawaną jako przesyłka polecona i każda jednostka penitencyjna wypracowuje w tym zakresie własną praktykę. W opinii Rzecznika istnieje potrzeba generalnego uregulowania tej kwestii. Wydaje się, że właściwym byłoby, aby postępowanie z tą korespondencją, nadawaną jako przesyłki polecone, następowało według tych samych zasad, jakie przewidują przepisy w odniesieniu do wysyłanej przesyłką poleconą korespondencji urzędowej. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

47. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (II.517.1207.2015) z dnia 17 czerwca 2015 r. – w sprawie stosowania przymusu bezpośredniego wobec osób pozbawionych wolności.

Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizuje problem skutecznej ochrony praw osób pozbawionych wolności, wobec których stosowany jest w zakładach karnych i aresztach śledczych przymus bezpośredni. Po zbadaniu przez przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich kwestii stosowania w jednym z zakładów karnych przymusu bezpośredniego wobec skazanych stwierdzono, że w trakcie stosowania przymusu bezpośredniego dochodzi do poniżającego i niehumanitarnego traktowania osób pozbawionych wolności, łamania praw pacjenta do opieki sprawowanej zgodnie ze standardami profesjonalizmu i rzetelności, nierespektowania procedur stosowania przymusu bezpośredniego oraz uchybień w prowadzeniu dokumentacji. W ramach podjętych przez Rzecznika działań zwrócono się do wszystkich dyrektorów okręgowych Służby Więziennej z prośbą o udostępnienie informacji dotyczących stosowania w podległych im jednostkach penitencyjnych przymusu bezpośredniego. Analiza otrzymanych danych wskazuje, że przymus bezpośredni stosuje się w szpitalach psychiatrycznych i oddziałach psychiatrii sądowej wyłącznie wobec osadzonych w nich przebywających oraz w oddziałach chorób wewnętrznych szpitali więziennych przede wszystkim wobec pacjentów, u których stwierdzono zespół abstynencyjny w przebiegu Zespołu Zależności Alkoholowej. Wyjątek stanowi wizytowany przez przedstawicieli Rzecznika zakład karny, w którym działania te podejmowane są również wobec skazanych deklarujących myśli samobójcze, podejmujących akty samoagresji (samouszkodzenia) oraz wobec skazanych, których stan wskazuje na zażycie niedozwolonych środków, a w ocenie lekarzy istnieje jedynie podejrzenie wystąpienia zachowań auto i heteroagresywnych. Rzecznik zauważa ponadto, iż liczba przypadków zastosowania przymusu bezpośredniego w oparciu o ustawę o ochronie zdrowia psychicznego wyraźnie przeważa nad stosowaniem przymusu bezpośredniego w oparciu o ustawę o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

48. Ministra Sprawiedliwości oraz Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (II.517.1336.2015) z dnia 18 czerwca 2015 r. – w sprawie zmian przepisów kodeksu karnego wykonawczego dotyczących paczek żywnościowych dla osadzonych.

Do Rzecznika wpływają liczne wnioski osób pozbawionych wolności dotyczące zmiany przepisu kodeksu karnego wykonawczego wprowadzającego zasadę, iż znajdujące się w paczce artykuły żywnościowe lub artykuły tytoniowe mogą być kupowane wyłącznie za pośrednictwem zakładu karnego. Skazany otrzyma paczkę po złożeniu zamówienia na piśmie oraz po pokryciu kosztów przygotowania paczki. Zamówienie może być też złożone przez osobę najbliższą. Treść znowelizowanego przepisu jest bardzo ogólna, nieprecyzyjna i może powodować liczne trudności związane z jego interpretacją. Skarżący twierdzą także, że przepis ten może spowodować sytuację, w której podmioty prowadzące w jednostkach penitencjarnych kantyny staną się monopolistami, zaś sami osadzeni oraz ich bliscy będą zmuszeni do robienia zakupów po zawyżonych cenach. Ponadto określony w znowelizowanym przepisie limit wagi artykułów żywnościowych, które można posiadać w celi (6 kg), jest zbyt niski z uwagi na fakt, iż takimi artykułami są również napoje. Rzecznik, rozumiejąc wagę argumentów przemawiających za wprowadzeniem zmian w omawianych przepisach, zwraca jednak uwagę, że nie mogą one prowadzić do naruszenia praw osób pozbawionych wolności wynikających z innych przepisów kodeksu karnego wykonawczego czy też ograniczać ich konstytucyjnego prawa do życia rodzinnego. Co więcej, istnieje obawa, że znowelizowane przepisy mogą być w praktyce różnie interpretowane i stosowane. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

49. Ministra Finansów (III.7043.286.2014) z dnia 22 czerwca 2015 r. – w sprawie nieprawidłowości związanych z zarządzeniem Dyrektora Generalnego Ministerstwa Finansów.

Wątpliwości Rzecznika wzbudziła treść zarządzenia Dyrektora Generalnego Ministerstwa Finansów, które nakładając na pracowników niezajmujących wyższych stanowisk w służbie cywilnej obowiązek składania informacji o zamiarze podjęcia zajęcia zarobkowego narusza przepis ustawy o służbie cywilnej. Z uwagi na charakter zupełny regulacji zawartej w ustawie, niedopuszczalne jest zamienianie lub uzupełnianie materii ustawowej związanej z podejmowaniem dodatkowego zatrudnienia i zajęć zarobkowych w jakimkolwiek akcie prawnym. Tymczasem przepisy ww. zarządzenia rozszerzają bezpodstawnie regulację ustawową. Rzecznik Praw Obywatelskich zwróciła ponadto uwagę, że unieważnianie zgód na dodatkowe zatrudnienie lub zajęcia zarobkowe, udzielonych przed dniem wejścia w życie kwestionowanego zarządzenia, skutkować może problemami dla radców prawnych zatrudnionych w Ministerstwie Finansów, którzy na podstawie tychże zgód powzięli określone zobowiązania. Szef Służby Cywilnej oraz Wiceprezes Krajowej Rady Radców Prawnych w dużym stopniu podzielili zgłoszone przez Rzecznika uwagi. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie o zajętym

stanowisku i rozważenie podjęcia działań zmierzających do wyeliminowania nieprawidłowości związanych z przywołanym zarządzeniem.

50. Przewodniczącego Sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach (VII.602.6.2014) z dnia 24 czerwca 2015 r. – w sprawie pilnej potrzeby wprowadzenia zmian w kodeksie wyborczym.

Dnia 11 lutego 2014 r. Trybunał Konstytucyjny wydał postanowienie sygnalizacyjne, w którym przedstawił Sejmowi RP uwagi dotyczące stwierdzonej w ustawie – Kodeks wyborczy luki w prawie polegającej na braku możliwości uruchomienia postępowania w sprawie orzeczenia niezdolności w pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w inny sposób aniżeli na wniosek zainteresowanego. W postanowieniu Trybunał zauważył, że „kodeks wyborczy w zasadzie nie przewiduje możliwości uruchomienia procedury wygaśnięcia mandatu wójta (burmistrza, prezydenta miasta) z uwagi na niezdolność do sprawowania przez niego urzędu w inny sposób aniżeli na wniosek zainteresowanego”. Trybunał podkreślił ponadto, że „usunięcie przez ustawodawcę sygnalizowanej luki w prawie jest niezbędne dla zapewnienia spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej”. W opinii Rzecznika przy opracowywaniu regulacji w powyższej materii należy mieć na uwadze potrzebę wdrażania Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych. Traktat ten wprowadził bowiem nowe podejście do niepełnosprawności i nader istotne jest, żeby obecnie przyjmowane rozwiązania uwzględniały także ten kontekst. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie możliwości przyspieszenia prac Komisji nad wykonaniem ww. postanowienia sygnalizacyjnego Trybunału Konstytucyjnego.

51. Ministra Sprawiedliwości (VII.510.8.2014) z dnia 30 czerwca 2015 r. – w sprawie ograniczenia prawa komorników do rzetelnego procesu sądowego w postępowaniach dyscyplinarnych.

W obecnie obowiązującym stanie prawnym sądem właściwym do rozpoznania odwołania wniesionego przez komornika jest sąd okręgowy, nad którym zwierzchni nadzór administracyjny sprawuje jeden z wnioskodawców tego postępowania, czyli prezes sądu okręgowego. Taka sytuacja, w ocenie skarżących i Rzecznika, prowadzi do naruszenia prawa komornika do bezstronnego i rzetelnego postępowania odwoławczego. Aktualnie rozpatrywany jest poselski projekt zmian ustawy o komornikach sądowych i egzekucji, zawierający także postulat wprowadzenia do postępowania dyscyplinarnego komorników instytucji rzecznika dyscyplinarnego. Zdaniem Rzecznika, poza wskazaną propozycją zmierzającą do usprawnienia i przyspieszenia postępowań dyscyplinarnych, konieczne jest również zadbanie o to, by sądowi okręgowemu, wydającemu w nim orzeczenia w drugiej instancji (od których kasacja nie przysługuje), nie można było zarzucić braku bezstronności. Samo wprowadzenie instytucji rzecznika nie wyeliminuje bowiem możliwości podniesienia zarzutu o braku bezstronności sądu orzekającego w postępowaniu odwoławczym w sytuacji, gdy jednym z wnioskodawców tego postępowania pozostanie prezes sądu,

w okręgu którego znajduje się siedziba kancelarii obwinionego komornika. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie o zajętych stanowiskach w przedmiotowej sprawie.

III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła następujące kasacje do Sądu Najwyższego:

II.511.312.2015 z dnia 2 kwietnia 2015 r. – kasacja na rzecz G. T. od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w R.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisu prawa materialnego, tj. art. 24 § 1 k.k.w., poprzez błędne uznanie, iż stwierdzony po wydaniu orzeczenia brak przesłanek do stosowania instytucji przewidzianej w art. 152 § 1 k.k.w. jest ujawnieniem się nowej lub poprzedniej nieznaney okoliczności istotnej dla rozstrzygnięcia, mimo że było to następstwem braku wyjaśnienia przez Sąd na etapie orzekania, czy przesłanki te są spełnione. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

II.511.1955.2014 z dnia 2 kwietnia 2015 r. – kasacja na niekorzyść J. G. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w W. utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w W.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 2 k.p.k. i art. 458 k.p.k. w związku z art. 98 § 1 k.p.k., polegające na zaniechaniu należytego rozważenia wszystkich zarzutów zażalenia i braku wskazania w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, dlaczego wniesiony środek odwoławczy uznany został za niezasadny. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania.

II.510.273.2015 z dnia 13 kwietnia 2015 r. – kasacja na rzecz R. B. i B. S. od prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego w Z. z 1960 r.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego materialnego (przepisów ustawy z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa) polegające na uznaniu, że zachowanie skazanych wyczerpuje ustawowe znamiona przypisanych im czynów, pomimo braku w ich działaniu znamion przestępstw określonych w przepisach ustawy o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie w całości wyroku Sądu Wojewódzkiego w Z. i uniewinnienie oskarżonych od popełnienia przypisanych im czynów. W uzasadnieniu kasacji Rzecznik stwierdza m.in., że ściganie karne i skazanie oskarżonych miało

formę represji na uczestnikach społecznego sprzeciwu wobec działań ówczesnej władzy.

II.511.1395.2014 z dnia 13 kwietnia 2015 r. – kasacja na rzecz B. Z. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w G. uchylającego postanowienie Sądu Rejonowego w G.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu postanowieniu rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego materialnego (przepisu ustawy z dnia 27 września 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw), w następstwie wyrażenia błędnego poglądu prawnego i w konsekwencji zaniechanie dokonania zamiany wobec skazanego kary 2 lat pozbawienia wolności prawomocnie orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w G. i podlegającej wykonaniu, w sytuacji gdy istniały ku temu przesłanki, ponieważ, według ustawy nowelizującej, czyn objęty wyrokiem stanowi wykroczenie. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania.

II.510.1037.2014 z dnia 15 kwietnia 2015 r. – kasacja na rzecz Ł. S. od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące, stanowiące bezwzględną przyczynę odwoławczą, naruszenie prawa procesowego (przepisu kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia), polegające na ukaraniu Ł. S. za czyn, który stanowił element czynu ciągłego, za dokonanie którego Ł. S. skazany został wcześniejszym, prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w C. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W. i umorzenie postępowania wobec Ł. S.

II.511.1979.2014 z dnia 16 kwietnia 2015 r. – kasacja na rzecz Ł. K. od prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w P.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące naruszenie prawa karnego materialnego (przepisu kodeksu karnego) polegające na uznaniu Ł. K. za winnego popełnienia przestępstwa, mimo braku w opisie czynu zarzucanego i przypisanego oskarżonemu znamienia kierunkowego oraz ustawowego zwrotu określającego znamię czynności wykonawczej, co miało istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku i uniewinnienie oskarżonego od popełnienia przypisanego mu czynu.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 6 maja 2015 r., sygn. akt II KK 110/15).

II.511.298.2014 z dnia 22 kwietnia 2015 r. – kasacja na rzecz C. G. od prawomocnego wyroku Wojskowego Sądu Rejonowego w B. z 1947 r.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego (przepisu kodeksu

wojskowego postępowania karnego z 1945 r.) poprzez nierozważenie całokształtu ujawnionych okoliczności sprawy przemawiających na korzyść oskarżonego, z których wynikało, że przypisane mu czyny zostały popełnione w warunkach wyższej konieczności wyłączającej karalność. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i umorzenie postępowania.

II.510.2224.2014 z dnia 29 kwietnia 2015 r. – kasacja na rzecz D. W. od prawomocnego wyroku łącznego Sądu Rejonowego w Z.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażącą i mogącą mieć istotny wpływ na treść zapadłego orzeczenia obrazę prawa procesowego, to jest art. 572 k.p.k., polegającą na umorzeniu postępowania w przedmiocie objęcia wyrokiem łącznym wyroków Sądu Rejonowego w Z. Sąd powinien orzec karę łączną, której podstawą winny być kary jednostkowe wymierzone skazanemu w czterech sprawach Sądu Rejonowego w Z. oraz kolejną karę łączną, w której podstawą winny być kary jednostkowe wymierzone skazanemu w kolejnych dwóch sprawach, bowiem za wszystkie czyny osądzone w tych sprawach orzeczono bezwzględne kary pozbawienia wolności, a więc kary tego samego rodzaju. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku łącznego w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Z.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 2 czerwca 2015 r., sygn. akt IV KK 148/15).

II.510.388.2015 z dnia 30 kwietnia 2015 r. – kasacja na rzecz A. W. od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w J.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 506 § 3 k.p.k., polegające na zaniechaniu rozpoznania sprawy na zasadach ogólnych i wydaniu ponownego wyroku nakazowego w tej samej sprawie, podczas gdy poprzedni wyrok nakazowy został zaskarżony przez obrońcę A. W. w drodze sprzeciwu. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku nakazowego i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w J. do ponownego rozpoznania.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 17 czerwca 2015 r., sygn. akt V KK 166/15).

II.511.383.2015 z dnia 12 maja 2015 r. – kasacja na rzecz M. Z. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w J.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, polegające na skazaniu M. Z. bez przeprowadzenia rozprawy i wymierzeniu mu uzgodnionej kary, pomimo tego, że wniosek prokuratora, o którym mowa w art. 335 § 1 k.p.k., rażąco naruszył przepis kodeksu karnego. Uchybienia sądu orzekającego w niniejszej sprawie wywarły istotny wpływ na treść rozstrzygnięcia, gdyż w ich konsekwencji skazano oskarżonego za typ kwalifikowany w sytuacji, gdy przypisany mu w wyroku czyn wyczerpywał jedynie znamiona występku. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie

zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w J. do ponownego rozpoznania.

II.510.2229.2014 z dnia 16 czerwca 2015 r. – kasacja na rzecz J. K. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w O. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w O.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące naruszenie przepisu prawa procesowego, art. 5 § 1 pkt 4 k.p.w., poprzez merytoryczne rozpoznanie apelacji obwinionego i utrzymanie w mocy zaskarżonego wyroku, mimo iż na etapie postępowania międzyinstancyjnego doszło do przedawnienia karalności wykroczenia zarzucanego obwinionemu, co winno skutkować uchyleniem przez Sąd odwoławczy wyroku Sądu I instancji i umorzeniem postępowania, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą wskazaną w art. 104 § 1 pkt 7 k.p.w. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz utrzymanego w mocy wyroku Sądu pierwszej instancji i umorzenie postępowania wobec J. K.

II.510.2405.2014 z dnia 16 czerwca 2015 r. – kasacja na rzecz E. P. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Z. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w H.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące naruszenie art. 5 § 1 pkt 4 k.p.w. polegające na utrzymaniu w mocy zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w H., pomimo zaistnienia po zapadnięciu tego wyroku negatywnej przesłanki procesowej w postaci przedawnienia karalności wykroczenia przypisanego obwinionemu, obligującej Sąd odwoławczy do uchylenia wyroku Sądu I instancji oraz umorzenia postępowania, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w Z. oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w H. i umorzenie postępowania z powodu przedawnienia karalności wykroczenia.

II.511.201.2014 z dnia 17 czerwca 2015 r. – kasacja na rzecz F. M. od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w B.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, tj. art. 93 § 2 i 3 k.p.w., poprzez wydanie w stosunku do obwinionego F. M. wyroku nakazowego w sytuacji, gdy w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wina i okoliczności przypisanego obwinionemu czynu budziły wątpliwości. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku i umorzenie postępowania z powodu przedawnienia orzekania.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie kasacji wniesionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich:

II.510.2215.2014 z dnia 23 października 2014 r. – kasacja na rzecz M. D. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w C.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 5 marca 2015 r., sygn. III KK 377/14).

II.510.203.2014 z dnia 27 listopada 2014 r. – kasacja na rzecz P. W. od prawomocnego wyroku łącznego Sądu Rejonowego w M.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 5 maja 2015 r., sygn. akt IV KK 395/14).

II.510.965.2014 z dnia 8 grudnia 2014 r. – kasacja na rzecz J. F. od prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w N.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 15 kwietnia 2015 r., sygn. akt IV KK 413/14).

II.511.1931.2014 z dnia 22 grudnia 2014 r. – kasacja na rzecz K. J. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w O.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 8 maja 2015 r., sygn. akt III KK 443/14).

II.511.1776.2014 z dnia 5 lutego 2015 r. – kasacja na rzecz J. C. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w Ś. utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w Ś.

Kasacja uwzględniona (postanowienie z dnia 30 kwietnia 2015 r., sygn. akt V KK 42/15).

II.511.101.2014 z dnia 6 lutego 2015 r. – kasacja na rzecz R. S. od prawomocnego postanowienia Najwyższego Sądu Wojskowego z 1949 r. utrzymującego w mocy wyrok Wojskowego Sądu Rejonowego w W.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 24 kwietnia 2015 r., sygn. akt V KK 46/15).

II.510.1493.2014 z dnia 6 lutego 2015 r. – kasacja na rzecz K. P. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w K.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 23 kwietnia 2015 r., sygn. akt V KK 44/15).

II.510.448.2014 z dnia 10 lutego 2015 r. – kasacja na rzecz R. B. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Z. zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w Z.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 23 kwietnia 2015 r., sygn. akt V KK 50/15).

II.511.348.2014 z dnia 9 marca 2015 r. – kasacja na rzecz Ł. K. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w S.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 13 maja 2015 r., sygn. akt V KK 88/15).

II.511.1015.2014 z dnia 10 marca 2015 r. – kasacja na rzecz Ł. G. od prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w S.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 13 maja 2015 r., sygn. akt V KK 89/15).

II.511.1049.2014 z dnia 10 marca 2015 r. – kasacja na rzecz L. K. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w O. uchylającego wyrok Sądu Rejonowego w P.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 23 kwietnia 2015 r., sygn. akt V KK 91/15).

II.510.206.2015 z dnia 20 marca 2015 r. – kasacja na rzecz P. S. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w J. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w J.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 2 czerwca 2015 r., sygn. akt V KK 108/15).

II.510.284.2014 z dnia 20 marca 2015 r. – kasacja na rzecz A. K. od prawomocnego wyroku łącznego Sądu Rejonowego w Ż.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 23 kwietnia 2015 r., sygn. akt II KK 84/15).

Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpiła do postępowania sądowego:

IV.7212.10.2015 z dnia 14 maja 2015 r. – pozew do Sądu Okręgowego w W. przeciwko syndykowi masy upadłości spółdzielni mieszkaniowej.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o stwierdzenie nieważności wymienionych w pozwie uchwał rady nadzorczej spółdzielni mieszkaniowej, z uwagi na ochronę wolności i praw wszystkich członków tej spółdzielni. Analiza licznych skarg wpływających do Rzecznika w ostatnim czasie wskazuje bowiem na to, że skutkiem podjęcia zaskarżonych uchwał było niczym nieograniczone dysponowanie majątkiem spółdzielni mieszkaniowej, a w efekcie spowodowanie wielomilionowego zadłużenia spółdzielni oraz obciążenie nieruchomości spółdzielczych, na których posadowione są domy wielomieszkaniowe, poprzez skierowanie egzekucji komorniczych do tych nieruchomości oraz ustanowienie hipotek umownych i przymusowych na wielomilionowe kwoty.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego:

III.7060.1336.2014 z dnia 22 kwietnia 2015 r. - skarga kasacyjna od wyroku Sądu Apelacyjnego w W. wydanego w sprawie z wniosku przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych o prawo do emerytury.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie jest to, czy odmowa prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym na podstawie przepisów art. 184 w związku z art.

39 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych mogła nastąpić z powodu braku spełnienia przez wnioskodawcę warunku posiadania odpowiedniego stażu szczególnego tj. 15 lat pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. W odwołaniu od decyzji ZUS odmawiającej przyznania prawa do emerytury wnioskodawca zakwestionował brak zaliczenia okresu pracy w gospodarstwie rolnym oraz brak zaliczenia wszystkich okresów pracy w szczególnych warunkach, w szczególności okresu pracy w kopalni węgla kamiennego przy przeróbce mechanicznej węgla. Zgodnie z art. 184 ustawy emerytalnej ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn oraz okres składkowy i nieskładkowy. Analiza norm art. 184 ustawy emerytalnej wskazuje, że wykonywanie pracy górniczej uprawnia do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym przy zastosowaniu zarówno art. 32 (emerytura z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze), jak i art. 39 ustawy emerytalnej (emerytura z tytułu obniżenia wieku emerytalnego związanego z posiadaniem okresów pracy górniczej), przy czym każdy z tych przepisów inaczej określa przesłanki wymagane do uzyskania prawa do tego świadczenia. Sąd Apelacyjny w ocenie Rzecznika dokonał błędnej wykładni przepisów. W przypadku ustalenia emerytury na podstawie art. 184 w związku z art. 39 ustawy emerytalnej nie znajduje uzasadnienia zastosowanie wymogu posiadania okresu 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Przesłanka ta jest warunkiem przyznania prawa do emerytury z innego tytułu, a mianowicie na podstawie art. 184 w związku z art. 32 ustawy emerytalnej oraz § 4 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

VII.511.11.2015 z dnia 11 maja 2015 r. – skarga kasacyjna od wyroku Sądu Apelacyjnego w L. w sprawie przeciwko Skarbowi Państwa o zapłatę.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi naruszenie przepisów kodeksu postępowania cywilnego przez brak ustalenia jednej podstawy faktycznej roszczenia oraz wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa, a także argumentów mających przemawiać za konkretną oceną sądu oraz rażące naruszenie przepisów kodeksu cywilnego przez jego błędną wykładnię polegającą na uznaniu, że nie doszło do bezprawnego naruszenia dóbr osobistych powódki, mimo nieusunięcia jej danych z portalu internetowego administrowanego przez komendę Policji, co umożliwiło dalsze nieuprawnione posługiwanie się tymi danymi przez dziennikarzy, a w konsekwencji oddalenie apelacji. Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu także naruszenie art. 47 Konstytucji RP gwarantującego każdemu prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym w związku

z konstytucyjnie zagwarantowanym prawem do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd oraz w związku z konstytucyjnym prawem każdego do wynagrodzenia szkody, jaka została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawach skarg kasacyjnych Rzecznika Praw Obywatelskich:

V.511.70.2014 z dnia 3 lutego 2014 r. – skarga kasacyjna od wyroku Sądu Apelacyjnego w Ś. oddalającego apelację oraz zasądającego od pozwanego zwrot kosztów postępowania apelacyjnego w sprawie o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną.

Skarga kasacyjna uwzględniona (wyrok z dnia 20 lutego 2015 r., sygn. akt V CSK 305/14).

V.511.264.2014 z dnia 20 lipca 2014 r. – skarga kasacyjna od wyroku Sądu Apelacyjnego w W. w części oddalającej apelację co do roszczenia niemajątkowego – pisemnego przeproszenia powoda.

Skarga kasacyjna uwzględniona (wyrok z dnia 11 lutego 2015 r., sygn. akt I CSK 868/14).

IV. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła następujące skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych:

V.811.89.2014 z dnia 13 kwietnia 2015 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Przewodniczącego Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w przedmiocie odmowy przyznania karty parkingowej.

Przewodniczący Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności odmówił wnioskodawcy przyznania karty parkingowej stwierdzając w uzasadnieniu, że wnioskodawca posiada jedynie czasowe zameldowanie na terenie gminy miejskiej K., podczas gdy wniosek o wydanie karty parkingowej składa się do przewodniczącego powiatowego zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności właściwego ze względu na miejsce stałego pobytu osoby niepełnosprawnej w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych. Wnioskodawca, któremu w przedmiotowej sprawie odmówiono wydania karty parkingowej, posiadał orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności ze wskazaniem o spełnieniu wymogów uprawniających do otrzymania karty parkingowej. Organ administracji, opierając się na niepełnym materiale dowodowym, przedwcześnie uznał, że wnioskodawca nie ma miejsca pobytu stałego na terenie gminy, a tym samym nie można mu wydać karty parkingowej z uwagi na brak właściwości miejscowej organu. W przedmiotowej sprawie organ pominął oświadczenie wnioskodawcy, zgodnie z którym zamieszkuje on w lokalu socjalnym na terenie gminy z zamiarem stałego przebywania, jak również nie podjął innych czynności dowodowych, aby jednoznacznie ustalić, czy wspomniany lokal jest miejscem stałego pobytu wnioskodawcy. Tymczasem zgodnie z postanowieniami kodeksu postępowania administracyjnego organ administracji jest obowiązany w sposób wyczerpujący zebrać i rozpatrzyć cały materiał dowodowy, aby dokładnie wyjaśnić stan faktyczny sprawy. Z rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wzoru oraz trybu wydawania i zwrotu kart parkingowych wynika, że organ wydaje rozstrzygnięcie w przedmiocie odmowy przyznania karty parkingowej wyłącznie wówczas, gdy osoba niepełnosprawna nie spełnia materialnych przesłanek określonych w ustawie Prawo o ruchu drogowym, warunkujących uprawnienie do tego dokumentu. W tej sytuacji należy stwierdzić, że wydanie decyzji o odmowie przyznania mu karty parkingowej z powodu niewłaściwości miejscowej organu stanowi naruszenie postanowień wspomnianego rozporządzenia.

Pismem procesowym z dnia 25 maja 2015 r. Rzecznik Praw Obywatelskich **cofnęła skargę** w związku z uwzględnieniem wezwania wnioskodawcy do usunięcia naruszenia prawa i wydaniem mu karty parkingowej. **Postępowanie umorzone** (postanowienie z dnia 2 czerwca 2015 r., sygn. akt III SA/Kr 468/15).

BPW.7036.2.2014 z dnia 11 maja 2015 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Rektora Wyższej Szkoły Fizjoterapii w W. z dnia 3 listopada 2014 r. utrzymującą w mocy decyzję Rektora Wyższej Szkoły Fizjoterapii w W. z dnia 30 września 2014 r. o skreśleniu z listy studentów.

W ocenie Rzecznika zaskarżone decyzje Rektora zostały podjęte z rażącym naruszeniem przepisów kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, Konstytucji RP i Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach Osób Niepełnosprawnych.

W myśl Prawa o szkolnictwie wyższym warunki rekrutacyjne ustala szkoła wyższa, jednak żaden przepis powszechnie obowiązującego prawa nie uniemożliwia studiowania na kierunku fizjoterapia przez osoby niepełnosprawne, w tym osoby niedowidzące. Oznacza to, że uchwała Senatu Wyższej Szkoły Fizjoterapii ograniczająca możliwość studiowania na kierunku fizjoterapia przez osoby niepełnosprawne wyłącznie do osób legitymujących się lekkim stopniem niepełnosprawności, a stanowiąca zdaniem Rektora podstawę do wydania zaskarżonych decyzji, jest niezgodna z prawem.

W przekonaniu Rzecznika zaskarżone decyzje naruszają konstytucyjną zasadę równego dostępu do nauki z uwagi na dyskryminujące traktowanie kandydatów legitymujących się umiarkowanym bądź znacznym stopniem niepełnosprawności. Szkoły wyższe posiadają szczególną pozycję nadaną im poprzez zagwarantowanie w Konstytucji autonomii. Jednak autonomia uczelni wyższych nie jest nieograniczona. Swoboda w określaniu zasad rekrutacji na poszczególnych kierunkach nie może stanowić przesłanki usprawiedliwiającej stosowanie praktyk dyskryminacyjnych czy faworyzujących w stosunku do wybranej grupy kandydatów na studia wyższe.

W niniejszej sprawie istotne jest także, iż posiadana przez skarżącą niepełnosprawność narządu wzroku nie uniemożliwia jej pracy w zawodzie fizjoterapeutki, gdyż ukończyła technikum masażu dla osób słabowidzących i jest zatrudniona w gabinecie fizjoterapii. Podejmując studia chciała uzyskać dodatkowe kwalifikacje umożliwiające jej rozwój zawodowy i świadczenie pełnych usług w zakresie fizjoterapii. Równość dostępu do wykształcenia oznacza, że każdy powinien mieć jednakową szansę podjęcia nauki w szkole każdego szczebla i każdego typu oraz na wybranym przez siebie kierunku. Możliwości tej nie może ograniczać fakt niepełnosprawności ani stopień niepełnosprawności.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła następującą skargę kasacyjną do Naczelnego Sądu Administracyjnego:

IV.7210.57.2014 z dnia 22 kwietnia 2015 r. – skarga kasacyjna od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego oddalającego skargę Rzecznika Praw Obywatelskich na uchwałę Rady Miasta O. w sprawie wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy O. na lata 2012-2016.

Rzecznik zarzuca zaskarżonemu wyrokowi naruszenie przepisów ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego poprzez ich błędną wykładnię.

W ocenie Rzecznika nie można przyjąć za prawidłową wykładni opierającej się na założeniu, że gmina może wybrać w ramach każdego z wyszczególnionych przez ustawodawcę czynników, czyli również w ramach stanu technicznego, jedną lub więcej cech istotnych, które w realiach panujących na obszarze danej gminy uzna za okoliczność podwyższającą lub obniżającą wartość użytkową lokalu znajdującego się w jej zasobie. Gmina powinna w ramach każdego z czynników podwyższających lub obniżających stawkę czynszu wymienionych w przepisie ustawy o ochronie praw lokatorów uwzględnić wszystkie istotne cechy, a więc takie, które wpływają na wartość użytkową lokalu, co powinno znaleźć odzwierciedlenie w wysokości czynszu.

Rada Miasta nie uwzględniła przy określaniu czynników podwyższających lub obniżających stawkę czynszu regulacji odnoszących się do stanu urządzeń technicznych i instalacji. Zgodnie z ustawą wśród czynników, które powinny być obligatoryjnie uwzględnione wymieniono wyposażenie budynku i lokalu w urządzenia techniczne i instalacje oraz ich stan. Jak wynika z załączników do uchwały stan instalacji elektrycznej w zasobie mieszkaniowym gminy jest zróżnicowany, co wpływa na wartość użytkową lokalu i powinno znaleźć wyraz przy ustalaniu stawki czynszu.

Ponadto nie można uznać za prawidłową wykładni sprowadzającej się do stwierdzenia, że ustawodawca przyznał radzie gminy kompetencje do określenia warunków pozytywnych, których spełnienie uprawnia do obniżenia czynszu oraz przesłanek negatywnych, których wystąpienie dyskwalifikuje najemcę z ubiegania się o obniżenie czynszu. Przyjęcie takiej wykładni prowadziłoby do całkowitej dowolności w określaniu przez rady gmin kryteriów, ze względu na które obniżki czynszu nie byłyby stosowane. Uzależnienie w zaskarżonej uchwale uzyskania obniżki czynszu od innych niż dochód, nieprzewidzianych w ustawie kryteriów, wykracza poza zakres przekazanego radzie gminy upoważnienia ustawowego i jest niezgodne z wytycznymi wskazanymi w ustawie o ochronie praw lokatorów, ale także godzi w konstytucyjną zasadę równości, co stanowi istotne naruszenie przepisów prawa.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i stwierdzenie nieważności zaskarżonych postanowień uchwały Rady Miasta, ewentualnie uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu do ponownego rozpoznania.

Naczelny Sąd Administracyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg kasacyjnych Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-670399-I/11 z dnia 19 grudnia 2013 r. - skarga kasacyjna od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego oddalającej skargę na decyzję Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w przedmiocie odmowy

stwierdzenia nieważności decyzji o wstrzymaniu płatności dla gospodarstwa niskotowarowego.

Skarga kasacyjna oddalona (wyrok z dnia 16 kwietnia 2015 r., sygn. akt II GSK 375/14).

V.6060.11.2014 z dnia 20 lipca 2014 r. – skarga kasacyjna od postanowienia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w przedmiocie odrzucenia skargi na czynność Przewodniczącego Rady Miasta polegającą na odmowie wstępu na posiedzenie Rady Miasta.

Skarga kasacyjna oddalona (postanowienie z dnia 24 lutego 2015 r., sygn. akt I OSK 2517/14).

Postępowanie administracyjne z udziałem Rzecznika Praw Obywatelskich:

V.7108.116.2015 z dnia 15 czerwca 2015 r. – wniosek do Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych o stwierdzenie nieważności postanowienia Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w przedmiocie stwierdzenia niedopuszczalności odwołania od decyzji Wojewódzkiego Inspektora Jakości Handlowej Produktów Rolno-Spożywczych.

Wojewódzki Inspektor Jakości Handlowej Produktów Rolno-Spożywczych wydał decyzję administracyjną, którą wymierzył przedsiębiorcy prowadzącemu działalność gospodarczą karę pieniężną za wprowadzenie do obrotu dwóch partii zafałszowanych wyrobów. Decyzja nie została doręczona ustanowionemu w sprawie pełnomocnikowi, a wyłącznie przedsiębiorcy, będącemu stroną w sprawie. Główny Inspektor Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych stwierdził niedopuszczalność odwołania. Jako powód takiego rozstrzygnięcia wskazał, że decyzja organu pierwszej instancji nie weszła do obrotu prawnego wobec niedoręczenia jej pełnomocnikowi strony, a zatem wniesione przez stronę odwołanie było przedwczesne. W ocenie Rzecznika postanowienie Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych zostało wydane z rażącym naruszeniem prawa i jako takie powinno zostać wyeliminowane z obrotu prawnego. Należy uznać, że z momentem doręczenia stronie decyzji organu I instancji, weszła ona do obrotu prawnego i strona mogła wnieść od niej odwołanie stosując się do zawartego w niej pouczenia. Sam fakt błędnego doręczenia decyzji stronie, a nie pełnomocnikowi, nie ma żadnego wpływu na jej byt prawny. W przedmiotowym postępowaniu błędne doręczenie nastąpiło na skutek działań organu administracji. W tych okolicznościach orzekając w zaskarżonym postanowieniu o niedopuszczalności odwołania, organ II instancji doprowadził do niedopuszczalnej sytuacji, gdy konsekwencje nieprawidłowego postępowania organu administracji ponosi strona postępowania, która nie miała żadnego wpływu na to, komu zostanie doręczona wydana w sprawie decyzja. Wskutek oczywiście błędnego rozstrzygnięcia strona została pozbawiona konstytucyjnego prawa do zaskarżania orzeczeń wydanych w pierwszej instancji.

Wojewódzki Sąd Administracyjny wydał następujące orzeczenie w sprawie ze skargi Rzecznika Praw Obywatelskich:

III.7064.127.2014 z dnia 2 grudnia 2014 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na bezczynność Prezydenta Miasta w przedmiocie nierozpoznania wniosku strony o przyznanie prawa do zasiłku rodzinnego oraz dodatków do zasiłku.

Wniosek uwzględniony (wyrok z dnia 2 marca 2015 r., sygn. akt I SAB/Wa 5/15).

W postępowaniach przed Naczelnym Sądem Administracyjnym z udziałem Rzecznika Praw Obywatelskich:

IV.7003.101.2014 z dnia 6 lutego 2015 r. – zgłoszenie udziału Rzecznika Praw Obywatelskich w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym, w którym Prokurator Generalny przedstawił do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów NSA zagadnienie prawne dotyczące zwrotu wywłaszczonej nieruchomości.

Naczelnny Sąd Administracyjny, po rozpoznaniu wniosku Prokuratora Generalnego, **podjął następującą uchwałę** z dnia 13 kwietnia 2015 r. (sygn. akt I OPS 3/14): „Jeżeli spełnione są przesłanki zwrotu wywłaszczonej nieruchomości, o których mowa w art. 136 ust. 3 w związku z art. 137 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, podstawą odmowy zwrotu nieruchomości może być zbycie tej nieruchomości przez Skarb Państwa lub jednostkę samorządu terytorialnego osobie trzeciej z pominięciem procedury przewidzianej w art. 136 ust. 1 i 2 tej ustawy.”

III.7040.101.2014 z dnia 10 marca 2015 r. – zgłoszenie udziału Rzecznika Praw Obywatelskich w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w związku ze skierowaniem pytania prawnego do składu siedmiu sędziów NSA dotyczącego czynności komisji konkursowej podczas postępowania konkursowego na stanowisko dyrektora szkoły.

Naczelnny Sąd Administracyjny, po rozpoznaniu zagadnienia prawnego przedstawionego postanowieniem NSA, **podjął następującą uchwałę** z dnia 13 kwietnia 2015 r. (sygn. akt I OPS 5/14): „Uchwała komisji konkursowej o odmowie dopuszczenia kandydata do postępowania konkursowego na stanowisko dyrektora szkoły podjęta na podstawie § 4 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 kwietnia 2010 r. w sprawie regulaminu konkursu na stanowisko dyrektora publicznej szkoły lub publicznej placówki oraz trybu pracy komisji konkursowej nie jest aktem, o którym mowa w art. 3 § 2 pkt 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi.”

V. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierowała następujące wnioski do Trybunału Konstytucyjnego:

II.511.337.2015 z dnia 22 kwietnia 2015 r. – w sprawie niedopuszczalności zaskarżenia postanowienia w przedmiocie wyłączenia oskarżyciela posiłkowego z udziału w postępowaniu karnym.

Oskarżyciel posiłkowy nie może brać udziału w postępowaniu, jeżeli sąd tak orzeknie, uznając, że nie jest on osobą uprawnioną. Postanowienie sądu w tej kwestii jest niezaskarżalne, mimo że pozbawia oskarżyciela posiłkowego statusu strony w postępowaniu karnym. Ustawodawca nie zagwarantował żadnych mechanizmów zabezpieczających jego interesy, a w szczególności możliwości zweryfikowania wydanego orzeczenia, które może być dotknięte błędem. Oskarżycielem posiłkowym może być tylko i wyłącznie pokrzywdzony, tj. osoba fizyczna lub prawna, a także instytucja państwowa, samorządowa lub społeczna, której dobro prawne zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo, która w sprawach o przestępstwa ścigane z oskarżenia publicznego działa jako strona obok oskarżyciela publicznego lub zamiast niego. Pokrzywdzony wstępując do sprawy w charakterze oskarżyciela posiłkowego objęty jest konstytucyjnymi gwarancjami prawa do sądu. Uprawnienie oskarżyciela posiłkowego do udziału w postępowaniu sądowym w charakterze strony nie jest ograniczone do etapu przed sądem pierwszej instancji. Może on realizować swoje interesy procesowe również w postępowaniu apelacyjnym. Postanowienie sądu w przedmiocie wyłączenia oskarżyciela posiłkowego z udziału w postępowaniu karnym bezpośrednio i w sposób nieodwracalny ingeruje w konstytucyjnie chronione prawa pokrzywdzonego działającego w sprawie w charakterze oskarżyciela posiłkowego ubocznego i w tym stanie rzeczy nie sposób znaleźć okoliczności usprawiedliwiającej pozbawienie go prawa do zaskarżenia tego postanowienia.

IV.501.7.2015 z dnia 12 maja 2015 r. – w sprawie przepisów pozbawiających osoby z dysfunkcjami zdrowotnymi prawa do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o stwierdzenie niezgodności z Konstytucją dwóch przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego dotyczących okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa, a także okoliczności uzasadniających unieważnienie małżeństwa. Pierwszy z zakwestionowanych przepisów co do zasady pozbawia osoby z dysfunkcjami zdrowotnymi, posiadające pełną bądź ograniczoną zdolność do czynności prawnych (nie ubezwłasnowolnione całkowicie), prawa do

zawarcia małżeństwa i założenia rodziny. Osoby te jedynie wyjątkowo za zezwoleniem sądu mogą uzyskać takie prawo. Pozbawienie prawa do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny następuje na podstawie niejasnych, niejednoznacznych i nieprzystających do współczesnej wiedzy medycznej kryteriów choroby psychicznej i niedorozwoju umysłowego. Ponadto przesłanki udzielenia przez sąd zezwolenia na zawarcie małżeństwa w postaci stanu zdrowia lub umysłu niezagrażającego małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa mają charakter dyskryminujący. Zaskarżony przepis Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego jest niezgodny z postanowieniami Konstytucji mówiącymi o poszanowaniu i ochronie godności ludzkiej. Pozostawanie w obrocie prawnym omawianego przepisu poniżej osoby z dysfunkcjami zdrowotnymi i rodzi po ich stronie usprawiedliwione poczucie krzywdy. Kwestionowany przepis jest niezgodny także z postanowieniami Konstytucji o prawie każdej osoby do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym, ponieważ na podstawie niejasnych, niejednoznacznych i nieprzystających do stanu aktualnej wiedzy medycznej kryteriów ingeruje w prawo do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny. Ponadto omawiany przepis w sposób nieproporcjonalny ogranicza prawo do ochrony życia rodzinnego i prawo do decydowania o życiu osobistym.

Zgodnie z treścią drugiego z zaskarżonych przepisów unieważnienia małżeństwa z powodu choroby psychicznej albo niedorozwoju umysłowego jednego z małżonków może żądać każdy z małżonków. W toku postępowania o unieważnienie małżeństwa sąd zobowiązany jest, podobnie jak w sprawie o zezwolenie na zawarcie małżeństwa, badać czy choroba psychiczna albo niedorozwój umysłowy zagraża małżeństwu lub zdrowiu przyszłego potomstwa. Zarzuty niekonstytucyjności sformułowane we wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich są analogiczne jak dla wcześniej omawianego przepisu.

VII.7030.4.2015 z dnia 25 maja 2015 r. – w sprawie nauki w szkołach artystycznych.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich napływają skargi dotyczące negatywnych skutków braku stabilności przepisów prawa. Otrzymywane skargi dotyczące zmian w przepisach regulujących kwestię dostępności szkół artystycznych zwróciły uwagę Rzecznika Praw Obywatelskich na brak ustawowych regulacji odnoszących się do tej materii. Zgodnie z treścią przepisu ustawy o systemie oświaty zakwestionowanego we wniosku Rzecznika, minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, typy szkół artystycznych publicznych i niepublicznych, uwzględniając szkoły realizujące kształcenie ogólne i kształcenie artystyczne, a także szkoły realizujące wyłącznie kształcenie artystyczne. Szkolnictwo artystyczne jest, na mocy ustawy, wyodrębnione z systemu oświaty. Nauka przedmiotów artystycznych odbywa się w placówkach odmiennego typu niż te, w których uczniowie realizują obowiązek nauki. O ile jednak kwestie dotyczące organizacji systemu oświaty są uregulowane w ustawie, o tyle materia kształcenia

artystycznego w całości została przekazana do uregulowania w rozporządzeniu ministra. Rozporządzenie reguluje również kwestię ograniczeń w korzystaniu z prawa do nauki w placówkach artystycznych. Samo upoważnienie do wydania rozporządzenia jest zaś sformułowane w sposób na tyle ogólnikowy, że w praktyce pozostawia władzy wykonawczej pełną swobodę wyboru kształtu systemu szkolnictwa artystycznego. Takie rozwiązanie jest niezgodne ze standardami konstytucyjnymi. Delegacja ustawowa do wydania aktu wykonawczego powinna być konkretna na tyle, aby wykluczała samodzielne regulowanie rozporządzeniem całego kompleksu zagadnień, do których w tekście ustawy nie ma żadnych bezpośrednich wytycznych. Upoważnienie może odsyłać do unormowania w akcie wykonawczym tylko takich spraw, które są przedmiotem ustawy i które służą realizacji tych samych celów. Wymagania, jakim muszą odpowiadać upoważnienia, sformułowane są w Konstytucji RP. Naruszeniem Konstytucji jest takie ukształtowanie upoważnienia ustawowego, które nie pozwala na oparcie przepisów rozporządzenia o wytyczne ustawowe i pozostawia organowi upoważnionemu możliwość dowolnego, nieograniczonego wyboru sposobu regulacji. Zgodnie z postanowieniami Konstytucji, władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia. Kluczowe założenia systemu oświaty, w szczególności zaś ustanowienie ograniczeń w korzystaniu z równego i powszechnego dostępu do nauki, należą do materii zastrzeżonej wyłącznie dla ustawy i nie mogą być uregulowane w rozporządzeniu. Oznacza to, że ustawa powinna określać typy placówek oświatowych prowadzących kształcenie artystyczne oraz regulować kwestię ich dostępności dla uczniów w konkretnym wieku i na konkretnym etapie kształcenia. Obecnie kwestie te reguluje rozporządzenie Ministra Kultury w sprawie typów szkół artystycznych publicznych i niepublicznych, wydane na podstawie zakwestionowanego przepisu oraz, częściowo rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do publicznych szkół i publicznych placówek artystycznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych. Zakwestionowana we wniosku regulacja nie spełnia podstawowego kryterium formalnego niezbędnego do uznania ograniczeń w korzystaniu z konstytucyjnych praw i wolności za zgodne ze standardem konstytucyjnym, to znaczy zakłada normowanie w rozporządzeniu spraw zastrzeżonych do wyłącznej regulacji ustawowej. Brak przepisów ustawowych regulujących organizację systemu kształcenia artystycznego ma realny wpływ na sytuację prawną uczniów, przede wszystkim ze względu na zmienność i niepewność przepisów.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-700343-I/12 z dnia 9 kwietnia 2013 r. - w sprawie ograniczenia dostępu do dokumentów wytworzonych w ramach audytu.

Wniosek uwzględniony (wyrok z dnia 9 kwietnia 2015 r., sygn. akt K 14/13).

RPO-729135-II/13 z dnia 11 kwietnia 2013 r. - w sprawie odpowiedzialności karnej związanej z naruszeniem praw autorskich.

Wniosek oddalony (wyrok z dnia 17 lutego 2015 r., sygn. akt K 15/13).

I.711.3.2014 z dnia 18 marca 2014 r. – w sprawie przepisów nakładających obowiązek składania oświadczeń majątkowych.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 12 maja 2015 r., sygn. akt K 7/14).

KMP.571.26.2014 z dnia 3 lipca 2014 r. – w sprawie niezapewnienia osobom pozbawionym wolności warunków właściwych do utrzymania należytej higieny osobistej.

Wniosek oddalony (wyrok z dnia 31 marca 2015 r., sygn. akt U 6/14).

V.7016.108.2014 z dnia 22 września 2014 r. – w sprawie niektórych przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie wykazu zakładów psychiatrycznych i zakładów leczenia odwykowego przeznaczonych do wykonywania środków zabezpieczających oraz składu, trybu powoływania i zadań komisji psychiatrycznej do spraw środków zabezpieczających.

Wniosek uwzględniony (wyrok z dnia 21 kwietnia 2015 r., sygn. akt U 8/14).

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosiła udział w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych:

V.7000.10.2015 z dnia 27 maja 2015 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Sp. z o.o. (sygn. akt SK 9/15).

V.512.16.2015 z dnia 16 czerwca 2015 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej M. K. (sygn. akt SK 16/15).

IV.7006.114.2015 z dnia 29 czerwca 2015 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej M. T. (sygn. akt 19/15).

Zgodnie z kwestionowanym przepisem ustawy Prawo geologiczne i górnicze stronami postępowań prowadzonych na podstawie Działu III ustawy nie są właściciele (użytkownicy wieczystości) nieruchomości znajdujących się poza granicami projektowanego albo istniejącego obszaru górniczego lub miejscami wykonywania robót geologicznych. Stronami takiego postępowania są tylko właściciele (użytkownicy wieczystości) nieruchomości znajdujących się w granicach projektowanego albo istniejącego obszaru górniczego lub miejsca wykonywania robót geologicznych.

Zaskarżony przepis ustawy Prawo geologiczne i górnicze nadmiernie i nieproporcjonalnie ogranicza środki ochrony prawa własności, a tym samym narusza

konstytucyjne gwarancje poszanowania i ochrony własności. Ustawodawca nie zapewnił właścicielom sąsiednich nieruchomości mechanizmu umożliwiającego ochronę ich praw. Przeciwnie, wprowadził mechanizm ograniczający ochronę przysługującego im prawa własności. Ponadto ustawodawca nie wykazał żadnych okoliczności uzasadniających tak daleko idące ograniczenia, za wyjątkiem ułatwienia procedury udzielania koncesji. Wreszcie, ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie regulacji sprzyjającej tylko wybranej grupie podmiotów, tj. przedsiębiorcom ubiegającym się o udzielenie koncesji. Przewidziany przez ustawodawcę poziom ochrony właścicieli nieruchomości sąsiednich, ograniczający się do możliwości udziału w procedurach planistycznych oraz skorzystania ze środków prawnych przewidzianych w Kodeksie cywilnym, jest niedostateczny.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg konstytucyjnych, do których przystąpiła Rzecznik Praw Obywatelskich:

RPO-712955-IV/12 z dnia 15 listopada 2012 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Marka J.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 21 kwietnia 2015 r., sygn. akt SK 52/12).

RPO-751005-II/13 z dnia 4 grudnia 2013 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej J. D. H. i J. H.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 10 marca 2015 r., sygn. akt SK 65/13).

II.511.5.2015 z dnia 15 stycznia 2015 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej J. K. dotyczącej podstaw do zaskarżenia orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 8 kwietnia 2015 r., sygn. akt SK 41/14).

II.511.111.2015 z dnia 10 lutego 2015 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej P. S. dotyczącej podstaw do zaskarżenia orzeczenia w przedmiocie kosztów procesu.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 8 kwietnia 2015 r., sygn. akt SK 41/14).

VI. Oświadczenia i stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich

VII.501.2.2014 z dnia 8 maja 2015 r. – stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich, będące odpowiedzią na prośbę Trybunału Konstytucyjnego o zajęcie stanowiska wobec wniosku Prezydenta RP o zbadanie zgodności z Konstytucją niektórych przepisów ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw.

Zgodnie ze zmodyfikowanym przepisem Prawa o ustroju sądów powszechnych Minister Sprawiedliwości może żądać od prezesa sądu apelacyjnego, gdy jest to konieczne do weryfikacji czynności podejmowanych w ramach wewnętrznego nadzoru administracyjnego także przesłania akt spraw sądowych.

Zdaniem Rzecznika takiego rodzaju działanie Ministra Sprawiedliwości stanowi przejaw nadmiernej ingerencji władzy wykonawczej w sferę władzy sądowniczej prowadząc do naruszenia konstytucyjnej zasady równowagi władz oraz zagrożenia konstytucyjnych standardów dotyczących niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Rzecznik podkreśla, że obowiązujące przepisy uprawniają Ministra Sprawiedliwości do uzyskania informacji pochodzących z akt sądowych na podstawie protokołu z wizytacji lub lustracji przeprowadzonej przez sędziego wizytatora wyznaczonego przez prezesa sądu apelacyjnego, w którego okręgu doszło do nieprawidłowości. W celu stwierdzenia występowania zasygnalizowanych Ministrowi nieprawidłowości co do toku lub sprawności postępowania Minister nie potrzebuje kompetencji polegającej na możliwości ściągnięcia akt sądowych. Ewentualne uchybienia związane z tokiem i sprawnością postępowania w konkretnej sprawie będą wynikały z protokołów badania tej sprawy przez sędziego wizytatora. Zapewnienie sprawności i skuteczności zewnętrznego nadzoru administracyjnego nie wymaga uzyskiwania przez Ministra Sprawiedliwości akt spraw sądowych.

Ustawa o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw w założeniu ustawodawcy ma być kolejnym krokiem do pełnej informatyzacji działalności sądów powszechnych. Znowelizowane przepisy ustawy uprawniają Ministra Sprawiedliwości do przetwarzania danych stron, pełnomocników, uczestników postępowań sądowych i innych osób uczestniczących w postępowaniach sądowych, zawartych w centralnych systemach teleinformatycznych obsługujących postępowanie sądowe lub sądy. Minister Sprawiedliwości, jako organ odpowiedzialny za należyte funkcjonowanie sądownictwa, został zobowiązany do stworzenia odpowiedniego systemu teleinformatycznego, który ujednoczi warunki techniczne urzędowania sądów i pozwoli na integrację systemów teleinformatycznych i interoperacyjność funkcjonujących baz danych. Rzecznik ma jednak wątpliwości co do obecnego kształtu kompetencji Ministra Sprawiedliwości do przetwarzania wszelkich informacji znajdujących się w aktach sądowych, w szczególności danych wrażliwych osób uczestniczących w postępowaniach sądowych. Wśród najważniejszych powodów nakazujących przyjąć, że zaskarżona regulacja w sposób nieproporcjonalny ingeruje w prawo do prywatności jest brak ustawowo określonych

gwarancji proceduralnych i technicznych zapewniających bezpieczeństwo danych przetwarzanych przez Ministra Sprawiedliwości. Nie zostały uregulowane ramy czasowe przetwarzania danych przez Ministra Sprawiedliwości, ani określone mechanizmy anonimizacji danych i ich odpowiedniego zabezpieczenia przed nieuprawnioną ingerencją.

VII. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika

1. III.7040.16.2014 z dnia 27 marca 2014 r. – w sprawie uregulowania zawartego w ustawie o instytutach badawczych, dotyczącego zakazu podległości służbowej osób spokrewnionych i spowinowaconych.

Dyrektor Sekretariatu Prezesa Rady Ministrów (16.06.2015 r.) przekazał kopie odpowiedzi udzielonych w sprawie przez Ministrów: Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Pracy i Polityki Społecznej, Sprawiedliwości, Spraw Wewnętrznych oraz Środowiska. W wyniku przeglądu pragmatyk pracowniczych i służbowych w większości przypadków uznano brak podstaw do zrównania regulacji prawnych w nich zawartych, dotyczących zakazu nepotyzmu. W tych pragmatykach, gdzie nie ma zapisów o zakazie nepotyzmu, nie wyrażono potrzeby ich wprowadzenia, natomiast w przypadku ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych trwają prace nad zmianą art. 6, dotyczącego podległości służbowej między członkami rodziny. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego zobowiązało się z kolei do przeglądu i weryfikacji regulacji prawnych mających na celu zapewnienie równego traktowania pracowników oraz eliminację źródeł konfliktu interesów wynikających z podległości służbowej osób spokrewnionych i spowinowaconych. W zakresie tych prac znajduje się również ustawa o instytutach badawczych, która stała się podstawą wystąpienia generalnego Rzecznika Praw Obywatelskich.

2. V.7224.358.2014 z dnia 3 września 2014 r. – w sprawie dostępu osób niewidomych i niedowidzących do usług bankowych.

Prezes Związku Banków Polskich (27.01.2015 r.) wyjaśnił, że pod koniec 2014 r. bankom będącym członkami ZBP została przekazana druga edycja „Dobrych praktyk obsługi osób z niepełnosprawnościami przez banki” z postulatem, aby banki zapoznały swoich pracowników z zaleceniami, a także sukcesywnie wdrażały zaproponowane rozwiązania. W prace nad przygotowaniem tekstu drugiej edycji „Dobrych praktyk” zaangażowane było nie tylko środowisko bankowe, lecz także liczne grono podmiotów reprezentujących osoby z niepełnosprawnościami, do których w sierpniu 2014 r. Związek Banków Polskich skierował materiał z prośbą o komentarze. Problem omawiany w wystąpieniu Rzecznika został dostrzeżony podczas prac nad „Dobrymi praktykami”. Odpowiednie zalecenia znalazły się w przygotowanym dokumencie. Związek Banków Polskich nie ma informacji na temat statystyk dotyczących poziomu dostosowania bankomatów do potrzeb osób z dysfunkcjami wzroku, jednak docierające do ZBP sygnały świadczą o tym, że banki prowadzą ciągłą modernizację urządzeń bankowych służących do obsługi klientów, która uwzględnia również potrzeby osób z niepełnosprawnościami.

3. II.511.1613.2014 z dnia 15 września 2014 r. – w sprawie braku sądowej kontroli orzeczeń prokuratora w przedmiocie odmowy dopuszczenia w postępowaniu przygotowawczym pełnomocnika osoby nie będącej stroną.

Minister Sprawiedliwości (13.05.2015 r.) podziela wątpliwości przedstawione w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich co do konstytucyjności rozwiązań przyjętych w kodeksie postępowania karnego. Z uwagi jednak na okoliczność, że w ostatnim okresie została przeprowadzona obszerna nowelizacja kodeksu postępowania karnego oraz mając na uwadze, że fundamentalnymi cechami systemu prawnego są uniwersalizm i stabilność, nie jest wskazane obecnie podejmowanie prac legislacyjnych nad zmianą kodeksu postępowania karnego tylko odnośnie jednego przepisu. Zmiana treści przepisu art. 87 k.p.k. zostanie wzięta pod uwagę przy pracach nad kolejną nowelizacją kodeksu postępowania karnego.

4. V.7015.8.2014 z dnia 5 listopada 2014 r. – w sprawie odpowiedzialności zawodowej lekarzy.

Minister Zdrowia (19.05.2015 r.) poinformował, że na mocy przepisów ustawy o izbach lekarskich sprawowanie pieczy i nadzoru nad należytym i sumiennym wykonywaniem zawodu lekarza zostało powierzone samorządowi zawodowemu, dlatego też Minister Zdrowia zwrócił się do Prezesa Naczelnej Rady Lekarskiej z prośbą o odniesienie się do propozycji zainicjowania działań legislacyjnych zmierzających do usprawnienia funkcjonowania sądownictwa lekarskiego. Samorząd lekarski dostrzega tendencję wydłużania się postępowań w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej, jednak stale monitoruje terminowość rozpoznawania spraw przed organami odpowiedzialności zawodowej oraz analizuje okoliczności mające na nią wpływ. Prezes Naczelnej Rady Lekarskiej w wystąpieniu skierowanym do Ministra Zdrowia za przedwczesne uznał przygotowywanie nowych rozwiązań ustawowych w zakresie postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy, zadeklarował jednak gotowość podjęcia działań w tym zakresie, w razie gdyby dostępne w ramach obowiązujących regulacji rozwiązania prawne zmierzające do zapewnienia terminowości rozpoznawania spraw okazały się niewystarczające.

5. II.519.63.2015 z dnia 15 stycznia 2015 r. – w sprawie zagadnień poruszanych we wcześniejszych wystąpieniach Rzecznika Praw Obywatelskich, pozostających w gestii Ministra Spraw Wewnętrznych.

Minister Spraw Wewnętrznych (22.04.2015 r.) podziela pogląd Rzecznika dotyczący zmiany przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w kierunku nałożenia na organy samorządu terytorialnego obowiązku tworzenia placówek zapewniających odpowiedni standard opieki nad osobami nietrzeźwymi. Za celowością podjęcia prac zmierzających do wprowadzenia tej zmiany przemawia potrzeba zapewnienia możliwie najwyższego poziomu ochrony zdrowia i życia osób nietrzeźwych, które zostały zatrzymane przez Policję. MSW wielokrotnie występowało do Ministra Zdrowia w przedmiotowej sprawie, gdyż do jego kompetencji należy podjęcie prac w kierunku nowelizacji tej ustawy. Kwestie dotyczące możliwości złożenia zażalenia przez osobę, wobec której uprawniony podmiot użył środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz regulacji zawartej w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej w zakresie zapewnienia

pomocy prawnej uprawnionemu w przypadku śmierci lub zranienia osoby w wyniku użycia środków przymusu bezpośredniego lub broni, będą omawiane na spotkaniu przedstawicieli resortu spraw wewnętrznych i Rzecznika Praw Obywatelskich. Odnosząc się do zagadnienia bezpieczeństwa imprez masowych poinformowano w odpowiedzi, że na podstawie obowiązujących przepisów ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych organizator imprezy masowej uczestniczy w istotnym zakresie w kosztach zapewnienia bezpieczeństwa takiej imprezy. Ponadto organizator imprezy masowej, na którą wstęp jest odpłatny, odpowiada za szkody obejmujące równowartość zniszczonego lub uszkodzonego mienia, które poniosły Policja, Żandarmeria Wojskowa, straż gminna (miejska), Państwowa Straż Pożarna i inne jednostki ochrony przeciwpożarowej oraz służba zdrowia, w związku z ich działaniami w miejscu i w czasie trwania imprezy masowej. Obecnie procedowany w Sejmie RP projekt ustawy o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz niektórych innych ustaw nie przewiduje zmian w omawianym zakresie.

6. V.7016.112.2014 z dnia 21 stycznia 2015 r. – w sprawie warunków pobytu oraz stanu przestrzegania praw pacjentów w Instytucie Psychiatrii i Neurologii w Warszawie.

Minister Zdrowia (16.06.2015 r.) poinformował, że ze względu na bardzo złe warunki higieniczno-sanitarne, techniczne i lokalowe panujące w Instytucie Psychiatrii i Neurologii w Warszawie oraz biorąc pod uwagę konieczność poprawy infrastruktury technicznej i efektywności funkcjonowania systemu ochrony zdrowia, Ministerstwo Zdrowia dokonało analizy możliwości objęcia finansowaniem nowego zadania inwestycyjnego przedmiotowej jednostki pn. Przebudowa istniejących Klinik Psychiatrycznych. Złożony przez Instytut wniosek został zweryfikowany pod względem możliwości jego sfinansowania z budżetu państwa w zakresie warunków określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie szczegółowego sposobu i trybu finansowania inwestycji z budżetu państwa. Omawiane zadanie zostało przyjęte do finansowania w ramach budżetu państwa, z zaplanowanym okresem realizacji w latach 2015-2017.

7. IV.510.347.2014 z dnia 6 lutego 2015 r. – w sprawie sytuacji prawnej osób występujących w procesie cywilnym bez profesjonalnego pełnomocnika.

Minister Sprawiedliwości (10.04.2015 r.) poinformował, że omawianą w wystąpieniu Rzecznika regulację należy uznać za wyraz zasady wzajemnej lojalności, nakładającej na sąd i strony obowiązek podejmowania w postępowaniu cywilnym czynności rzetelnych i uczciwych. Bezpośrednim celem przyjętej regulacji jest pobudzenie stron do zwracania uwagi sądu na dostrzeżone uchybienia przepisom regulującym postępowanie, co ma umożliwić sądowi bezzwłoczne usuwanie tych uchybień i przywracanie prawidłowego toku postępowania. Przepis ten służy także eliminowaniu sytuacji, w których strona, świadoma naruszenia przez sąd przepisów postępowania, rozmyślnie zwleka z awizacją tego uchybienia wyłącznie po to, aby następnie na tej podstawie sformułować zarzut w środku zaskarżenia, licząc na

podważenie orzeczenia wydanego na wcześniejszym etapie sprawy. Jest to działanie instrumentalne i podważające zaufanie pozostałych podmiotów biorących udział w sprawie, ponieważ koncentruje się na doraźnej korzyści, jaką jest tymczasowe wzruszenie orzeczenia. Omawiany środek pozwala również na różnicowanie stopnia jego oddziaływania w zależności od tego, czy strona działa w postępowaniu cywilnym przez zawodowego pełnomocnika, czy też samodzielnie. Wyłączenie prawa powoływania się na uchybienia przepisom postępowania nie obejmuje bowiem sytuacji, gdy strona uprawdopodobni, że nie zgłosiła zastrzeżeń bez swojej winy. W związku z powyższym nie ma sprzeczności między omawianą regulacją a konstytucyjnym prawem do sądu; przeciwnie, omawiany przepis wzmacnia efektywność prawa do ochrony sądowej jednostki. Ponadto nie stanowi zagrożenia dla realizacji prawa stron do zaskarżania orzeczeń wydanych w pierwszej instancji, gdyż ciężar badania określonych w nim skutków spoczywa na sądzie wyższej instancji, który ocenia, czy strona nie zgłosiła zastrzeżeń do protokołu bez swojej winy.

8. VII.534.18.2015 z dnia 19 lutego 2015 r. – w sprawie problemów prawnych rodziców w sytuacji urodzenia martwego dziecka, którego płci nie da się ustalić.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (09.04.2015 r.) wyjaśnił, że w obecnym stanie prawnym w sytuacji, w której z medycznego punktu widzenia istnieje możliwość wypełnienia karty martwego urodzenia dziecka tj. m.in. określenia płci płodu, powstaje jednocześnie obowiązek dokonania zgłoszenia do urzędu stanu cywilnego, niezależnie od czasu trwania ciąży i obowiązek wydania aktu urodzenia. W powyższej sytuacji pracownica będzie uprawniona do urlopu macierzyńskiego w wymiarze 8 tygodni oraz zasiłku macierzyńskiego. Natomiast w razie braku możliwości uzyskania przez pracownicę aktu urodzenia dziecka z adnotacją, iż dziecko urodziło się martwe, nie ma podstaw prawnych do udzielenia urlopu macierzyńskiego w 8 tygodni, a tym samym wypłaty zasiłku macierzyńskiego. Również przepisy dotyczące zasiłku pogrzebowego wskazują, że dokumentem umożliwiającym uzyskanie tego zasiłku w przypadku wszystkich ubezpieczonych jest skrócony odpis aktu zgonu sporządzony na podstawie karty zgonu albo odpis zupełny aktu urodzenia dziecka z adnotacją, że dziecko urodziło się martwe. Zgodnie z przepisami ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, kobiecie, która stała się niezdolna do pracy w związku z poronieniem, przysługuje prawo do zasiłku chorobowego w wysokości 80% podstawy wymiaru zasiłku, przez cały okres, jaki lekarz uzna za niezbędny dla jej powrotu do zdrowia, nie dłuższy jednak niż 182 dni.

9. VIII.7033.1.2014 z dnia 20 lutego 2015 r. – w sprawie możliwości pobierania na drugim kierunku studiów stypendium specjalnego przez studentów z niepełnosprawnościami.

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego (01.04.2015 r.) poinformowała, że przed nowelizacją ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z 2011 r. uprawnienie do stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych przysługiwało bez ograniczeń, tj.

na każdym kierunku studiów, w tym również w przypadku równoległego studiowania na kilku kierunkach. Rozwiązanie to zostało zniesione, ponieważ wystąpiły przypadki podejmowania kolejnych kierunków studiów wyłącznie w celu pobierania stypendium specjalnego dla osób niepełnosprawnych. Podczas ostatniej nowelizacji ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym rozważane było uregulowanie możliwości ubiegania się o stypendium specjalne na kolejnym kierunku studiów przez osoby niepełnosprawne, w przypadku gdy niepełnosprawność nabyta w czasie trwania studiów lub po ich ukończeniu powodowała konieczność przekwalifikowania zawodowego lub zdobycia nowych kwalifikacji w celu uzyskania zatrudnienia. Propozycja ta nie została ostatecznie wprowadzona do ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw. Podczas analizy omawianej propozycji wątpliwości budziła m.in. możliwość stworzenia obiektywnych kryteriów przyznawania stypendium socjalnego dla osób niepełnosprawnych ze względu na potrzebę przekwalifikowania się. Ponadto zdaniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego nie jest uzasadnione tworzenie przez ustawodawcę dublujących się w systemie prawnym mechanizmów wspierania ze środków publicznych poszczególnych grup obywateli. Kształcenie osób niepełnosprawnych po ukończeniu studiów w celu dalszego doskonalenia lub przekwalifikowania zawodowego jest jednym z zadań realizowanych przez państwo w ramach środków przeznaczonych na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych. Organy działające w tym systemie dysponują lepszymi narzędziami oceny faktycznego wpływu wykształcenia zdobytego w danym obszarze wiedzy na realne możliwości zdobycia zatrudnienia przez osobę z określoną niepełnosprawnością ze względu na aktualne oraz przyszłe uwarunkowania rynku pracy.

10. VII.711.4.2014 z dnia 20 lutego 2015 r. – w sprawie uprawnień inspektora kontroli skarbowej.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów (14.04.2015 r.) wyjaśnił, że pojęcie audytu wewnętrznego zostało wprowadzone po raz pierwszy do polskiego systemu finansów publicznych na mocy ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych, ustawy o organizacji i trybie pracy Rady Ministrów oraz o zakresie działania ministrów, ustawy o działach administracji rządowej oraz ustawy o służbie cywilnej. W ustawie określono m.in. zakres przedmiotowy i podmiotowy audytu wewnętrznego oraz wymogi, jakie musiała spełniać osoba zamierzająca realizować zadania na stanowisku audytora wewnętrznego. Zmiany wymogów dla osób realizujących zadania w zakresie audytu wewnętrznego zawierały kolejno ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych oraz ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw. Obowiązujące obecnie przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych przewidują, że audytorem wewnętrznym może być osoba, która podobnie jak w poprzednich regulacjach, spełnia wymogi dotyczące obywatelstwa, niekaralności, korzystania z praw publicznych i wykształcenia oraz posiada określone kwalifikacje do przeprowadzania audytu wewnętrznego: jeden z międzynarodowych

certyfikatów lub złożyła w latach 2003-2006 z wynikiem pozytywnym egzamin na audytora wewnętrznego przed komisją egzaminacyjną powołaną przez Ministra Finansów lub posiada uprawnienia biegłego rewidenta lub dwuletnią praktykę w zakresie audytu wewnętrznego i legitymuje się dyplomem ukończenia studiów podyplomowych w zakresie audytu wewnętrznego. Zmiana tych wymogów została odsunięta w czasie o dwa lata, tj. do dnia 31 grudnia 2011 r. Okres przejściowy umożliwił wypełnienie warunków wymaganych nową ustawą.

11. VII.501.6.2015 z dnia 10 marca 2015 r. – w sprawie prawa do prywatności osób fizycznych biorących udział w procedurze przetargowej.

Zastępca Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (03.04.2015 r.) poinformował, że Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych skierował do Prezesa Rady Ministrów wystąpienie z prośbą o rozważenie wprowadzenia w przepisach ustawy Prawo zamówień publicznych zmian w zakresie regulacji dotyczących przetwarzania danych osobowych.

Wiceprezes Urzędu Zamówień Publicznych (30.04.2015 r.) wyjaśnił, że ustawa Prawo zamówień publicznych ze względu na swoją specyfikę jest aktem szczególnym w stosunku do ustawy o ochronie danych osobowych i wyłącza ścisłą ochronę przewidzianą tą ustawą poprzez uregulowania zakładające jawność danych osobowych podmiotów ubiegających się o udzielenie zamówienia. W celu zapewnienia prawidłowości procesów związanych z zamówieniami publicznymi, a w szczególności zagwarantowania zasady jawności i przejrzystości postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, nie jest wystarczającym rozwiązaniem zamieszczenie informacji wyłącznie o miejscowości, w której ma miejsce zamieszkania wykonawca będący osobą fizyczną, a konieczne jest zamieszczanie adresu wykonawcy w ogłoszeniu o udzieleniu zamówienia oraz w informacjach o wyborze najkorzystniejszej oferty, gdyż taki obowiązek wynika z przepisów unijnych.

12. V.7010.26.2015 z dnia 13 marca 2015 r. – w sprawie uprawnień dawców przeszczepu do korzystania poza kolejnością ze świadczeń opieki zdrowotnej.

Minister Zdrowia (01.04.2015 r.) wyjaśnił, że zgodnie z ustawą o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów zarówno Dawca Przeszczepu (dawca szpiku lub innych regenerujących się tkanek), jak i Zasłużony Dawca Przeszczepu (dawca, który oddał szpik lub inne regenerujące się komórki więcej niż raz oraz dawca narządu) mają uprawnienia do korzystania z ambulatoryjnej opieki zdrowotnej poza kolejnością. Z kolei uprawnienia Zasłużonego Dawcy Przeszczepu na podstawie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych mają szerszy zakres przedmiotowy niż uprawnienia wynikające z ustawy o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów. Dla spójności systemu wskazane jest doprecyzowanie przedmiotowych regulacji poprzez uregulowanie przesłanek i zasad nabywania uprawnień Dawcy Przeszczepu i Zasłużonego Dawcy Przeszczepu w ustawie o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów, zaś treści i sposobu

realizacji tych uprawnień w ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych, co zostanie dokonane przy najbliższej nowelizacji jednej z wymienionych ustaw.

13. II.517.6143.2014 z dnia 16 marca 2015 r. – w sprawie wyżywienia dla osób pozbawionych wolności, uwzględniającego wymogi religijne, kulturowe i światopoglądowe.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (07.04.2015 r.) poinformował, że zostały podjęte działania w sprawie ujednoczenia uregulowania sposobu postępowania w kwestii zapewnienia osadzonym wyżywienia zgodnego z normą żywieniową ustaloną w poprzedniej jednostce penitencjarnej. W przygotowywanym obecnie projekcie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie wyżywienia osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych wskazuje się możliwość kontynuacji wyżywienia według tej samej normy i diety z uwzględnieniem wymogów religijnych i kulturowych po przetransportowaniu osadzonego do innej jednostki pod warunkiem, że są one stosowane w jednostce, do której przybył osadzony. Obowiązek uzyskania zgody dyrektora na korzystanie z wyżywienia z uwzględnieniem wymogów religijnych i kulturowych dotyczyć będzie jedynie przypadków, kiedy w jednostce penitencjarnej, do której osadzony został przetransportowany, dotychczas nie przygotowano wnioskowanego przez osadzonego rodzaju wyżywienia.

14. III.7043.15.2015 z dnia 16 marca 2015 r. – w sprawie obniżenia wysokości uposażenia funkcjonariuszy Policji za czas zwolnienia lekarskiego.

Minister Spraw Wewnętrznych (14.05.2015 r.) wyjaśnił, że zgodnie z ustawą o Policji funkcjonariusz otrzymuje za okres przebywania na zwolnieniu lekarskim co do zasady 80% uposażenia, zaś prawo do 100% uposażenia zachowuje jedynie wyjątkowo. Podstawą wymiaru świadczenia jest upoważnienie zasadnicze wraz z dodatkami o charakterze stałym, należne policjantowi na ostatnio zajmowanym stanowisku służbowym, z uwzględnieniem powstałych w tym okresie zmian, mających wpływ na prawo do uposażenia i innych należności lub ich wysokość. Minister Spraw Wewnętrznych poinformował, że z dniem 1 czerwca 2014 r. w stosunku do funkcjonariuszy Policji zostały wprowadzone zbliżone do przyjętych w powszechnym, pracowniczym systemie ubezpieczeń rozwiązania w zakresie wynagradzania za okres przebywania na zwolnieniu lekarskim. Intencją ustawodawcy nie było jednak całkowite zrównanie ich z zasadami dotyczącymi pracowników cywilnych. Ponadto Minister zauważył, że mimo utraty mocy obowiązującej przez przepisy zawierające definicję legalną „wypadku w drodze do miejsca pełnienia służby lub w drodze powrotnej ze służby”, istnieje możliwość dokonania rekonstrukcji zakresu znaczeniowego tego pojęcia poprzez prawidłowo przeprowadzoną analizę w ramach wykładni prawa, uwzględniającą dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa sądowego. Podsumowując, Minister podkreślił, że stanowisko związków zawodowych przedstawione Rzecznikowi Praw Obywatelskich nie znajduje uzasadnienia w kontekście obowiązujących przepisów prawa. Pracownicy nie są

bowiem tożsamą czy też podobną grupą osób do funkcjonariuszy, na co wskazuje szereg odmiennych przepisów prawa kształtujących ich sytuację prawną.

15. VII.7037.38.2014 z dnia 17 marca 2015 r. – w sprawie zastępowania szkół samorządowych publicznych placówkami publicznymi prowadzonymi przez podmioty prywatne.

Minister Edukacji Narodowej (30.04.2015 r.) podziela stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczące roli, jaką powierzono jednostkom samorządu terytorialnego, nakładając na nie obowiązek prowadzenia szkół i placówek publicznych. Podkreśleniem niezbywalności obowiązku prowadzenia szkół publicznych przez samorządy jest ostatnia nowelizacja ustawy o systemie oświaty, wprowadzająca zakaz przekazywania prowadzenia szkoły osobie prawnej utworzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego np. spółce komunalnej, jak również osobie prawnej, w której jednostkach samorządu terytorialnego ma udziały albo której ma akcje. Stworzenie możliwości funkcjonowania szkół prowadzonych przez inne podmioty niż jednostki samorządu terytorialnego jest wynikiem przemian demokratycznych w Polsce. Szkoły te mają stanowić uzupełnienie oferty szkół prowadzonych przez samorządy. W odmiennej sytuacji są małe szkoły przekazane przez samorządy do prowadzenia innym podmiotom w trybie art. 5 ust. 5g ustawy o systemie oświaty. Intencją ustawodawcy nie było traktowanie tych szkół jako uzupełnienia sieci szkół samorządowych. Funkcjonowanie szkół przekazanych w tym trybie należałoby traktować jako formę wypełniania przez jednostki samorządu terytorialnego obowiązkowego zadania ustawowego. Rolą wprowadzonej w 2009 r. ustawowej możliwości przekazywania, bez konieczności likwidacji, małej szkoły podmiotowi innemu niż jednostka samorządu terytorialnego jest zminimalizowanie liczby likwidowanych szkół, a tym samym zachowanie dotychczasowego miejsca edukacji dzieci i miejsca pracy nauczycieli. Szkoła pozostaje ogólnodostępną, bezpłatną szkołą publiczną. Nadzór nad jakością nauczania sprawuje kurator oświaty, a właścicielem majątku szkoły jest nadal samorząd. Przekazanie szkoły w tym trybie nie powoduje jej likwidacji, ani utraty wpływu samorządu. Szkoła jest dotowana przez gminę, samorząd zachowuje prawo kontroli przestrzegania warunków, na jakich szkoła została przekazana. Organ, który przekazał szkołę nie może jej zlikwidować, a jedynie może zrezygnować z dalszego jej prowadzenia, wówczas szkoła jest ponownie przejmowana przez gminę. Gwarantem prawidłowej realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego obowiązkowych zadań ustawowych związanych z prowadzeniem szkół i placówek jest określony w Konstytucji nadzór nad jednostkami samorządu terytorialnego. Organami nadzoru nad działalnością jednostek samorządu terytorialnego są Prezes Rady Ministrów i wojewodowie, a w zakresie spraw finansowych regionalne izby obrachunkowe. Kontrolowanie działalności organów samorządu terytorialnego, komunalnych osób prawnych i innych komunalnych jednostek organizacyjnych z punktu widzenia legalności, gospodarności i rzetelności leży w kompetencjach NIK.

16. II.517.620.2015 z dnia 19 marca 2015 r. – w sprawie sposobu i warunków udzielania skazanym przepustek losowych.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (07.04.2015 r.) poinformował, że obowiązujące przepisy określają, że decyzja o udzieleniu tzw. przepustki losowej pozostaje wyłącznie w gestii dyrektora jednostki penitencjarnej. Decyzję o sposobie udzielenia zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego dyrektor podejmuje w oparciu o analizę czynników zawartych w prognozie kryminologiczno-społecznej. W przypadkach budzących uzasadnione przypuszczenie, że skazany w trakcie pobytu poza terenem zakładu karnego nie będzie przestrzegał porządku prawnego, istnieją obawy co do powrotu do zakładu karnego i wobec którego określono negatywną prognozę kryminologiczno-społeczną, dyrektor udziela przedmiotowego zezwolenia pod konwojem funkcjonariusza Służby Więziennej. W swoich działaniach funkcjonariusze zobowiązani są do stosowania środków ochrony. Realizując czynności konwojowe funkcjonariusze Służby Więziennej kierują się zasadami praworządności, humanitaryzmu i poszanowania godności osób pozbawionych wolności.

17. II.517.4993.2014 z dnia 19 marca 2015 r. – w sprawie umieszczania osób pozbawionych wolności w celach mieszkalnych niezgodnie z deklaracją w przedmiocie używania wyrobów tytoniowych.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (14.04.2015 r.) stwierdził, że na podstawie danych zgromadzonych w Centralnej Bazie Osób Pozbawionych Wolności NoeNET można dokonać rzetelnej oceny prawidłowości postępowania administracji w kwestii rozmieszczania osadzonych w celach mieszkalnych w zgodzie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości w sprawie szczegółowych warunków używania wyrobów tytoniowych na terenie obiektów podległych Ministrowi Sprawiedliwości. Informacja o używaniu artykułów tytoniowych jest wskazaniem do zgodnego z przepisami rozmieszczenia skazanego w celi mieszkalnej oraz przestrzegania jego praw, nie ma ona jednak istotnego wpływu na sposób prowadzenia oddziaływań penitencjarnych sensu stricto, w przeciwieństwie do uzależnień od innych substancji lub zaburzeń osobowości. Nie wymaga zatem dokumentowania jako notatka osobopoznawcza. Deklaracje osadzonych ulegają wielokrotnym zmianom związanym z np. chęcią zmiany celi mieszkalnej ze względów innych niż używanie artykułów tytoniowych, co może przełożyć się na charakter, poprawność i poziom merytoryczny wprowadzanych danych. W kwestii postulatu odbierania od skazanego pisemnego oświadczenia w sprawie używania lub nieużywania artykułów tytoniowych Dyrektor Generalny Służby Więziennej poinformował, że Służba Więzienna nie dysponuje możliwością wyegzekwowania oświadczenia w proponowanej formie, w sytuacji gdy skazany odmówi jego złożenia.

18. VII.7037.32.2015 z dnia 25 marca 2015 r. – w sprawie dotacji dla niepublicznych szkół artystycznych.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego (20.04.2015 r.) podkreśliła, że jednym z jej priorytetów jest rozwój systemu szkolnictwa artystycznego, a w konsekwencji umożliwienie dzieciom i młodzieży jak najpełniejszego dostępu do edukacji artystycznej. Problem udzielania niepublicznym szkołom artystycznym z uprawnieniami szkół publicznych dotacji w wysokości niepełnej w stosunku do określonej w systemie oświaty wynikał z niedoboru środków finansowych corocznie określonych dla szkolnictwa artystycznego ustawą budżetową w latach 2000-2014. Kontrola NIK dotyczyła jedynie szkół niepublicznych, jednak problemy wynikające z niedoboru środków finansowych miały również szkoły prowadzone przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, co skutkowało m.in. trudnościami w dochowaniu standardów związanych z wynagradzaniem pracowników określonych w przepisach Karty Nauczyciela czy prawa pracy. Od lat dziewięćdziesiątych wystąpiło w związku z tym zjawisko zadłużania się szkół prowadzonych przez Ministerstwo, co w konsekwencji spowodowało konieczność systematycznego spłacania zadłużenia. Kwestia dotowania szkół niepublicznych w niepełnej wysokości była wielokrotnie podnoszona przez przedstawicieli resortu kultury w latach poprzedzających okres kontroli NIK, w tym m.in. na forum komisji sejmowych, czy w wystąpieniach do kolejnych Marszałków Sejmu w ramach odpowiedzi na interpelacje czy zapytania posłów. Resort kultury wielokrotnie występował do Ministra Finansów o zwiększenie środków finansowych na kulturę, w tym także na potrzeby związane ze szkolnictwem artystycznym i niedoborem środków przeznaczonych na dotacje dla niepublicznych szkół artystycznych. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego podjęło starania o dodatkowe środki finansowe pozwalające na wypłacanie w przyszłości dotacji w pełnej wysokości, jak również stała współpracę z przedstawicielami niepublicznych szkół artystycznych.

19. KMP.573.42.2014 z dnia 30 marca 2015 r. – w sprawie badań na obecność alkoholu w organizmie nieletnich przebywających w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (21.04.2015 r.) poinformował, że Ministerstwo Sprawiedliwości opracowało założenia projektu ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz niektórych innych ustaw. Celem tej regulacji jest m.in. zapewnienie konstytucyjności rozwiązań w zakresie praw i obowiązków nieletnich umieszczonych w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich. W założeniach projektu przewidziano wprowadzenie nowych zapisów uzupełniających obowiązki nieletniego przebywającego w zakładzie lub schronisku o poddaniu się w uzasadnionych przypadkach badaniom na obecność w organizmie alkoholu lub innego środka użytego w celu wprowadzenia się w stan odurzenia. Ponadto w części dotyczącej zasad zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w zakładzie poprawczym i schronisku dla nieletnich znajdują się przepisy dotyczące przeprowadzania tych badań przez pracownika pedagogicznego lub medycznego.

20. II.519.3016.2014 z dnia 30 marca 2015 r. – w sprawie kompensaty dla ofiar przestępstw.

Minister Sprawiedliwości (07.04.2015 r.) zapewnił, że dobro osób pokrzywdzonych przestępstwem jest jednym z priorytetów i niezmiennym celem podejmowanych przez niego działań. W dniu 20 lutego 2015 r. została przyjęta ustawa o zmianie ustawy Kodeks karny i niektórych innych ustaw, która m.in. rozszerzyła zakres pisemnego pouczenia pokrzywdzonego o przysługujących mu prawach i ciężących na nim obowiązkach. Nowelizacja przewiduje również przekazanie pokrzywdzonemu informacji o możliwości uzyskania państwowej kompensaty, co stanowi realizację postulatu Rzecznika Praw Obywatelskich. W związku ze zmianą zakresu upoważnienia ustawowego, w Ministerstwie Sprawiedliwości prowadzone są obecnie prace nad nowym rozporządzeniem w sprawie określenia wzoru pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, obejmującym także uprawnienie do ubiegania się o państwową kompensatę.

21. VII.531.1.2014 z dnia 30 marca 2015 r. – w sprawie przypadków odbierania dzieci polskim rodzinom mieszkającym w Norwegii.

Rzecznik Praw Dziecka (05.05.2015 r.) wyjaśnił, że pomimo braku możliwości podjęcia bezpośredniej interwencji u instytucji zagranicznych, od wielu lat monitoruje toczące się przed sądami i instytucjami zagranicznymi postępowania z udziałem małoletnich obywateli polskich. Do Biura Rzecznika Praw Dziecka docierają niepokojące sygnały od Polaków mieszkających z dziećmi za granicą. Dotyczą one decyzji podejmowanych przez służby socjalne i sądy obcych państw, których skutkiem jest zabranie dzieci spod opieki rodziców, zakaz kontaktów z małoletnimi, a także ograniczenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej. W większości skargi te pochodzą od obywateli polskich zamieszkałych w Niemczech, Wielkiej Brytanii i Norwegii. W celu wyjaśnienia każdej zgłoszonej sprawy Rzecznik Praw Dziecka zgłasza się o pomoc do polskich placówek konsularnych. Na wniosek Rzecznika Praw Dziecka pracownicy polskich urzędów konsularnych kierują pisma do instytucji socjalnych z prośbą o wyjaśnienie przyczyn działań podjętych wobec małoletnich obywateli polskich, podejmują interwencje w przypadku stwierdzenia uniemożliwienia kontaktów rodziców z dziećmi, monitorują przebieg postępowań sądowych toczących się przed sądami opiekuńczymi.

Rzecznik Praw Dziecka od wielu lat współpracuje z norweskim Rzecznikiem Praw Dziecka zarówno w sprawach indywidualnych, jak i w ramach Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka. Należy jednak zaznaczyć, że instrumentarium prawne i kompetencje w zakresie możliwości podejmowania przez norweskiego Ombudsmána bezpośrednich interwencji w sprawach indywidualnych znacząco różnią się od konstrukcji przyjętej w Polsce. Często w odpowiedzi na prośby o podjęcie interwencji, kierowane do norweskiego odpowiednika, Rzecznik Praw Dziecka uzyskiwał informacje, że z uwagi na brak prawnego umocowania nie może podjąć interwencji. Rzecznik Praw Dziecka zasugerował nawiązanie współpracy przez Rzecznika Praw

Obywatelskich ze swoim odpowiednikiem w Norwegii, który może posiadać szersze kompetencje aniżeli norweski Rzecznik Praw Dziecka.

22. III.7044.84.2014 z dnia 31 marca 2015 r. – w sprawie problemów zgłoszonych podczas przeprowadzonej kontroli przestrzegania praw i wolności żołnierzy.

Minister Obrony Narodowej (14.05.2015 r.) odnosząc się szczegółowo do problemów poruszonych w wystąpieniu Rzecznika stwierdził, że długi termin oczekiwania na zwrot potrąconego uposażenia w związku z przebywaniem żołnierzy na zwolnieniu lekarskim wynika z obowiązujących w tym zakresie procedur. Żołnierz zawodowy, który ubiega się o wypłatę potrąconej części uposażenia po zwolnieniu lekarskim powinien być skierowany do właściwej Rejonowej Komisji Lekarskiej w celu określenia związku choroby ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby. Podstawą do wypłaty potrąconej części uposażenia jest pismo Szefa Wojewódzkiego Sztabu Wojskowego stwierdzające związek wypadku z pełnieniem czynnej służby wojskowej. Zgodnie z ustawą o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych stanowisko służbowe oznacza usytuowanie żołnierza zawodowego w hierarchii służbowej jednostki organizacyjnej, z określonymi dla tego stanowiska: nazwą, stopniem etatowym, dla którego określono jeden lub kilka stopni wojskowych, grupą lub grupami uposażenia, korpusem osobowym, grupą osobową i specjalnością wojskową. Nazwa stanowiska służbowego jest więc tylko jednym z elementów opisujących dane stanowisko. Nazwy stanowisk służbowych wynikają z zapisów w dokumentach etatowych jednostki, dlatego ich zmiana związana jest ściśle z etatem jednostki i wymaga wprowadzenia w nim zmian. Ze względu na dużą różnorodność sprzętu występującego w Siłach Zbrojnych RP uszczegółowienie nazw stanowisk wiązałoby się z tworzeniem nowych specjalności wojskowych. Odnosząc się do kwestii kierowania na kursy podoficerskie Minister wyjaśnił, że o zgodę na przystąpienie do egzaminu na podoficera może ubiegać się każdy szeregowy zawodowy posiadający średnie wykształcenie oraz co najmniej bardzo dobrą opinię z ostatniego opiniowania służbowego. Na podstawie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych pierwszeństwo przyjęcia mają szeregowi, którzy pełnili zawodową służbę wojskową przez okres co najmniej pięciu lat. Wyjątek stanowią żołnierze posiadający deficytowe specjalności wojskowe, wymagające szczególnych uprawnień i umiejętności (ratownicy medyczni, żołnierze z korpusu osobowego łączności i informatyki itp.). Organizacja egzaminów wstępnych uwzględnia strukturę wiekową kandydatów w zakresie sprawności fizycznej oraz preferuje doświadczenie zawodowe nabyte długoletnią służbą (ukończenie dodatkowych kursów, posiadanie dodatkowych kwalifikacji jest dodatkowo punktowane) i zwiększa szanse na osiągnięcie wysokich wyników z części praktycznej. Rozwiązanie to zmierza do uaktywnienia żołnierzy kontraktowych w celu świadomego podejmowania decyzji o swoim rozwoju zawodowym i służbowym głównie poprzez podnoszenie wykształcenia. Dodatkowo Minister Obrony Narodowej poinformował, że przypadki nieprawidłowości związanych z wyżywieniem żołnierzy były incydentalne, niemniej

jednak problematyka ta jest przedmiotem szkoleń specjalistycznych oraz odpraw szkoleniowych kadry służby żywnościowej Sił Zbrojnych RP.

Część 2

Wybór spraw indywidualnych

II.517.5377.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Robert K. odbywający karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w Ż. Żalił się on na nieprawidłowości w postępowaniu administracji jednostki w związku z wypadkiem, jakiemu uległ podczas wykonywania pracy.

Rzecznik zwróciła się o zbadanie sprawy do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W. W toku badania skargi ustalono, że Pan Robert K. był od dnia 29 maja 2014 r. zatrudniony odpłatnie w Zakładzie Karnym w Ż. na stanowisku pomocnika kucharza. W dniu 5 października 2014 r. osadzony uległ wypadkowi w czasie pracy i w związku z tym zdarzeniem został w dniu 10 października 2014 r. wycofany z zatrudnienia.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w W. stwierdził, iż nieprawidłowe było postępowanie lekarza w tej sprawie. W przypadku, gdy osadzony uległ wypadkowi podczas świadczenia pracy odpłatnej, skutkującemu niemożnością podjęcia przez niego dalszej pracy ze względów zdrowotnych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa lekarz był obowiązany wystawić osadzonemu zaświadczenie o czasowej niezdolności do pracy, jednak obowiązku tego nie dopełnił. Za bezpodstawną w tych okolicznościach i niezgodną z obowiązującymi przepisami uznał Dyrektor Okręgowy również decyzję Dyrektora Zakładu Karnego w Ż. o wycofaniu osadzonego z zatrudnienia.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w W. powiadomił Rzecznika, że podjęte zostały stosowne działania w celu zapobieżenia podobnym nieprawidłowościom w przyszłości. W Zakładzie Karnym w Ż. przeprowadzono szkolenie z zakresu postępowania powypadkowego dla pracowników służby zdrowia oraz funkcjonariuszy Służby Więziennej zajmujących się sprawami zatrudnienia osadzonych.

II.517.4645.2014

Do Rzecznika zwrócił się ze skargą Skazany, który podniósł zarzut osteplowania pieczętą „ocenzurowano” przez sąd korespondencji kierowanej do obrońcy. Znalazł on potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku.

Należy zauważyć, że Europejski Trybunał Praw Człowieka badając przypadki podobne (Matwiejczuk przeciwko Polsce skarga nr 37641/97 oraz Mazurkiewicz przeciwko Polsce skarga nr 39519/05) wziął pod uwagę to, że w języku polskim słowo „ocenzurowano” oznacza, że właściwe władze po skontrolowaniu zawartości konkretnego listu podejmują decyzję o zezwoleniu na wysłanie lub otrzymanie korespondencji przez więźnia. W konsekwencji, tak długo, jak długo władze krajowe będą kontynuowały praktykę opatrywania listów aresztowanych pieczętą

„ocenzurowano”, Trybunał nie będzie miał alternatywy, jak przyjęcie, że listy te zostały otwarte, a ich zawartość przeczytana.

Odstąpiono od informowania o tym fakcie Prezesa Sądu Rejonowego w P., ponieważ składając wyjaśnienia Rzecznikowi uznał on, iż doszło do wskazanej nieprawidłowości.

II.517.5227.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Janusz P., w której podnosił on zarzuty dotyczące dwóch decyzji Dyrektora Zakładu Karnego w B.: o odmowie wydania zezwolenia na zakup słodzika dostępnego w kantynie jednostki w ramach uprawnienia, o którym mowa w art. 113a § 1 k.k.w. oraz o zwrocie do nadawcy przesyłki adresowanej do wnioskodawcy, bowiem zawierała dwa długopisy, na otrzymanie których nie miał on zgody.

Z dokonanych ustaleń wynika, że zakup w kantynie słodzika uwarunkowany jest uzyskaniem pozytywnej opinii lekarskiej, a w przypadku skarżącego lekarz nie stwierdził wskazań medycznych do jego spożycia. Dyrektor Zakładu nie wydał więc zgody na jego zakup.

Zgodnie z art. 113a § 1 k.k.w. skazany ma prawo dokonywać zakupów artykułów żywnościowych dopuszczonych do sprzedaży w zakładzie karnym. Przepisy wykonawcze uprawniają dyrektora jednostki penitencjarnej do określenia w porządku wewnętrznym jednostki częstotliwości, terminów, miejsca i sposobu dokonywania zakupów artykułów żywnościowych i wyrobów tytoniowych oraz przedmiotów dopuszczonych do sprzedaży w zakładzie (§§ 14 ust. 2 pkt 12 regulaminów organizacyjno-porządkowych wykonywania kary pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania). W Zakładzie Karnym w B. słodzik jest dopuszczony do sprzedaży, stąd wprowadzenie ograniczeń, o których mowa, w jego zakupie jest nieuzasadnione.

Rzecznik uznała za nieprawidłową również decyzję o zwrocie do nadawcy przesyłki adresowanej do wnioskodawcy, zawierającej dwa długopisy. Z zebranego w sprawie materiału wynika, że przesyłkę tę administracja potraktowała jako korespondencję, która zawierała niedozwolone przedmioty.

Korespondencja w zakładzie karnym typu zamkniętego podlega cenzurze i nadzorowi, chyba, że ustawa stanowi inaczej, a jeżeli wymagają tego względy bezpieczeństwa zakładu lub porządku publicznego, dyrektor zakładu karnego podejmuje decyzję o jej zatrzymaniu, powiadamiając o tym sędziego penitencjarnego oraz skazanego. Przepisy nie przewidują możliwości odesłania korespondencji do nadawcy. Zwrotowi do nadawcy podlega jedynie paczka, która nie spełnia warunków, o których mowa w art. 113a § 3 i 4 k.k.w., oraz zawierająca artykuły, o których mowa w art. 113a § 5 k.k.w. (§ 33 regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności). Paczkę zwraca się do nadawcy na koszt skazanego, a w uzasadnionych przypadkach na koszt zakładu.

Ogląd tej sprawy nie został ograniczony jedynie do analizy zgodności postępowania administracji Zakładu Karnego w B. z obowiązującym prawem, ale

także uwzględniał zasady współzycia społecznego. Korzystanie z prawa winno odbywać się bowiem w sposób zgodny z zasadami współzycia społecznego, a pozorny legalizm nie może zastępować legalizmu wynikającego z zasad demokratycznego państwa prawa, honorującego prawa człowieka, w tym prawo skazanego do podmiotowego traktowania.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w O., sprawujący nadzór na Zakładem Karnym w B., podzielił stanowisko Rzecznika w przedstawionych kwestiach i poinformował, że w Zakładzie Karnym w B. praktyka zakupu słodzika uległa zmianie - obecnie słodzik dopuszczony jest do sprzedaży w kantynie i skazani mogą go nabywać w ramach realizowanych zakupów, bez konieczności składania prośby i uzyskiwania pozytywnej opinii lekarza ambulatorium. Ponadto zwrócono uwagę Dyrektorowi Zakładu Karnego w B. o konieczności przestrzegania przepisów dotyczących postępowania z korespondencją.

II.517.47.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Jerzy K. przebywający w Areszcie Śledczym w W. Żalił się on na nieprawidłowe postępowanie administracji jednostki z jego korespondencją urzędową, która została przekazana do urzędu pocztowego dopiero po blisko dwóch tygodniach od przekazania jej do wysłania przez osadzonego.

Na prośbę Rzecznika skarga została zbadana przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W.

Z ustaleń przedstawionych Rzecznikowi wynika, że adresowaną do Rzecznika korespondencję osadzony przekazał administracji aresztu w dniu 21 grudnia 2012 r. wraz z dołączonym do niej, wypełnionym potwierdzeniem odbioru korespondencji urzędowej oraz potwierdzeniem nadania przesyłki poleconej. W myśl zasad obowiązujących w jednostce przedmiotowa korespondencja powinna była zostać odnotowana w dzienniku podawczym, w którym rejestruje się wychodzącą korespondencją urzędową. Jak wynika z udzielonych wyjaśnień, w tym przypadku tak się nie stało, ponieważ przesyłka ta omyłkowo została potraktowana jako korespondencja prywatna.

W udzielonej odpowiedzi poinformowano jednocześnie, że przedmiotowa korespondencja jeszcze tego samego dnia, tj. 21 grudnia 2012 r., została przekazana do placówki pocztowej. Na potwierdzenie tej tezy nie przedstawiono jednakże żadnego dowodu, ponieważ w Areszcie Śledczym w W. wychodząca korespondencja prywatna osadzonych, nawet wysyłana jako przesyłka polecona, nie jest rejestrowana. Ponadto, w jednostce przyjęto zasadę przekazywania przesyłek poleconych placówce pocztowej bez wymagania natychmiastowego zwrotu dołączonych przez nadawcę druków potwierdzenia nadania. Druki te są zwracane administracji dopiero w dniu przekazania do urzędu pocztowego kolejnych listów. Wydane przez placówkę pocztową potwierdzenie nadania przedmiotowej korespondencji poleconej osadzonego nosi datę 3 stycznia 2013 r., co w świetle udzielonych wyjaśnień oznaczałoby, że placówka pocztowa potwierdziła odbiór korespondencji dopiero trzynastego dnia od dnia jej przyjęcia (siódmego dnia roboczego).

Niestety, zebrane w sprawie informacje nie dały możliwości jednoznacznego stwierdzenia, z jakich przyczyn korespondencja osadzonego została nadana w urzędzie pocztowym po tak długim czasie od przekazania jej administracji aresztu. Niemniej, w opinii Rzecznika, poczynione ustalenia dają podstawę do stwierdzenia nieprawidłowości w postępowaniu administracji Aresztu Śledczego w W. z korespondencją poleconą osadzonych.

Zgodnie z przepisami prawa pocztowego przesyłka polecona jest przesyłką rejestrowaną, za której dostarczenie Poczta Polska ponosi pełną odpowiedzialność. Przekazując właściwie opłaconą przesyłkę poleconą z dołączonym drukiem potwierdzenia nadania nadawca zawiera umowę z Poczta Polska o jej dostarczenie. W przypadku osób przebywających w zakładach karnych i aresztach śledczych zawarcie tej umowy następuje za pośrednictwem administracji jednostki penitencjarnej, która odbiera przesyłkę od nadawcy i dostarcza ją do placówki pocztowej. Mając na uwadze, że niewłaściwe wywiązanie się z tego obowiązku pozbawia osadzonego możliwości dochodzenia swoich praw w przypadku zaginięcia przesyłki, administracja jednostki, przyjmując na siebie rolę pośrednika, powinna stworzyć procedury, które pozwoliłyby na właściwe zabezpieczenie korespondencji przed zaginięciem. Fakt odbioru od osadzonego korespondencji, która ma być nadana jako przesyłka polecona, powinien być zatem udokumentowany, podobnie jak i fakt przekazania tej korespondencji placówce pocztowej. Brak rejestru wysyłanych przesyłek poleconych powoduje, że nie ma możliwości ustalenia, jakie przesyłki zostały przekazane placówce pocztowej, i czy w przypadku wszystkich przekazanych przesyłek otrzymano zwrot druku potwierdzenia nadania.

W ocenie Rzecznika przyjęta w Areszcie Śledczym w W. praktyka postępowania z korespondencją prywatną osadzonych, nadawaną jako przesyłka polecona, nie zabezpieczała należycie przesyłki przed ewentualnym zaginięciem zanim zostanie ona oddana w urzędzie pocztowym i nie dawała też możliwości ustalenia, na jakim etapie doszło do zagubienia przesyłki. Mając powyższe na względzie Rzecznik zwróciła się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W. o rozważenie potrzeby podjęcia działań, które pozwoliłyby na zabezpieczenie w sposób należyty prawa osadzonych w Areszcie Śledczym w W. do prowadzenia korespondencji poleconej.

W udzielonej odpowiedzi Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej powiadomił, iż w wyniku wprowadzonych we wszystkich jednostkach okręgu zmian funkcjonariusze realizujący w jednostkach penitencjarnych obowiązki służbowe w zakresie dostarczania do urzędu pocztowego korespondencji poleconej prywatnej, przekazanej do wysłania przez osoby osadzone, będą odbierać potwierdzone przez pocztę druki nadania tej korespondencji w dniu jej przekazania do urzędu. Potwierdzony przez urząd pocztowy druk nadania będzie niezwłocznie dostarczany osobom pozbawionym wolności. W opinii Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej zmiana ta pozwoli właściwie zabezpieczyć prawo osadzonych do prowadzenia korespondencji poleconej.

II.517.4492.2014

Rzecznik prowadziła postępowanie wyjaśniające w sprawie skargi Pana Dariusza P., dotyczącej niewłaściwego działania administracji Zakładu Karnego w P. ze skierowaną do niego korespondencją urzędową. Wyniki tego postępowania pozwoliły uznać skargę za uzasadnioną.

Wnioskodawca podnosił, iż dostarczona mu przez administrację ww. zakładu przesyłka z korespondencją od Rzecznika była uszkodzona, co może świadczyć o naruszeniu tajemnicy korespondencji oraz została wydana bez odnotowania w rejestrze korespondencji i potwierdzenia jej odbioru.

Dokonane ustalenia wskazują, że przedmiotowa korespondencja została dostarczona wnioskodawcy z pominięciem procedury określonej w § 81 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 października 2012 r. w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz dokumentowania tych czynności. Nie zamieszczono bowiem stempla jednostki na kopercie, nie odnotowano daty wpływu, nie zarejestrowano jej w rejestrze korespondencji wpływającej i nie zażądano od adresata potwierdzenia jej odbioru.

Nie udało się zweryfikować zarzutu dotyczącego uszkodzenia przesyłki, tym samym nie ma podstaw do stwierdzenia, że został naruszony przepis z art. 8a § 3 Kodeksu karnego wykonawczego, który stanowi, że korespondencja z Rzecznikiem Praw Obywatelskich nie podlega cenzurze, nadzorowi oraz zatrzymaniu i powinna być bezzwłocznie przekazana do adresata.

Dyrektor Zakładu Karnego w P., w związku z zaistniałą sytuacją, podjął działania mające na celu zapobieżenie w przyszłości podobnym nieprawidłowościom: przeprowadzono rozmowę instruktazową z osobami pełniącymi służbę w referacie ds. korespondencji oraz szkolenie dla wychowawców z zakresu postępowania z korespondencją.

II.517.5224.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Adam K. dotyczyła ona niezapewnienia przez administrację Zakładu Karnego w S. możliwości dokonania weryfikacji gramatury posiłku poprzez zważenie. Wyniki postępowania wyjaśniającego pozwoliły uznać skargę za uzasadnioną.

Z wyjaśnień przedstawionych Rzecznikowi przez Dyrektora ww. jednostki penitencjarnej wynikało, że w zakładzie nie przyjęto praktyki ważenia porcji żywnościowej na prośbę kwestionującego gramaturę posiłku. Dyrektor wskazał, iż istniejące przepisy nie obligują administracji zakładu karnego do ważenia porcji żywnościowych na żądanie osadzonego. Dlatego też uznał, że wyjaśnienia szefa kuchni przedstawione wnioskodawcy, iż porcja jaką otrzymał nie odbiega wielkością od porcji wydawanych innym osadzonym, jest wystarczającym sposobem załatwienia sprawy.

Rzecznik nie podzieliła tego stanowiska i skierowała pismo do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w G., podnosząc, iż kwestia możliwości weryfikacji

gramatury posiłku osadzonych poprzez ich zważenie była przedmiotem korespondencji prowadzonej przez Rzecznika z Centralnym Zarządem Służby Więziennej. Uznano wówczas, że osadzony ma prawo do zważenia kwestionowanych porcji posiłku, zatem administracja więzienna jest zobowiązana zapewnić skazanemu możliwość takiej weryfikacji.

Dyrektor Okręgowy podzielił stanowisko Rzecznika, analiza całości dokumentacji potwierdziła bowiem, że administracja ww. jednostki winna była umożliwić skazanemu zważenie porcji, która wzbudzała wątpliwość co do gramatury.

O powyższym stanowisku został powiadomiony Dyrektor Zakładu Karnego w S.

II.517.5525.2014

Rzecznik prowadziła postępowanie wyjaśniające w sprawie skargi Pana Marka K., która została uznana za uzasadnioną w części dotyczącej umieszczenia w Areszcie Śledczym w L. w warunkach zakładu karnego typu zamkniętego, mimo że decyzją komisji penitencjarnej wnioskodawca został skierowany do zakładu karnego typu półotwartego.

Zgodnie z zarządzeniem Dyrektora ww. Aresztu w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego w określonych oddziałach, jeżeli przebywają w nich skazani skierowani do odbywania kary w zakładzie karnym typu półotwartego lub otwartego, zezwala się na otwarcie cel mieszkalnych w porze dziennej zgodnie z planem zatwierdzonym przez dyrektora. Powyższe wskazuje, że w ww. jednostce penitencjarnej są wyznaczone oddziały mieszkalne spełniające warunki zakładu karnego typu półotwartego. Wnioskodawca jednak nie został zakwaterowany w takim oddziale, - umieszczony został w oddziale, w którym cele mieszkalne są zamknięte całą dobę.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w L. podzielił pogląd Rzecznika, że w związku z takim rozmieszczeniem wnioskodawca nie miał możliwości korzystania z uprawnień przysługujących osobom zakwalifikowanym do odbywania kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym typu półotwartego, określonych w art. 91 Kodeksu karnego wykonawczego.

II.517.2491.2014

Pan Dariusz P., w skardze skierowanej do Rzecznika, żalił się, że nie otrzymał zarządzenia sądu o odmowie wyrażenia zgody na widzenie z jego tymczasowo aresztowanym ojcem. Rzecznik przeprowadziła postępowanie wyjaśniające w tej sprawie.

W toku poczynionych czynności ustalono, że odpis przedmiotowego zarządzenia wraz z pouczeniem o sposobie i terminie zaskarżenia został przesłany do Zakładu Karnego w G., gdzie miał przebywać wnioskodawca. Administracja więzienna potwierdziła wpływ korespondencji i ustaliwszy, że adresat nie przebywa już w jednostce, zwróciła przesyłkę do nadawcy, postępując zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 października 2012 r. w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz

dokumentowania tych czynności. Zarządzenie nie zostało ponownie przesłane przez sąd na adres aktualnego pobytu wnioskodawcy, bowiem nie dostrzeżono, że dowód doręczenia jego odpisu został pokwitowany przez pracownika zakładu karnego, a nie przez wnioskodawcę.

Wyniki postępowania wyjaśniającego pozwoliły uznać skargę za uzasadnioną. Wskazują one bowiem, że nie został zrealizowany obowiązek doręczenia wnioskodawcy zarządzenia o odmowie wyrażenia zgody na widzenie z ojcem, tym samym został on pozbawiony prawa do złożenia zażalenia na to zarządzenie, stosownie do art. 217 § 1c Kodeksu karnego wykonawczego.

Sprawę postanowiono zakończyć na etapie przyjęcia wyjaśnień sądu, bowiem zdarzenie miało charakter jednostkowy, wynikający z pomyłki, nie było działaniem świadomym, naruszającym obowiązujące w tej materii przepisy.

II.517.4994.2014

Rzecznik prowadziła czynności wyjaśniające w sprawie skargi Pana Cezarego P. dotyczące niewłaściwego sposobu postępowania Prokuratury Okręgowej w S. z korespondencją adresowaną do wnioskodawcy przez jego obrońcę. Wyniki tego postępowania pozwoliły uznać podnoszone zarzuty za uzasadnione.

Wnioskodawca wskazał, że na kopercie przesyłki, adresowanej do niego przez adwokata, znajdowała się pieczętka o treści „ocenzurowano”. Z wyjaśnień Prokuratora Okręgowego w S. wynika, że pieczętkę postawił pracownik sekretariatu Prokuratury, czyniąc to omyłkowo. Korespondencja nie została poddana cenzurze.

Przepis § 200 ust. 4 ówczesnie obowiązującego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 marca 2010 r. Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury stanowił, że korespondencję tymczasowo aresztowanych z organami powołanymi na podstawie ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych dotyczących ochrony praw człowieka, Rzecznikiem Praw Obywatelskich, organami państwowymi i samorządowymi, przedstawicielstwem dyplomatycznym lub konsularnym państwa, którego obywatelem jest aresztowany cudzoziemiec, obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym przesyła się niezwłocznie do adresata bez jej cenzurowania, umieszczając na kopercie adnotację „Bez cenzury” opatrzoną datą i podpisem.

Należy zauważyć, że Europejski Trybunał Praw Człowieka badając sprawy podobne do omawianej (Matwiejczuk przeciwko Polsce skarga nr 37641/97 oraz Mazurkiewicz przeciwko Polsce skarga nr 39519/05) wziął pod uwagę to, że w języku polskim słowo „ocenzurowano” oznacza, że właściwe władze po skontrolowaniu zawartości konkretnego listu podejmują decyzję o zezwoleniu na wysłanie lub otrzymanie korespondencji przez więźnia. W konsekwencji tak długo, jak długo władze krajowe będą kontynuowały praktykę opatrywania listów aresztowanych pieczętką „ocenzurowano”, Trybunał nie będzie miał alternatywy, jak przyjęcie, że listy te zostały otworzone, a ich zawartość przeczytana.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające potwierdziło również zarzuty dotyczące zwłoki w przekazaniu przez Prokuraturę korespondencji do Aresztu Śledczego, w którym wnioskodawca przebywał, celem jej doręczenia adresatowi – jedną przesyłkę przekazano po 28 dniach, drugą po 13 dniach od dnia ich wpływu do Prokuratury.

Na podstawie art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. 1648) zwrócono się do Prokuratora Okręgowego w S. z prośbą o podjęcie stosowanych działań w celu zapobieżenia w przyszłości nieprawidłowościom, o których mowa wyżej.

II.517.5621.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Krzysztof P. przebywający w Oddziale Zewnętrzny Zakładu Karnego w S. Autor skargi żalił się m.in., że przez okres 7 miesięcy nie korzystał ze spaceru w dni, w które wykonywał pracę poza terenem zakładu karnego.

W postępowaniu wyjaśniającym, które przeprowadził Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Ł. na prośbę Rzecznika ustalono, że w wymienionej jednostce penitencjarnej obowiązuje zasada, zapisana w punkcie 5.5 załącznika do Porządku Wewnętrznego, że skazani zatrudnieni na wolnym powietrzu odbywają spacery jedynie w dni wolne od pracy. Ponieważ Pan Krzysztof P. był zatrudniony poza terenem jednostki penitencjarnej na wolnym powietrzu, to zgodnie z tą zasadą nie miał możliwości korzystania w te dni ze spaceru na terenie zakładu karnego.

Przepis art. 112 § 1 k.k.w. stanowi: „Skazany korzysta z niezbędnego dla zdrowia wypoczynku, w szczególności z prawa do co najmniej godzinnego spaceru i 8-godzinnego czasu przeznaczonego na sen w ciągu doby”. Z uwagi na to, że praca na wolnym powietrzu nie jest tożsama z niezbędnym dla zdrowia wypoczynkiem (w szczególności w postaci spaceru) uznano, że regulacja punktu 5.5 załącznika do Porządku Wewnętrznego Oddziału Zewnętrznego Zakładu Karnego w S. jest niezgodna z art. 112 § 1 k.k.w. W związku z powyższym Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Ł. polecił Dyrektorowi Zakładu Karnego w S. dokonanie zmiany kwestionowanego przepisu tak, aby gwarantował on osobom zatrudnionym na wolnym powietrzu możliwość korzystania z prawa do spaceru także w dni świadczenia pracy.

II.517.687.2015

Do Rzecznika zwrócił się Pan Wiesław S. i podniósł m.in. zarzut niezapewnienia mu przez administrację więzienną opieki stomatologicznej przez okres czterech miesięcy. Znalazł on potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku.

Odmowę przyjęcia skarżącego przez stomatologa w dniu 22 września ub.r., zwłaszcza w sytuacji usunięcia w miesiącu sierpniu zęba z powodu zapalenia miazgi, uznać należy za niewłaściwą.

Wyłączenie z użytkowania z powodu remontu gabinetu stomatologicznego skutkować winno zapewnieniem przez Dyrektora Zakładu Karnego w B. opieki w placówce pozawięziennej.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w O. wystosował do Dyrektora Zakładu Karnego w B. wystąpienie w celu podjęcia przez niego działań organizacyjnych wykluczających powtórzenie się podobnych sytuacji w przyszłości.

II.517.3044.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Adriana P. dotycząca niewłaściwego jego zdaniem, postępowania administracji Zakładu Karnego w W. z paczką kierowaną do niego (została bezpodstawnie odesłana do nadawcy). W tej sprawie Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W. z prośbą o zbadanie sprawy. Po zbadaniu Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej uznał skargę Pana Adriana P. za zasadną.

Z poczynionych ustaleń wynikało bowiem, że paczka przesłana do Pana Adriana P. zawierająca zegarek i płyty wbrew, obowiązującym procedurom została przyjęta do jednostki penitencjarnej. Nie była to bowiem paczka żywnościowa (ponieważ skarżący wyczerpał już limit paczek, ani też nie była to paczka nagrodowa). Paczka posiadała przy tym na opakowaniu cechy pozwalające funkcjonariuszowi odbierającemu paczki z urzędu pocztowego stwierdzić, iż nie jest to paczka żywnościowa oraz, że nie posiada wymaganego dla paczek higieniczno-odzieżowych druku kontrolnego, co powinno zostać zinterpretowane jako brak zgody na dostarczenie takiej paczki, a tym samym niepodjęcie paczki z urzędu pocztowego.

Ponadto stwierdzono, że podjęte działania przez funkcjonariuszy podczas przyjęcia paczki do jednostki zostały przeprowadzone w sposób niezgodny z treścią art. 113a § 5 Kodeksu karnego wykonawczego, przeprowadzono kontrolę paczki tylko przy pomocy urządzenia, natomiast z przepisu tego artykułu wynika, że niezależnie od powyższej kontroli, przesyłane paczki powinny być przed ich wydaniem osadzonemu kontrolowane w jego obecności.

W związku z powyższym Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej przekazał swoje stanowisko w tej sprawie Dyrektorowi Zakładu Karnego w W., celem wyeliminowania w przyszłości podobnych nieprawidłowości.

II.517.5843.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Michał W. przebywający w Zakładzie Karnym w W. Wnioskodawca w swojej skardze podnosił, iż dostarczona mu przez funkcjonariusza Służby Więziennej w dniu 12 listopada 2014 r. przesyłka z korespondencją od adwokata, została wcześniej otworzona i przeczytana, co w ocenie skarżącego stanowiło naruszenie tajemnicy korespondencji z adwokatem.

Z dokonanych przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w B. ustaleń wynika, że funkcjonariusz działu ochrony w obecności osadzonego i wychowawcy, poprzez nieuwagę otworzył zaadresowaną do Pana Michała W. korespondencję z kancelarii adwokackiej, jednak jej nie przeczytał, wobec czego nie została ona w żaden sposób sprawdzona i naruszona. Po stwierdzeniu swojej pomyłki, funkcjonariusz

niezwłocznie przekazał osadzonemu przedmiotową korespondencję. W ocenie Dyrektora skarga osadzonego była nieuzasadniona.

Z takim stanowiskiem w opinii Rzecznika nie sposób było się jednak zgodzić albowiem korespondencja skazanego z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym nie podlega cenzurze, nadzorowi oraz zatrzymaniu i powinna być bezzwłocznie przekazywana do adresata. Przez pojęcie nadzoru nad korespondencją rozumie się otwarcie listu i sprawdzenie jego zawartości. W tym kontekście, przy jednoznacznych oznaczeniach przesyłki na kopercie, otwarcie przez funkcjonariusza Służby Więziennej korespondencji kierowanej od adwokata do osadzonego stanowiło naruszenie przepisu art. 8a § 2 k.k.w. Brak umyślności w działaniu, czy też fakt, iż nie doszło do przeczytania korespondencji, nie mógł również stanowić usprawiedliwienia dla przedmiotowego postępowania funkcjonariusza Służby Więziennej. Dlatego też skargę Pana Michała W. w omawianym zakresie należało uznać za uzasadnioną.

Zwrócono się również do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w B. o spowodowanie działań, mających na celu zapobieżenia występowania podobnych zdarzeń w przyszłości.

II.517.720.2015

Do Rzecznika skierował skargę Skazany, podnosząc, iż administracja zakładu karnego odmówiła mu wykonania badań na obecność wirusa HIV i HCV.

Z zebranego w sprawie materiału wynika, iż wnioskodawca miał wykonane przedmiotowe badania po kilku dniach od sporządzenia skargi. Skarga w tym zakresie jest więc nieuzasadniona. Rzecznik uznała jednak, że przyjęta w Zakładzie Karnym procedura dotycząca postępowania w przypadku zainteresowania osadzonego możliwością poddania się badaniu w kierunku ewentualnego zakażenia wirusem HIV i HCV jest nieprawidłowa, nie spełnia bowiem wymogu ochrony danych osobowych i dbałości o prywatność pacjentów.

Przedstawione Rzecznikowi przez Dyrektora tej jednostki wyjaśnienia wskazują, że w zakładzie karnym osoba, która chce poddać się ww. badaniom, musi złożyć prośbę do Dyrektora Zakładu Karnego, który po zasięgnięciu opinii służby zdrowia podejmuje decyzję o przeprowadzeniu badań.

W ocenie Rzecznika wymóg składania prośby o wykonanie badań medycznych do dyrektora jednostki stoi w sprzeczności z prawem pacjenta do zachowania tajemnicy o swoim stanie zdrowia, określonym w art. 13 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Skazany ma prawo udzielania informacji o swoim zdrowiu wyłącznie lekarzowi. Dane medyczne mają szczególny charakter: należą do grupy tzw. danych wrażliwych, które są chronione na gruncie polskiego prawa (art. 27 ustawy o ochronie danych osobowych). Chroni je również tajemnica lekarska, a także zasady etyki zawodowej lekarzy. Są one chronione na wielu poziomach, ponieważ niewłaściwe ich przetwarzanie może powodować szczególne ryzyko dla praw podstawowych, prowadzić również np. do stygmatyzacji czy dyskryminacji.

Konieczność ujawniania informacji o stanie zdrowia innym osobom niż lekarz stanowi także naruszenie prawa do prywatności. Europejski Trybunał Praw Człowieka uznaje poufność danych medycznych za element prawa do prywatności, o którym mowa w art. 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Prywatność należy zdefiniować jako ograniczony dostęp do informacji o jednostce. Dlatego też dostęp do informacji o stanie zdrowia powinien mieć co do zasady tylko lekarz i pacjent, którego ta informacja dotyczy. Natomiast lekarz, w myśl art. 31 ust. 1 ustawy o zawodzie lekarza i lekarza dentystry, może udzielać informacji innym osobom tylko za zgodą pacjenta.

Ponadto, decyzje dotyczące zakresu udzielania świadczeń medycznych, w tym postępowania diagnostycznego, podejmuje lekarz, a nie dyrektor jednostki penitencjarnej. Badania medyczne wykonuje się m.in. w oparciu o zasadę realizowania wskazań medycznych, a ich ocena należy wyłącznie do lekarza. Należy również podnieść, iż pacjent ma prawo do świadomego udziału w podejmowaniu decyzji dotyczących jego zdrowia. Kodeks Etyki Lekarskiej w art. 13 ust. 1 stanowi, że „Obowiązkiem lekarza jest respektowanie prawa pacjenta do świadomego udziału w podejmowaniu decyzji dotyczących jego zdrowia.”

Należy również wskazać, iż Rzecznik kierowała wystąpienia do Centralnego Zarządu Służby Więziennej w sprawie zagrożeń z powodu istnienia chorób zakaźnych, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki HIV i AIDS. Dyrektor Generalny w piśmie z dnia 17 listopada 2009 r. wskazał cyt.: „Praktyka realizowana w zakładach karnych rozszerzona jest o propozycję składaną każdemu osadzonemu w zakresie możliwości wykonania badania w kierunku ewentualnego zakażenia HIV. Podkreślenia wymaga, że już taka sytuacja jest wyjściem poza wskazane wyżej zasady - praktycznie wystarczającą do wykonania badania jest wola osadzonego, bez konieczności uzasadniania tego jakimikolwiek wskazaniem medycznym”.

Mając powyższe na uwadze, Rzecznik zwróciła się do Dyrektora Zakładu Karnego o podjęcie stosownych działań w celu zmiany procedury dotyczącej postępowania w przypadku zainteresowania osadzonego możliwością poddania się badaniu w kierunku ewentualnego zakażenia wirusem HIV i HCV w ten sposób, by nie naruszała praw pacjenta. Z otrzymanej odpowiedzi wynika, że procedura ta została zmieniona - obecnie osadzony wolę wykonania przedmiotowych badań zgłasza lekarzowi, a koszt realizacji badań pokrywany jest ze środków Skarbu Państwa. Obecnie obowiązująca procedura gwarantuje ochronę danych osobowych i nie narusza praw pacjentów w omawianym zakresie.

II.517.4355.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Dawid J. odbywający karę pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w B.-B. Żalił się on na udzielenie mu widzenia w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą.

Obowiązujące przepisy stanowią, że widzenia skazanych odbywają się pod nadzorem funkcjonariusza, w sposób umożliwiający bezpośredni kontakt skazanego z osobą odwiedzającą, przy oddzielnym stoliku (art. 105a § 5 Kodeksu karnego

wykonawczego). Z ustaleń poczynionych w toku podjętych czynności wynika, że w sali widzeń w Areszcie Śledczym w B.-B. wszystkie stoliki w sali widzeń są ze sobą połączone. Połączenie stolików sprawia, że pomiędzy uczestnikami widzenia powstaje bariera uniemożliwiająca w istocie nawiązanie kontaktu w formie, jaką przewidział ustawodawca. Tym samym prawo skazanego do odbywania widzeń w warunkach określonych w art. 105a § 5 Kodeksu karnego wykonawczego - w bezpośrednim kontakcie z osobą odwiedzającą, przy oddzielnym stoliku – jest naruszone. W związku z powyższym skarga osadzonego została uznana za zasadną.

W sprawie warunków udzielania widzeń osadzonym Rzecznik kierowała już wcześniej wystąpienia do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej i Ministra Sprawiedliwości. Pismem z dnia 6 sierpnia 2014 r. Dyrektor Generalny Służby Więziennej zobowiązał dyrektorów podległych mu jednostek organizacyjnych do utworzenia w salach widzeń oddzielnych stolików poprzez rozłączenie obecnie istniejących i zniesienie barier pomiędzy nimi. Zgodnie z przyjętym harmonogramem prac w Areszcie Śledczym w B.-B. polecenie to ma zostać zrealizowane do dnia 30 czerwca 2015 r.

II.517.185.2015

Skazany podniósł m.in. zarzut dotyczący akceptowania przez sąd penitencjarny sytuacji niepoddania go badaniom laboratoryjnym w sytuacji, gdy zakwestionował on wyniki badań przeprowadzonych w celu ustalenia w organizmie skazanego obecności środka odurzającego lub substancji psychotropowych.

W toku badania sprawy Rzecznik dokonała analizy akt postępowań sądowych, która w pełni potwierdziła informacje zawarte w przytoczonym piśmie.

Nie ulega wątpliwości, że decyzja sądu penitencjarnego jest decyzją niezawisłą. Niemniej jednak Rzecznik pozwoliła sobie przedstawić Przewodniczącemu Wydziału Penitencjarnego uwagi dotyczące zastosowanej interpretacji przepisów, bowiem w ocenie Rzecznika była ona niewłaściwa i naruszała prawa przysługujące osobie pozbawionej wolności.

W odpowiedzi Zastępca Przewodniczącego podzielił zajmowane przez Rzecznika stanowisko oraz polecił, aby wszyscy sędziowie Wydziału z nim się zapoznali.

II.517.1999.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Daniel G., w której żalił się, że będąc umieszczonym w celi izolacyjnej w Areszcie Śledczym był pozbawiony możliwości skorzystania z samoinkasującego aparatu telefonicznego w celu realizacji rozmowy z adwokatem.

Przedmiotowa skarga została uznana przez Rzecznika za uzasadnioną, wyniki postępowania wyjaśniającego potwierdziły bowiem okoliczności wskazane przez wnioskodawcę. Z dokonanych ustaleń wynika, że jego prośba o udzielenie zgody na skorzystanie z samoinkasującego aparatu telefonicznego celem nawiązania kontaktu z adwokatem, złożona podczas odbywania kary

dyscyplinarnej w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej, została rozpatrzona odmownie.

Zgodnie z art. 8 § 3 k.k.w. skazany pozbawiony wolności może porozumiewać się ze swoim obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym podczas nieobecności innych osób, a rozmowy z tymi osobami w trakcie widzeń i rozmowy telefoniczne nie podlegają kontroli. Prawo do swobodnego porozumiewania się z tymi podmiotami obejmuje przede wszystkim wolność od reglamentacji w zakresie częstotliwości kontaktów, czasu jego trwania oraz poszanowanie tajemnicy. Rozmowy telefoniczne prowadzone przez skazanego z obrońcą są częścią czynności procesowych i realizacja ich winna następować w godzinach urzędowania administracji, po uprzednim ustaleniu przez administrację więzienną, że osoba, z którą skazany zamierza rozmawiać jest jego obrońcą.

Przepisy prawa nie pozbawiają osadzonego tego uprawnienia w czasie odbywania przez niego kary dyscyplinarnej w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej. Wykonując tę karę, skazanemu w czasie jej odbywania, zgodnie z art. 143 § 3 k.k.w., uniemożliwia się między innymi kontakt z innymi osadzonymi, członkami rodziny i innymi osobami, poza przełożonymi i osobami wykonującymi szczególne zadania np. z lekarzem, kapelanem, obrońcą czy psychologiem.

Mając powyższe na uwadze należy wskazać, iż w przedmiotowej zostało naruszone prawo wnioskodawcy do obrony, określone w art. 42 ust 2 Konstytucji RP, a skonkretyzowane w art. 8 i art. 102 pkt 7 k.k.w.

Kwestie dotyczące prawa skazanego do telefonicznego kontaktowania się z obrońcą, w czasie gdy wykonywana jest kara dyscyplinarna w postaci umieszczenia w celi izolacyjnej, były przedmiotem zainteresowania Rzecznika. W dniu 12 lutego 2015 r. Rzecznik skierowała wystąpienie do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, w którym zwróciła się o podjęcie działań, skutecznie chroniących prawo do obrony skazanego odbywającego ww. karę dyscyplinarną. Dyrektor Generalny w piśmie z dnia 4 marca 2015 r. podzielił stanowisko Rzecznika w omawianej sprawie i przekazał je wszystkim dyrektorom okręgowym Służby Więziennej wskazując, że wykonywanie wobec skazanego kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej nie może ograniczać jego prawa do komunikowania się z ustanowionym w postępowaniu wykonawczym obrońcą.

II.517.72.2015

Rzecznik przeprowadziła postępowanie wyjaśniające w sprawie skargi Pana Wojciecha F, dotyczącej zamykania w Zakładzie Karnym w N. cel mieszkalnych w porze dziennej w oddziale zakładu karnego typu półotwartego.

Dokonane czynności potwierdziły zarzut wnioskodawcy, ustalono bowiem, że drzwi cel są zamykane codziennie na czas wydawania posiłków i przeprowadzania apeli. Taka praktyka jest niezgodna z art. 91 pkt 1 Kodeksu karnego wykonawczego, który stanowi, że w zakładzie karnym typu półotwartego cele mieszkalne skazanych pozostają otwarte w porze dziennej, natomiast w porze nocnej mogą być zamknięte.

Przepis ten nie daje więc możliwości zamykania drzwi cel w porze dziennej nawet na krótki czas, jak to czyniono w Zakładzie Karnym w N.

Rzecznik skargę uznał za uzasadnioną, o czym powiadomił Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w O., który zobowiązał Dyrektora Zakładu Karnego w N. do przestrzegania treści art. 91 pkt 1 k.k.w, tj. niezamykania cel mieszkalnych w porze dziennej oraz dokonania stosownej korekty w porządku wewnętrznym w przedmiotowym zakresie.

II.517.916.2015

Do Rzecznika skierował skargę Pan Damian D., który żalił się, że w Areszcie Śledczym w P. został nieprawidłowo rozmieszczony w celi mieszkalnej oraz nie miał zapewnionej możliwości niekrępującego użytkowania urządzeń sanitarnych.

Rzecznik podjęła sprawę i skierowała do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w P. prośbę o jej zbadanie. Wyniki postępowania wyjaśniającego pozwoliły uznać skargę wnioskodawcy za uzasadnioną.

Z dokonanych ustaleń wynika, że skarżący, w dniu przybycia do jednostki, został nieprawidłowo zakwaterowany, tj. w celi wyznaczonej dla osób używających wyrobów tytoniowych. Decyzja ta była podyktowana brakiem miejsc w celach mieszkalnych przeznaczonych dla osadzonych niepalących. Mimo że w dniu następnym został on przeniesiony do właściwej celi, to jednak należy stwierdzić, iż postępowanie administracji ww. jednostki w przedmiotowym zakresie było nieprawidłowe. Obowiązujące przepisy obligują administrację więzienną do podejmowania działań zmierzających do ochrony zdrowia osób pozbawionych wolności (również funkcjonariuszy i pracowników Służby Więziennej) przed następstwami używania tytoniu oraz odpowiedniej profilaktyki. Treść § 6 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 20 czerwca 2011 r. w sprawie szczegółowych warunków używania wyrobów tytoniowych na terenie obiektów podlegających Ministrowi Sprawiedliwości oraz w środkach przewozu osób (Dz. U. z 2011 r. Nr 135, poz. 795) w sposób jednoznaczny wyklucza możliwość umieszczania w jednej celi osób palących z niepalącymi w zakładach karnych typu zamkniętego.

II.517.5533.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Piotr C., przebywający w Zakładzie Karnym w K. Podniósł on zarzut braku zadaszenia na placach spacerowych.

Na brak częściowego zadaszenia na placach spacerowych zwracali uwagę przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji, którzy wizytowali jednostkę we wrześniu 2013 r. We wnioskach powizytacyjnych sformułowali zalecenie wyposażenia wszystkich pól spacerowych w ławki i częściowe zadaszenia (pkt 30). W odpowiedzi udzielonej Krajowemu Mechanizmowi Prewencji pismem z dnia 13 lutego 2014 r. dyrektor Zakładu Karnego w K. poinformował, że w trakcie remontów realizowanych w przyszłości place spacerowe będą wyposażone w ławki do siedzenia oraz zadaszenie.

Ponieważ z pisma Skarżącego wynikało, iż do dnia 15 października 2014 r. stan spacerników nie uległ zmianie, Rzecznik zwróciła się do Dyrektora Zakładu Karnego w K. o powiadomienie, kiedy planowane jest wykonanie częściowych zadasznień na wszystkich placach spacerowych. W udzielonej odpowiedzi Dyrektor Zakładu Karnego powiadomił, że w roku 2014 nie wykonywano żadnych prac remontowych na spacernikach i w najbliższej przyszłości nie planuje się ich modernizacji.

W związku z zaniechaniem przez administrację Zakładu Karnego w K. realizacji zaleceń Krajowego Mechanizmu Prewencji w zakresie doposażenia pól spacerowych w ławki i częściowe zadasznienia Rzecznik zwróciła się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w P.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w P. powiadomił Rzecznika, iż w celu realizacji zalecenia Krajowego Mechanizmu Prewencji administracja Zakładu Karnego w K. została zobowiązana do przesunięcia części posiadanych środków finansowych i przeznaczenia ich na sukcesywne wykonywanie zadasznień na placach spacerowych. Jednocześnie Dyrektor Okręgowy poinformował, że sposób wykonania tego zadania przez administrację Zakładu Karnego w K. będzie przedmiotem nadzoru ze strony Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w P.

II.517.707.2015

Do Rzecznika zwrócił się Pan Adam Sz. przebywający w Zakładzie Karnym w G.-P. Wnioskodawca w swojej skardze podnosił, iż nie poddano go badaniom laboratoryjnym pomimo, iż zakwestionował badania na zawartość narkotyków w organizmie przeprowadzone metodą zanurzeniową. Stwierdził, iż konsekwencją powyższego było bezpodstawne zamknięcie podgrupy P2 oraz sporządzenie wniosku karnego.

Z dokonanych przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w G. ustaleń wynika, że dnia 2 grudnia 2014 roku skarżący został poddany badaniu pod nadzorem lekarza na obecność w organizmie substancji niedozwolonych. Badanie zostało wykonane za pomocą testu zanurzeniowego Drug-Screen posiadającego aktualną datę ważności. Wynik testu potwierdził obecność substancji niedozwolonej. Dokonano weryfikacji wyniku testu. Drugi wynik także był pozytywny. Zdaniem administracji uzasadnione było więc wystąpienie wobec skarżącego z wnioskiem o wymierzenie kary dyscyplinarnej. Dyrektor jednostki po wysłuchaniu osadzonego wymierzył karę w postaci pozbawienia możliwości dokonania zakupów wyrobów tytoniowych przez dwa miesiące. Komisja Penitencjarna Zakładu Karnego w G. po zapoznaniu się z projektem oceny okresowej postępów skazanego w procesie resocjalizacji oraz wysłuchaniu osadzonego skierowała go do odbywania kary w zakładzie karnym typu zamkniętego. Skarżący w obu powyższych przypadkach został pouczony o możliwości zaskarżenia powyższych decyzji do Sądu w trybie art. 7 § 3 k.k.w. i z prawa takiego skorzystał. Sąd Okręgowy w G. postanowieniami z dnia 15 stycznia 2015 roku sygn. akt VI Kow 163/15 i VI Kow 164/15 utrzymał zaskarżone decyzje w mocy. Nie został zakwestionowany przez Sąd sposób weryfikacji badań.

Z takim stanowiskiem Dyrektora Rzecznik nie mogła się zgodzić, albowiem przepis § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 stycznia 2012 r. w sprawie sposobu przeprowadzania badań na obecność alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie skazanego pozbawionego wolności, ich dokumentowania oraz weryfikacji (Dz.U. z 2012 poz. 135) precyzyjnie określa procedurę w przypadku, gdy skazany kwestionuje wyniki badań przeprowadzonych w celu ustalenia w jego organizmie obecności środka odurzającego lub substancji psychotropowych - poddaje się go badaniom laboratoryjnym. Również w piśmie Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 15 marca 2013 r. l.dz. BPR(s)-073-144/13/653 dobitnie stwierdzono, „iż treść § 4 zobowiązuje do weryfikacji badań nieinwazyjnych za pomocą badań laboratoryjnych w przypadku kwestionowania przez skazanego wyniku uprzedniego badania”. Dlatego też, skargę Pana Adama Sz. w omawianym zakresie należało uznać za uzasadnioną.

Mając na względzie powyższe ustalenia, zwrócono się do Dyrektora Zakładu Karnego w G.–P. (także w związku z tożsamą skargą innego osadzonego P.H.) o stosowanie w podległej mu jednostce penitencjarnej wskazanego powyżej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości, a o całej sytuacji powiadomiono jego przełożonego – Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej.

Niniejszą problematykę, przedłożono również Przewodniczącemu VI Wydziału Penitencjarnego i Nadzoru nad Wykonywaniem Orzeczeń Karnych - Sądu Okręgowego w G., który podzielił stanowisko Rzecznika oraz polecił, aby wszyscy sędziowie wskazanego Wydziału się z nim zapoznali.

II.517.3494.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Korneliusz K., który żalił się na sposób realizacji przez administrację Zakładu Karnego w W. czynności związanych z przyjęciem go do jednostki po przetransportowaniu, w szczególności na długie oczekiwanie na zakwaterowanie w celi mieszkalnej i ograniczenie prawa do wypoczynku nocnego.

W toku podjętych czynności wyjaśniających ustalono, że osadzony przybył do Zakładu Karnego w W. wraz z pięcioma innymi osadzonymi w dniu 16 maja 2014 r. o godzinie 19.32, natomiast w oddziale mieszkalnym został zakwaterowany o godzinie 0.35 dnia następnego. Czas oczekiwania na umieszczenie w celi mieszkalnej wyniósł zatem pięć godzin. W udzielonych wyjaśnieniach administracja więzienna wskazała, iż wcześniejsze zakończenie czynności związanych z przyjęciem do jednostki nie było możliwe, ponieważ w tym czasie dowódca zmiany realizował szereg czynności ochronnych, a działania dodatkowo utrudniała pora nocna, bowiem obsada funkcjonariuszy ochrony była mniejsza i byli oni zobowiązani do wykonywania dodatkowych czynności.

Rzecznik stanęła na stanowisku, że ponieważ administracja jednostki jest powiadomiona z wyprzedzeniem o planowanym przybyciu osób transportowanych, ma możliwość odpowiedniego zorganizowania działań związanych z przyjęciem tych osób do jednostki. Wątpliwości Rzecznika w tym zakresie podzielił również Centralny Zarząd Służby Więziennej, do którego Rzecznik zwrócił się o zbadanie sprawy. W

oparciu o zgromadzony materiał Centralny Zarząd uznał, że działania podejmowane przez funkcjonariuszy wykonane były opieszale. W konsekwencji zaburzyło to realizację prawa osadzonego do niezbędnego dla zdrowia wypoczynku i 8-godzinnego czasu przeznaczanego na sen w ciągu doby, wynikającego z art. 112 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego. W związku z powyższym Centralny Zarząd Służby Więziennej zwrócił uwagę administracji Zakładu Karnego w W. na konieczność zoptymalizowania czasu realizacji tych procedur w przyszłości.

II.517.247.2015

Do Rzecznika skierował skargę Pan Sebastian B., w której żalił się na sposób organizacji spacerów w Zakładzie Karnym w C. Podnosił, iż spacer rozpoczyna się o godz. 6.30, 5 minut po wydaniu śniadania, co uniemożliwia spożycie posiłku, a w celi wieloosobowej brakuje również czasu na poranną toaletę.

Rzecznik podjęła sprawę. Wyniki dokonanych czynności nie wykazały, by dochodziło do naruszenia praw wnioskodawcy w przedmiotowym zakresie. Ustalono jednak, że zapisy porządku wewnętrznego Zakładu Karnego w C. nie gwarantują skazanym uczącym się prawa do co najmniej godzinnego spaceru w ciągu doby, określonego w art. 112 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego.

Zgodnie z § 14 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności dyrektor zakładu karnego określa w porządku wewnętrznym godziny, miejsce i sposób odbywania spacerów. Tak też postąpił Dyrektor Zakładu Karnego w C., który w porządku wewnętrznym Zakładu określił ogólne zasady odbywania spacerów przez różne grupy skazanych (np. zatrudnionych, niezatrudnionych, uczących się), szczegóły zaś zostały zawarte w zatwierdzonym przez Dyrektora planie spacerów. Z tych dokumentów wynika, że spacer dla skazanych uczęszczających do Centrum Kształcenia Ustawicznego odbywa się od poniedziałku do piątku przed rozpoczęciem zajęć szkolnych, tj. od godziny 06:45, zaś w sobotę i niedzielę w godzinach popołudniowych.

Analiza porządku wewnętrznego Zakładu Karnego w C. wykazała, że wyjście skazanych do szkoły następuje o godz. 07.20. Oznacza to, że spacer uczniów rozpoczynających zajęcia szkolne o godz. 08.00 może trwać co najwyżej 30 min. W kontekście pory spacerowej ustalonej od godz. 06.45 istnieje zatem kolizja z prawem skazanych do codziennego, godzinnego spaceru.

Z wyjaśnień Dyrektora Zakładu wynika, że powyższy zapis w rzeczywistości nie był stosowany, poranny spacer uczniów trwał 1 godzinę (6.45-7.45), zgodnie z obowiązującymi przepisami. Skazani w praktyce opuszczali oddział mieszkalny i udawali się do szkoły o godz. 7.50, a nie o godzinie 7.20, jak to zostało uregulowane w porządku wewnętrznym. Rzecznik przyjął powyższe wyjaśnienia, zwrócił się jednak do Dyrektora jednostki o podjęcie działań, które będą zmierzały do dokonania stosownych zmian zapisów w porządku wewnętrznym w ten sposób, by gwarantowały skazanym uczącym się możliwość korzystania z przedmiotowego prawa. Z otrzymanej odpowiedzi wynika, że od dnia 2 kwietnia 2015 r. w ww. jednostce obowiązuje nowe

zarządzenie w sprawie porządku wewnętrznego w Zakładzie Karnym w C., które zawiera prawidłowy zapis, ustalający wyjście uczniów do szkoły na godz. 7.50.

II.517.672.2015

Do Rzecznika skierował skargę Pan Artur W., w której żalił się, że administracja Aresztu Śledczego w P. nie zapewniła mu miejsca do spania.

Z dokonanych w postępowaniu wyjaśniającym ustaleń wynika, że około godziny 15.00 z celi, w której wnioskodawca był zakwaterowany, wyniesiono jedyne na jej wyposażeniu łóżko. Decyzja ta była podyktowana koniecznością, jak ocenił personel więzienny, dokonania modernizacji łóżka, która polegała na wykonaniu zabezpieczenia poprzez wstawienie dodatkowej konstrukcji stalowej w dolnej jego części. Działania te podjęto w celu uniemożliwienia skazanemu wchodzenia pod łóżko, bowiem mimo zwracanej kilkakrotnie uwagi oraz przeprowadzonych rozmów wychowawczych wchodził pod nie, zasłaniając się przy tym prześcieradłem, co nie pozwalało na właściwą realizację kontroli jego zachowania. Administracja Aresztu nie jest w stanie ustalić, o której godzinie łóżko zostało wstawione do celi, przypuszcza, że uczyniono to niezwłocznie po wyschnięciu farby użytej do pomalowania konstrukcji.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Ł. nie dopatrywał się nieprawidłowości w działaniu administracji Aresztu Śledczego w P. Rzecznik nie podzieliła tej opinii.

Należy zauważyć, iż zgodnie z art. 110 § 2 Kodeksu karnego wykonawczego (k.k.w.) celę wyposaża się w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy, zapewniający skazanemu m.in. osobne miejsce do spania. Przepis § 28 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności stanowi, że miejscem do spania jest łóżko dla każdego skazanego, które jest stałym elementem wyposażenia celi. Zatem zakwaterowanie skazanego w celi, która nie jest wyposażona w podstawowy sprzęt kwaterunkowy jest działaniem nieprawidłowym.

Ponadto administracja Aresztu nie ustaliła jednoznacznie, czy cela, w której wnioskodawca przebywał, została wyposażona w łóżko przed rozpoczęciem pory przeznaczonej na sen. Dokonane ustalenia oraz czas potrzebny na przeprowadzenie wszystkich czynności związanych z „modernizacją” łóżka (jego demontaż w celi, umocowanie stalowej konstrukcji, malowanie, oczekiwanie na wyschnięcie farby, ponowny jego montaż) uprawniają więc twierdzenie wnioskodawcy, że nie miał zapewnionych godnych warunków na czas przeznaczony na sen – noc spędził na pozostawionym mu materacu.

Rzecznik nie kwestionuje potrzeby podjęcia przez administrację Aresztu działań, które umożliwiły właściwą realizację kontroli zachowania wnioskodawcy. Niemniej jednak uważa, że na czas niezbędny do dokonania przebudowy łóżka należało skazanego przenieść do innej celi mieszkalnej, a w przypadku braku

takiej możliwości, „zmodernizować” inne łóżko a następnie dokonać wymiany łóżek w celu zasiedlonej przez skazanego.

Mając na uwadze wyniki postępowania wyjaśniającego należy stwierdzić, iż administracja Aresztu Śledczego w P. naruszyła naczelną zasadę wykonywania kary pozbawienia wolności, zawartą w art. 4 Kodeksu karnego wykonawczego, która stanowi, że karę wykonuje się w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego.

II.517.5520.2014

Rzecznik prowadziła postępowanie wyjaśniające w sprawie skargi Pana Dariusza P. dotyczącej braku pisemnego powiadomienia o sposobie rozpatrzenia przez Dyrektora Aresztu Śledczego w W. jego prośby o wydanie do celi mieszkalnej dekodera telewizyjnego z pilotem.

Analiza zebranego w sprawie materiału dowiodła, że przedmiotowa prośba wnioskodawcy nie została załatwiona właściwie pod względem formalnym.

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów załatwiania wniosków, skarg i prośb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych określa sposoby załatwiania prośb osadzonych, biorąc w szczególności pod uwagę zasady i tryb przyjmowania oraz rozpoznawania prośb, a także ich ewidencji i dokumentowanie. Prośba wnioskodawcy wpłynęła do administracji jednostki w dniu 14 października 2014 r. W dniu 23 października 2014 r. Dyrektor jednostki rozpatrzył ją odmownie. Rozporządzenie przewiduje, że sprawa, która nie wymaga zebrania dowodów, informacji lub przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego oraz zbadania akt, powinna być załatwiona bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w terminie 14 dni i w przedmiotowej sprawie termin ten został dotrzymany. Organ właściwy do załatwienia prośby jest obowiązany zawiadomić pisemnie wnoszącego o sposobie jej załatwienia. Obowiązek pisemnego zawiadamiania nie dotyczy jedynie prośb i wniosków składanych osobiście w swojej sprawie przez skazanego i załatwionych bezpośrednio po zgłoszeniu. Prośba wnioskodawcy nie została załatwiona bezpośrednio po zgłoszeniu, zatem powinien on zostać zawiadomiony pisemnie o sposobie jej załatwienia. Administracja Aresztu tego obowiązku nie dopełniła.

Skargę należało uznać za uzasadnioną.

III.7060.326.2015

Pismem z dnia 4 kwietnia 2015 r. Pan Piotr D. zwrócił się do Rzecznika o pomoc w sprawie zwrotu przez organ rentowy dokumentów PIT. Pismem z dnia 9 kwietnia 2015 r. Rzecznik wystąpiła w tej sprawie do Oddziału ZUS w Cz.

Z wyjaśnień udzielonych przez organ rentowy pismem z dnia 29 kwietnia 2015 r. wynika, że Pan Piotr D. skierował w dniu 4 kwietnia do ZUS w Cz. pismo z prośbą o zwrot PIT-ów, a kopię pisma przesłał drogą elektroniczną do Rzecznika.

Po wpływie do ZUS pisma Pana Piotra D. oraz pisma Rzecznika (wpływ z dnia 13 i 15 kwietnia 2015 r.) podjęto stosowne czynności. PIT-y zostały odesłane w dniu 16 kwietnia 2015 r.

Jednocześnie ZUS w Cz. wysłał do Pana Piotra D. pismo informujące, że przychody uzyskane z tytułu umów o dzieło zawieranych z innym podmiotem niż własny pracodawca nie mają wpływu na zawieszanie lub zmniejszanie świadczeń emerytalno-rentowych i nie podlegają rozliczeniu.

O sposobie załatwienia sprawy organ rentowy poinformował Pana Piotra D. w rozmowie telefonicznej w dniu 16 kwietnia 2015 r.

W dniu 16 kwietnia 2015 r. wpłynęło do Biura Rzecznika, przesłane drogą elektroniczną, pismo Pana Piotra D. z podziękowaniami za skuteczną interwencję.

BPK.815.6.2014

Sprawa podjęta 2 lipca 2014 roku z inicjatywy RPO na podstawie publikacji w internetowym serwisie, z dnia 26 czerwca 2014 r. pt. „Niewidoma z psem przewodnikiem. Kierowca Busa: Nic z tego”.

Z informacji w tekście wynikało, że kierowca przewoźnika - działającego pod firmą „C. Sp. J.” z siedzibą w L. - nie wpuścił do busa kursującego na trasie L.-W. osoby niewidomej, ponieważ asystował jej pies przewodnik.

Podczas badania sprawy zwrócono się z prośbą o udzielenie wyjaśnień oraz podjęcie przez Marszałka Województwa względem przewoźnika, działań zmierzających do wyeliminowania zachowań dyskryminujących osoby z niepełnosprawnościami.

W celu analizy czy opisany problem jest powszechny, zwrócono się również do przewodniczących Wojewódzkich Społecznych Rad do Spraw Osób Niepełnosprawnych i Marszałków Województw o udzielenie informacji, czy do organów tych wpływały skargi osób niewidomych, na problemy związane z możliwością korzystania, bądź odmowy świadczenia usług przewozowych w zbiorowym transporcie publicznym, z uwagi na odmowę wpuszczenia do pojazdu takiej osoby z psem przewodnikiem.

W odpowiedzi na pismo Rzecznik Dyrektor Departamentu Polityki Transportowej i Drogownictwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa L., pismami z 21 lipca 2014 r., znak: DT-I.043.79.2014.GSK (do wiadomości RPO) wezwał do złożenia wyjaśnień właścicieli firmy C. oraz wystąpił o udzielenie informacji o podjętych czynnościach do Komendanta Miejskiego Policji w L. W toku dalszej korespondencji ustalono, że Komisariat II Policji w L. prowadził postępowanie o wykroczenie z art. 138 kw, które pozwoliło na złożenie wniosku o ukaranie do sądu wobec kierowcy busa. Sąd Rejonowy w L. IV Wydział Karny ukarał kierowcę busa grzywną w wysokości 300 zł. Natomiast przewoźnik „C.” zapewnił, że sporny zapis regulaminu, nie stosuje się wobec psów asystujących i oświadczył, że przeprowadzono dodatkowe szkolenie kierowców w tym zakresie.

Kolejnymi pismami Marszałek Województwa P., Wojewódzka Społeczna Rada Do Spraw Osób Niepełnosprawnych Przy Marszałku Województwa M., Marszałek

Województwa Ś. oraz Marszałek Województwa Ś. oświadczyli, że do organów tych nie docierały informacje ani skargi, na odmowę wpuszczenia do pojazdu osoby niewidomej z psem przewodnikiem.

Wobec udzielonych wyjaśnień i ukaraniu kierowcy busa firmy C. z L., zakończono sprawę.

BPK.519.124.2014

Przedmiotem sprawy podjętej na podstawie wniosku interesantki z dnia 7 września 2014 r. była analiza akt postępowania Prokuratury Rejonowej w L. Postępowanie dotyczyło m.in. opóźnienia w przekazaniu akt postępowania do sądu po złożeniu zażalenia na decyzję o odmowie wszczęcia dochodzenia w sprawie celowego doprowadzenia do rozstroju zdrowia interesantki przez sąsiadów (zadymianie posesji) oraz niepodjęcia działań w związku ze złożonym przez sąsiadów zawiadomieniem o fałszywe oskarżenie przez interesantkę.

W wyniku analizy akt, skierowano stosowne pismo do Prokuratury Okręgowej w Cz. W piśmie z dnia 25 marca 2015 r. Prokurator Okręgowy poinformował, że Prokurator Rejonowy w L. przeprowadził rozmowę z referentem postępowania, w której wytknął zawinione zaniechanie niezwłocznego nadania biegu wniesionemu przez interesantkę zażaleniu na postanowienie z dnia 30 maja 2014 r. o odmowie wszczęcia dochodzenia w sprawie. Natomiast pismem z dnia 20 kwietnia 2015 r. Prokurator Okręgowy wskazał, że w dniu 1 kwietnia 2015 r. zostało przyjęte od interesantki ustne zawiadomienie o przestępstwie z art. 234 kodeksu karnego, które zostało zarejestrowane a następnie przekazane wraz z innymi materiałami w dniu 2 kwietnia 2015 r. do Prokuratury Okręgowej w Cz. W dniu 10 kwietnia 2015 r. Prokurator Okręgowy w Cz. wyznaczył Prokuratorę Rejonową w M. do przeprowadzenia postępowania przygotowawczego w wyniku przestępstwa z art. 234 k.k., popełnionego na szkodę interesantki, przekazując materiały sprawy.

BPK.7035.1.2015

Sprawa podjęta 5 lutego 2015 roku na wniosek interesantki, która wskazała, że jest studentką trzeciego roku kulturoznawstwa oraz pierwszego roku administracji. Decyzją z dnia 29 października 2014 r. przyznano jej stypendium rektora dla najlepszych studentów na okres od dnia 1 października 2014 r. do 28 lutego 2015 r. W dniu 21 stycznia 2015 r. telefonicznie poinformowano ją o konieczności zwrotu wypłaconych miesięcznie kwot stypendium. Takie stanowisko tłumaczono normą zawartą w § 6 ust. 3 Regulaminu ustalania wysokości, przyznawania i wypłacania świadczeń pomocy materialnej dla studentów Uniwersytetu Ś., który stanowi, że studentowi, który po ukończeniu jednego kierunku studiów kontynuuje naukę na drugim kierunku studiów, nie przysługują świadczenia, o których mowa w § 1 ust. 2, chyba że kontynuuje on studia po ukończeniu studiów pierwszego stopnia w celu uzyskania tytułu zawodowego magistra lub równorzędnego, jednakże nie dłużej niż przez okres trzech lat.

Jak wskazuje, nie otrzymała decyzji w sprawie nienależnie pobranego stypendium. W Dziekanacie Uniwersytetu podkreślają zaś, że żadna decyzja nie zostanie wydana, a wniosek stypendialny został źle wypełniony.

Odnosząc się do tego problemu, Rzecznik wskazała Rektorowi, że stypendium przyznane zostało w formie decyzji administracyjnej. Cechą charakterystyczną decyzji administracyjnych jest to, iż obowiązują do czasu ich uchylecia lub zmiany w przypadkach przewidzianych przez przepisy prawa. Do czasu ich uchylecia/zmiany pozostają stabilnym elementem obrotu prawnego, nawet jeżeli są wadliwe. W związku z tym Rzecznik reprezentuje stanowisko, iż nie jest możliwe żądanie zwrotu wypłaconych kwot pieniędzy, bez uprzedniego wydania decyzji o uchyleniu poprzedniej decyzji w sprawie przyznania stypendium i nakazania zwrotu nienależnie pobranego stypendium.

W odpowiedzi skierowanej do Rzecznik Rektor przychylił się do jej stanowiska i stwierdził dodatkowo, że interesantka nie jest zobowiązana do zwrotu pobranego stypendium rektora. Podano bowiem, że wadliwość decyzji była spowodowana uchybieniem procedury administracyjnej, dopełniła wszelkich przewidzianych prawem czynności przy składaniu wniosku o przyznanie stypendium.

BPK.514.21.2014

Sprawa podjęta 15 grudnia 2014 roku na wniosek interesantki, która wskazała na bardzo długi czas oczekiwania na rozpatrzenie wniosku o umorzenie zaległości abonamentowych po zmarłym mężu przez Krajową Radę Radiofonii i Telewizji.

W związku z badaniem sprawy skierowano zapytania do Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji oraz do Poczty Polskiej Działu Abonamentu RTV w B.

W otrzymanej odpowiedzi Rzecznik została poinformowana przez Poczta Polską S.A. Wydział Abonamentów RTV, że po dokonaniu ponownej analizy dokumentów zebranych w sprawie oraz na podstawie otrzymanego odpisu skróconego aktu zgonu męża interesantki, zamknięto sprawę zaległości abonamentowych RTV. Podkreślono, że obecnie nie istnieją żadne zobowiązania i zaległości z tytułu abonamentu RTV.

Powyższe informacje zostały przekazane interesantce.

BPK.7060.17.2015

Sprawa wszczęta 20 lutego 2015 roku na wniosek interesantki, w którym skarży się na przewlekłość postępowania w sprawie przyznania renty rodzinnej dla niej i dzieci po zmarłym mężu, prowadzonego przez Wydział Realizacji Umów Międzynarodowych Oddział ZUS w O. z uwagi na konieczność uwzględnienia okresów ubezpieczenia przebytych poza granicami kraju. Interesantka wniosek o świadczenie złożyła w Oddziale ZUS w Ch. w dniu 23.07.2014 r. Do Oddziału ZUS w O. przekazany został w dniu 7.08.2014 r., jednak pierwsze pismo w sprawie do zagranicznej instytucji ubezpieczeniowej w B. wysłane zostało dopiero w dniu 24.09.2014 r. Pomimo, że instytucja zagraniczna informację o przebiegu ubezpieczenia oraz Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzję o wypłacie świadczenia

w kwocie zaliczkowej wydał dopiero w dniu 18.02.2015 r., albowiem uznał za konieczne przeprowadzenie dalszego postępowania dowodowego w zakresie wysokości wynagrodzenia osiąganego przez ww. w Polsce. Ostateczna wysokość renty rodzinnej dla interesantki ustalona została przez organ rentowy dopiero w dniu 4.05.2015 r., po wpływie zapytania RPO.

Dyrektor Oddziału ZUS w O. uznał za zasadną skargę interesantki w zakresie, w jakim nastąpiło opóźnienie w podjęciu pierwszych czynności w sprawie po wpływie wniosku do Wydziału Realizacji Umów Międzynarodowych.